

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI**

KAMERUN'DA ELİTLER, KLİENTALİZM VE YOLSUZLUK

Yüksek Lisans Tezi

Alhadji Buhari YAYA

Ankara-2020

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI**

KAMERUN'DA ELİTLER, KLİENTALİZM VE YOLSUZLUK

Yüksek Lisans Tezi

Alhadji Buhari YAYA

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Hasan Sayim VURAL

Ankara-2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Alhadji Buhari YAYA

KAMERUN'DA ELİTLER, KLİENTALİZM VE YOLSUZLUK

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Hasan Sayim VURAL

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı
Dr. Öğr. Üyesi Hasan S. VURAL
Prof. Dr. Perihan DÜZLER
Dr. Öğr. Üyesi Taylan BARIN

İmzası

Tez Sınavı Tarihi 27.02.2020

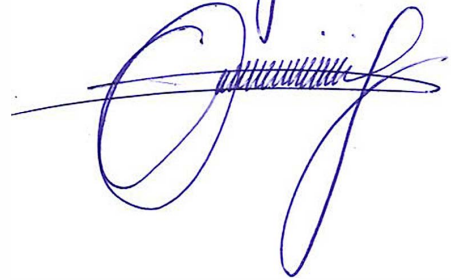
Tez Doğruluk Beyanı Belgesidir.

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,**

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Sayım Vural danışmanlığında hazırladığım
"Kamerunda Elitler, Klientelizm ve Yolsuzluk (Ankara.2020) " adlı yüksek lisans

- doktora/bütünleşik doktora tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

**Tarih: 13/03/2020
Adı-Soyadı ve imza**

Alhadji Buhari Yaya

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
I. BİRİNCİ BÖLÜM	6
KAMERUN'DA ELİTLER VE KLİENTALİZM	6
1.1. Elitlik Kavramı	6
1.2. Elit Türleri, Kamerun'daki Güçleri ve Rollerini	8
1.3. Kamerun'da Elitlerin Yapısı	9
1.4. Klientalizm Kavramı	24
1.5. Klientalizmin Tarihsel Kökeni	30
1.6. Yolsuzluk Nedir ? Kökeni Nereye Dayanmaktadır ve Afrika'ya Ne Kadar Zarar Vermişdir?	34
II. İKİNCİ BÖLÜM	41
KAMERUN'DA KLİENTALİZM VE YOLSUZLUĞUN DİNAMİKLERİ	41
2.1. Yolsuzluğun Kamerun Ekonomisi Üzerindeki Etkileri	44
2.2. Elit Yolsuzluğunun politik etkileri	49
2.3. Anglofon (Krizi) Bağımsızlık Savaşı	53
2.4. Sosyal ve Psikolojik Etki:	56
SONUÇ VE ÖNERİLER	59
KAYNAKÇA	68

GİRİŞ

Kamerun iki resmi dile sahip olan, hem İngiliz hem de Fransız yargı sistemini resmi olarak kullanan çok kültürlü bir ülkedir. Kamerun aynı zamanda zengin tabiata ve petrol, kereste, kakao, muz, kahve vb... doğal ve madeni kaynaklara sahiptir (Nting, 2009). Bununla birlikte ülke devlet içerisindeki yozlaşma, yolsuzluk, iltimas ve etnik siyaset ya da son zamanlardaki tanımıyla kimlik siyaseti ile tanınmaktadır. Son zamanlarda yolsuzluk endeksi bağlamında yapılan anketler Kamerun'u Somali ve diğer ülkeler ile birlikte en yozlaşmış ülkeler ile birlikte göstermektedir (Transparency International, 2018) . İnsan hakları sicili de aynı paralelde gitmekte olup Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 2018 yılındaki raporunda en kötü insan hakları siciline sahip ülkeler arasında yer almış olup devam eden çatışmalar nedeniyle bu durumun 2019 yılında daha da kötüleşeceği tahmin edilmektedir (Human Rights Watch, 2019). Ülkenin azınlık bölgesinde 1990'dan bu yana artarak devam eden bu gibi sorunlar halkı itaatsizliğe itmiştir.

Ülke 2017 yılından beri iç savaş gibi benzeri bir durumun içindedir, ve insanlık krizi inanılmaz boyutlara ulaşmış olup, yüzbinlerce insan; açlık, insan kaçakçılığı, tecavüz, işkence veya devletin askerleri ya da ayrılmış bölgelerin milisleri olarak kendilerini tanıtan "Amba Boys" denilen milislerin düzenli bir şekilde sayısının artışından dolayı çatışmaların artmasından beri bu bölgeler milislerin ve devletin askerleri tarafından tehlike altındadır.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, İngiliz Milletler Topluluğu genel sekreteri Patricia Scotland, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri Michelle Bechelet, Amerika Birleşik Devletleri Afrika'dan Sorumlu müsteşar yardımcısı Tibor Nagy ve IMF Başkanı Christine Lagarde gibi yabancı devlet erkanından kişiler ve AB'nin insan hakları ve mali çerçevede tavsiye veren kuruluşları tarafından yapılan ziyaretler ülkedeki sosyo-politik iklim daha da kötüleşirken kaçınılmaz sonun önlenmesinde katkı sağlamamıştır (Hazbun and Opalo, 2019).

Tüm bunların sebebi nedir? Nasıl düzeltilebilir? Ülke güney kısmının bağımsızlığı ile sonuçlanacağı bir bölünmeyle karşılaşacak mı? Başkanın yıpranmış hükümetinin

çöküşü beklenmekte midir? Başkanın askeri güçle desteklenmiş hükümetinin çöküşü ülkeyi kaçınılmaz sondan kurtarabilecek mi? Bu soruların ne kadar zamanda cevap bulacağı Kamerun'daki herkes tarafından haklı olarak sorulmaktadır. Bu bahsedilenler ülkedeki birçok siyaset bilimci tarafından cevaplanmaya çalışılan sorular olup tezimde incelemek istediğim hususlardır.

Bu çerçevede tezimde Kamerun'un koloni döneminden ayrılmasıyla iyileşmeyen ve giderek derinleşen yarası, yozlaşma, nepotizm, iltimas, adam kayırma ve klientalizm ile birlikte yolsuzluğun nasıl kabullenildiği ve nasıl uygulandığı. Hayalleri yıkılmış ve devlete karşı silahlanma eğiliminde olan gençlerin gelecekleri nasıl yok edildi. Devletin gelirleri tüm ülkenin zararına olacak şekilde nasıl hortumlandı ve yurt dışındaki bankalara nasıl aktarıldı. Ülkenin bu tutumu; ülkedeki yolları, limanları ve demir yolları gibi projelerin yapılmasından ziyade devleti zarara uğratacak şekilde olup, devlet hazinesinden çıkar sağlayan yozlaşmış bir elit sınıfını nasıl şekillendirdiği incelenecektir.

Herkes tarafından bilindiği gibi, bir ülkenin liderliği bir geminin kaptanlığına benzemekte olup günlük sıradan işlerden en kritiğine kadar vereceği kararlarla gemiyi güvenli bir limanda demirleyebilir (ülkeyi başarıya götürmek) ya da gemiyi batırabilir (ülkenin başarısız olması). Elitlerin ortaya çıkmasına katkıda bulunan ekonomiden eğitime kadar uygulanan politikalar yönetim tarafından oluşturulmaktadır. Kamerun'da elitler 85 yaşında ve 37 yıldır iktidarda bulunan Başkan Paul Biya yönetiminde zorla ya da kanun aracılığıyla bir araya gelmişlerdir. Bir zamanlar Afrika kıtasında barış denizi olan Kamerun ismi günümüzde Başkan Paul Biya'nın diktatörlüğünün, Boko haram gibi devletle ilişkisi olmayan aktörlerin ve "Amba boys" olarak bilinen Anglophones (İngilizce konuşan) silahlı ayrılıkçı savaşçıların oluşturduğu korku ve terörle ilişkilendirilmektedir. Bu noktaya nasıl geldiği takip eden paragraflarda ele alınacaktır.

Batı ve orta Afrika bölgesinin barış cenneti olan Kamerun barış konusunda oldukça kırılgan bir yapıya sahiptir. Nijerya'nın kuzeyinde örgütlenen ve belirli süredir terörist bir grup olan Boko haram tarafından gerçekleştirilen saldırılar ile birlikte güney Kamerunun bağımsızlık savaşı başladığından beri, yani geçtiğimiz üç yıl içinde istikrarsızlaşmıştır (Afua, 2019). Son zamanlarda ülke, hükümet kaynaklı sorunlar ve İngilizce konuşulan bölgedeki ayrılıkçı görüşlerin artması nedeniyle ortaya çıkan insani krizler sonucunda uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmektedir.

Norveç Mülteci Konseyinin 13 Mayıs 2019 yılında en kötüleşen kriz olarak nitelendirdiği gibi Kamerun yönetiminin Anglophone krizinde orantısız güç kullanması sebebiyle kötüleşen insani kriz üzerine birleşmiş milletler güvenlik konseyince acilen görüşülmesi taahhüt edilmiştir (Norwegian Refugee Council, 2019). Norveç Mülteci Konseyi, Kamerun Hükümeti iletişim bakanının ve Başkanın twitter hesaplarından “Teröristler (Anglophone Ayrılıkçılar) ile hiç bir diyalog kurulmayacağını” yazdıkları iletiler vasıtası ile kamu görevlerini kötüye kullandığı konusunda Kamerun hükümetini suçlamışlardır.

Bu en son 13 Mayıs 2019’da New York’taki Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nde Kamerun’a ilişkin gayri resmi bir duruşmanın yapıldığı toplantıda uluslararası görüş olarak garanti edilmiş, Amerika Birleşik Devletleri Afrikadan Sorumlu Müsteşar Yardımcısı Tibor Nagy, kongrenin Kamerun’daki krizin büyümesiyle ilgili olduğunun bilgisini vermiş ve Kamerun hükümetini krizde orantısız güç (kaba kuvvet) kullanmakla suçlamıştır (United States Department of State, 2019).

Kamerun oldukça büyük bir potansiyele sahip güzel bir ülke olmasının yanında yönetim, elitler vasıtasıyla yarattığı yozlaşma, yolsuzluk, etnik politika ile birlikte ülkeyi çöküşün eşiğine getirmiştir. Bu duruma son örnek Esseka ve Sagmelima olaylarıdır. Esseka olayında kuzeyliler yerli halka saldırmış ve onları bölgelerinde olan hırsızlık ve tecavüzle suçlamışlardır (Moki Edwin Kindzeka, 2019). CPDM partisini yöneten aynı zamanda Fransız gazeteci ve TV uzmanı Ernest Obama’da İngiliz nüfusunun katliama direnmesine şahit olmuştur.

Bu kapsamda; 35 yıl boyunca ülkeyi ekonomik, politik ve sosyal olarak silah zoruyla kontrol etmek için kullanan elit sınıfın ülkenin sosyo-ekonomik ve politik gelişiminin ortaya çıkışını nasıl engellediğini ve elit sınıfın nasıl başarısız olduğunu göstereceğim. Yozlaşmanın en yaygın şeklinin; devlet fonlarının zimmete geçirilmesi olduğu, bunun yalnızca ülkenin kalkınmasını engellemediğini, halkın hükümete ve barış ve adalet sağlayıcısına olan inancını yitirmesini nasıl sağladığını göstereceğim. Yozlaşmanın, polis, jandarma, vergi ve gümrük gibi alanlarda sıradanlaşması, kanunsuz işler konusunda daha az tepki gösteren bir halk yaratmıştır (Dicklitch, 2002).

Tıpkı Fukuyama'nın kanunsuz işlerin sıradan bir norm olarak varsayılabildiği kabul edildiği bir ülkede tek ortak eğitim, gençlerin; hükümetin ve siyasetin, girişimcilik

gelişiminin başlamadan önce bitirilmesinin zenginleşmenin en kesin yolu olarak görmesidir (Fukuyama, 2014). Bu Afrika genelinde ve Kamerun'da genel bir olaydır, özellikle ENAM (Ulusal İdare ve Magistrasi Okulu), EMIA (Kamerun Ulusal Savunma Enstitüsü) veya IRIC (Kamerun Uluslararası İlişki Enstitüsü) gibi devlet sınavlarına odaklanan üniversite mezunlarının elitlik ve zenginliğe erişmelerinin en kesin yoludur.

Ancak bu okullara girmek listelere adınızı yazacak Elit bir tanıdık gerektirmektedir. Bunlar Başkanın 17 yaşındaki kızı Brenda Biya oğlu Brenda Jr. dahil eğitim aldığı elitlerin oğullarının ve kızlarının eğitim aldığı okullardır. Haber makaleleri bunların sınavlara bile girmediklerini söylemektedir. Tüm bu sorunlar aşağıdaki paragraflarda incelenecektir.

Bütün bu alıntılardan sonra bir şey daha merak ediyorum; elitlerin davranışlarının demokrasinin ortaya çıkışı ve gelişimi ile doğrudan bir ilişkisi var mıdır? elitlerin yolsuzluk, zimmete geçirme gibi davranışları ülkedeki siyasi ekonomik ve sosyal kalkınmayı nasıl engelliyor ve etkiliyor? Anglophone bağımsızlık savaşının yükselmesinden elitlerin davranışları ve kibiri sorumlu mudur?

Bunlar, bir zamanlar Afrika kıtasındaki barış havasının düzgün işleyişini engelleyen; siyaset bilimcilerin siyasal duruma ve şu anki sosyo ekonomik krizlere bakarken aklını kurcalamaya devam eden araştırma sorunlarından bazılarıdır.

Bu çalışmada elit kavramının tanımları üzerinde durularak Kamerun'da elit kavramının nasıl tanımlandığı ele alınacak ve yukarıda bahsi geçen sorunlara kavramlar, tanımlar ve Kamerun iç dinamikleri dahilinde çözüm önerileri ve gelecek beklentileri oluşturulmaya çalışılacaktır.

Araştırmamı çeşitli metodolojik yaklaşımlara dayandıracam. Öncelikle sistematik literatür incelemesi yöntemi kullanılacaktır. Şöyle ki, siyasi elitlerin taleplerinin etkin bir şekilde işleyişi, ekonomik, yönetici, askeri ve stratejik elitler arasındaki bağlantıların kapsamlı bir şekilde incelenmesini gerektirmektedir. Bunun yanında yerel ve küresel gelişmelere dayanarak paydaş analizi yapacağım. İkinci olarak, betimsel tarih icelmesi yöntemi (vaka çalışması) kullanacağım.

Bu iki araştırma yöntemi; elitlerin kanundışı işler, zimmete geçirme ve klientalizm yoluyla ortaya çıkan davranışlarını gözlemleme ve analiz etmeme

yardımcı olacak ve bu uygulamaların Kamerun'un tüm alanlarda gelişimini nasıl engellediğini gösterecek.

Çalışmanın giriş kısmında kavramların, soruların ve tartışmaların (argümanların) kısa tanıtımı gerçekleştirilecektir. Araştırma kısmı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kavramsal çerçeve olacaktır. Elit kavramı hakkında tanımlamalar yapılacak, Kamerun'daki elit türleri hakkında bilgi verilerek, elitlerin yapısı hakkında bilgiler verilece, Kamerun'da Klientalizmin tanımı ve kavramın tarihi arka planı incelenecek ve yolsuzluklar hakkında bilgi verilecektir. İkinci bölüm, yolsuzluk, Klientalizm ve iltimas durumunun Kamerun'un gelişimi üzerindeki etkilerine Anglofon Krizi örneğiyle değinilecektir. Daha sonrasında da sonuç ve öneriler yer alacaktır.

I. BİRİNCİ BÖLÜM

KAMERUN'DA ELİTLER VE KLİENTALİZM

Klientalizm; farklı siyaset bilimciler tarafından tanımlanmış geniş bir kavramdır ve kavram, zaman geçtikçe ve geliştikçe daha kapsamlı hale gelmiştir. Klientalizm kavramının varlığı; sonraki bölümlerde görüleceği gibi, siyaset biliminin ortaya çıkışı kadar eskidir. Fukuyama; klientalizmin, güçlü bir devlet yapılanması olmasına rağmen Amerika'da başladığını belirtmiştir. Bununla beraber, bu kötü uygulamalar Afrika, Asya ve üçüncü dünya ekonomilerinde hala çok yaygındır (Fukuyama, 2014). Bu araştırmada, bu kötü uygulamaların Kamerun'un az gelişmişliğinin, güçsüzlüğünün ve başarısız demokrasisinin nedeni olup olmadığını ortaya çıkartılmaya çalışılacaktır. Klientalizmin bazı bilim adamları tarafından, gelişmiş toplumlarda seçmenleri harekete geçirme aracı olma gibi faydalara sahip olduğunu düşünmesinden dolayı acaba Kamerun'daki bu yoğun klientalizm sistemi, ülkedeki sözde demokratik rejime olumlu sonuçlar sağlayacak şekilde geliştirilebilir mi?

Francis Fukuyama, siyasi kalkınmanın gerçekleşmesi için üç temel ayağın devreye girmesi gerektiğini savunmaktadır (Fukuyama, 2014). Güçlü ve bağımsız siyasi kurumlar, hesap verebilirlik ve hukukun üstünlüğü. Bu ayakların her birinin birbirini desteklemesi gerekmektedir ve eğer başarılı olurlarsa ekonomik ve sosyal kalkınmayı hedefleyen siyasi kalkınmayı teşvik edeceklerdir. Bu araştırmada, bu sorular araştırılacak ve toplanan verilere dayanarak önerilerde bulunulacaktır.

1.1. Elitlik Kavramı

Elitler, çok büyük ekonomik veya politik güce sahip bir grup bireydir. Bir toplumun kararları, bu insanların görüşlerine dayanmakta ya da onların görüşlerinden ciddi şekilde etkilenmektedir. Kamerun'daki elit yapıyı anlamak için, sömürge dönemi ve hatta sömürge dönemi sonrası sürecinde sömürgeci güçler tarafından ortaya çıkarılan elit sınıfın arka planına ve oluşumuna bakmamız gerekecektir.

Pareto için elitler yüksek derecede zeka, karakter, kapasite gibi belirgin niteliklere sahiptir ve kendi faaliyet dallarında en yüksek endekse sahip kişiler sınıfıdır (Pareto & Zetterberg, 2017).

Mosca ise Elitleri tanımlamaya çalışırken, elitlerin özelliklerine ve yapılarına odaklanıp daha fazla vurgu yaparak, elitleri iktidarda olan elitler ile alt elitlerden oluşan örgütlü azınlık olarak görür (Mosca, 1939).

Mills'e göre "güç elitleri", bir ülkenin en güçlü kurumlarında (askeri, ekonomik ve politik) baskın pozisyonda bulunan kişilerdir ve aldıkları ya da almadıkları kararların kendi nüfusları ve tüm dünya nüfusu için çok büyük sonuçları vardır. Mills, onların kimler olduklarına odaklanmak yerine, bu elitlerin elindeki güce ve yaptıkları eylemlerin sonuçlarına odaklanmaya karar verdi (Mills,1956).

Yedi farklı Afrika ülkesinde çalışan eski bir Alman diplomat olan Volker Seitz: "Afrikalı liderler eski sömürgeci güçlerden değil, ülkelerindeki sorunlardan sorumludur. Kalkınma yardımları genellikle işleri daha da kötüleştirir" demiştir (Vanhulle, 2009). Bu elitler özellikle Afrika ve Kamerun'daki durgun gelişme ve yoksulluktan mı sorumludur? Bu araştırmada Kamerun'daki elitler ve Kamerun'daki yavaş, çarpık, sözde demokrasi ve gelişme arasındaki ilişkiyi ve onların klientalizm davranışlarının yarım asırdan fazla bir süredir ülkeyi nasıl engellediğini ortaya çıkarılacaktır.

Kamerun 1884'te, Milletler Cemiyeti'nin Orta Afrika'yı Fransa'ya ve İngiltere'ye vermesinin ardından, 1919'a kadar ülkeyi yöneten Almanya tarafından, 1. Dünya Savaşı'nın sebep olduğu zararları telafi etmek amacıyla Almanya'nın diğer tüm sömürgelerine yapmış olduğu gibi kolonileştirilmiştir.

Kamerun daha sonra 1916'da Milner-Picot tarafından (1919 Milner-Simon Deklarasyonu ile onaylanmıştır) İngilizler'in toprağın 1/5'ini ve Kamerun'un kuzeyinden güneyine uzanan ve Nijerya'nın ayrılmaz parçası olarak yönetilen bölge toprağını alacağı şekilde ve Fransa'nın toprağın 4/5'ini alacağı şekilde ikiye ayrılmıştır (Elango, 2015). Yeni Kamerunun yönetim sürecinde, Fransa tarafından Fransız Kamerun bölgesinde asimile politikası kullanılırken, İngiltere, Kamerun İngiliz kuzey ve güney bölgesi yönetimine dolaylı yasa politikasını kullandı. Bu sistemler hali hazırda mevcut olan sömürge öncesi dönem elit grupların (geleneksel yöneticiler ve tüccarlar veya aracılar) gelişmesine yardımcı olmuştur.

Bu iki sistem aslında birbirinden farklı şekilde işlemektedir. Ülkenin bir kısmında, devletin tüm gücü devlet başkanının elinde bulundurduğu Fransız merkezi yönetim sistemi ve yaşam tarzı ile benimsenirken, İngiliz sisteminde dolaylı yönetim anlayışı uygulanmıştır (Geleneksel yöneticiler ile). İngiliz Kamerun'unda (Kuzey ve Güney İngiliz Kamerun'u) geleneksel yöneticiler ve onların yönetim kurulları ekonomik

güce sahip olanlar ile halkın içinden olup az da olsa güç sahibi olan elitlerden oluşmaktadır. Fransız kesiminde güç, Fransız yüksek idari temsilcileri tarafından izlenen atanmış bölge valilerine verilmiştir. Bu süreçte Fransa halkı yönetmek amacıyla öğrencilerin Fransa'ya gidip orada okuyabilmeleri için onlara burs sağlayarak güçlü bir elit sınıf oluşturmuştur. Bu eğitilmiş elitler 1940 ile 1960 yılları arasında Kamerun dekolonizasyon devrimini başlatan ve nihayet 1960'da Fransız kesiminde ve 1961'de Güney İngiliz Kamerun'unda "Yarı Bağımsızlık" sağlayan siyasal partilerin ve baskı gruplarının temelini oluşturmuştur.

Tarih boyunca Kamerun'da elit grupların iki farklı ideolojiye dayanarak güçlenmesi söz konusu olmuştur. Biri İngiliz kültüründe onlarla ortak hukuku kullanarak gelişmiş, diğeri Fransız kültürüyle geliştirilmiştir. Bu elit gruplar; Kamerun'un ilişkilerinde önemli rol oynayan siyasal elitler, ekonomik elitler (burjuvalar), askeri elitler, geleneksel yöneticiler ve uluslararası elitlere (yabancı ülkeler, çokuluslu şirketler, STK'lar vb.) kadar farklı gruplardan oluşmaktadır.

1.2. Elit Türleri, Kamerun'daki Güçleri ve Roller

Tıpkı W. Mills'in kitabında dediği gibi, iktidar elitleri Kamerun'un günlük hayatını düzenleyen tüm kritik karar alma mekanizmalarıyla ilişkili güç piramidinin her aşamasında bulunmaktadır (Mills, 1956). Genel olarak çoğu Afrika ülkesindeki ve Kamerun'daki iktidar elitleri ile Batı'daki veya daha gelişmiş ülkelerdeki iktidar elitleri arasındaki fark Sahra altı Afrika'daki iktidar elitlerinin "sözde bağımsız devletler" denen ülkeler olarak kritik kararlar alma konusunda bağımsız olmamalarıdır. Onlar, onların sömürgeci patronlarından güçlü elitlerine karşı sorumludur. Ekonomik elitleri; önceki sömürgeci efendilerine karşı çok uluslu şirketleri veya STK'ları Afrika'da veya özellikle Kamerun'da karar verme konusunda etkilemek için kullanarak hizmet etmektedirler.

Afrika'nın birçok yerindeki iktidar elitleri, Batı'daki elitler tarafından oluşturulmuştur. Tüm "eski" Fransız Afrika sömürgelerinin iktidarında, Fransa'da, bu ülkelerdeki politik gruplarla aynı derecede eğitilmiş liderler bulunmaktadır. Onlar, Fransız Batı ve Orta Afrika'da, Fransız Merkez Bankası'nın düzenleyici ve denetleyici olduğu, Fransa ile aynı para sistemini, düzenleyici sistemi ve vergi sistemini kullanan, CFA (Communauté Financière Africaine) yani Afrika finansal birliğini oluşturan bölgesel blokları oluşturmuşlardır(Sylla, n.d.).

1.3. Kamerun'da Elitlerin Yapısı

1.3.1. Siyasi Elitler

Bunlar, iktidar partisinin (Kamerun Halkının Demokratik Hareketi - CPDM) Başı olan Cumhurbaşkanı da dahil olmak üzere devletin üç erki olan yasama, yürütme ve yargının ve unutulmaması gereken hükümetin dördüncü erki olan medya da dahil siyasi partilerin yönetimindedirler. Bu pozisyondaki elitler aynı elit okullardan mezun olma, bir kısmı aynı partiye üye olma (az sayıda kabine üyesi), sansürlenmiş medya ve eğitim programları aracılığıyla kitleleri gerçekliklerden uzak tutma, aynı siyasi, ekonomik ve sosyal görüşte olma ve özel askeri kurumların gücünü kullanma gibi pek çok ortak özelliklere sahiplerdir. Bu elitler, yabancı ülkelerdeki yüksek rütbelilerin çıkarlarını, yabancı yetkililer, uluslararası kuruluşlar ve hükümetler dışı örgütler aracılığıyla korumak için gelişmiş olan ülkelerin yabancı elitleri ile işbirliği yaparlar(Bulhan, 2015).

Sonuç olarak, yabancı ülkedeki yüksek rütbelilerin çıkarlarına hizmet ettiği sürece bu küçük grubu iktidarda tutabilmek için teknolojik bilgi birikimlerini ve manipülatif (yönlendirici) politikalarını kullanırlar. Kamerunun bu durumunda; manipülasyon, dekolonizasyon döneminde, önceki Başkan Ahmadou Ahidjo'dan daha eğitimli ve devrimci görüşlere sahip olan Andre Marie Mbida'nın Fransız Kamerun'un bağımsızlık sürecinde bağımsızlık koşullarını kabul etmemesi nedeniyle başkanlığı reddedilmiş, aynı durum Ahidjo'nun ülke başkanı olduktan sonra ve Fransız emirlerini reddetmeye başladıktan sonra ve 1980'lerde Fransız doktorların manipülatif politikalar yoluyla Ahidjo'nun sağlık sorunlarını bahane ederek istifa etmesini tavsiye etmesinde de ortaya çıkmıştır (Konde, 2012).

Bu süreçte Fransa'nın tavsiyesiyle Bakanlar Kurulu'nda bir görevden diğerine geçen Paul Biya, Ahidjo'nun istifa etmesiyle, anayasada belirtildiği üzere boş kalan başbakanlık makamına geçmiş ve Kamerun Başbakanı olarak Ahidjo'nun doğal halefi olmuştur. Tüm bunlar yabancı elitlerin Afrika'daki elit sınıfın belirlenmesinde oynadığı önemli rolü göstermek için anlatılmıştır.

Siyasi makamlardaki tüm elitler yabancı üniversitelerden mezun, veya ülkenin yöneticilerini yetiştirmek isteyen üç elit okuldan gelmektedir. Bu elit okullar; IRIC (Kamerun Uluslararası İlişkiler Enstitüsü) ENAM (Ulusal İdare ve Adalet Okulu) ve EMIA (Kamerun Askeri Akademisi) 'dir. Bu okullar, Kamerun'un politik elitlerinin yüzde 80'ini yetiştirmektedir çünkü; bu okullardan mezun olanlar Cumhurbaşkanlık kararnamesi ile üst düzey görevlere atanmaktadırlar. ENAM mezunları İdare ve sulh hakimi olmalarının yanı sıra mahkeme Başkanı olurken, IRIC mezunları diplomasinin özünü oluşturmakta ve EMIA mezunları askeri lider olmaya devam etmektedir. Bu, bizi özellikle kamerunda olan yavaşça farklı bir biçimde açıklanan sistem Mills formuna getiriyor.

Belirtmek gerekir ki, bu okullar Fransız sisteminin kopyasıdır ancak, bu okulların Fransa'dakilerden temel farkı burada meritokrasinin hayati bir rol oynamasıdır ve Kamerun'da bu okullara girmek bilginin değil tanındıkların(elitlerin) merhametinde kalmıştır. Binlerce hırslı öğrenci sözde giriş sınavlarına girmekte fakat yalnızca birkaçı bu okullara kabul edilmektedir; kabul edilenlerin çoğu ya zaten hali hazırda elit ailelerin kızları veya oğullarıdır veya bir çoğunun siyasi üyelikleri bulunmaktadır ya da bu kurumlara girmek için en garanti yol olan maddi imkanlara sahiplerdir. Hak edenlerin %10-20 veya daha az bir kesim ise liyakate göre kabul edilmektedir (Doh, 2008).

Bu kurumların mezunları, şimdilerde kitlelerin bu engelleri aşıp elit sınıfa geçmelerini zorlaştıran bir tür sosyal kulüp oluşturmaktadır. Bunun yanında, kitleler medya ve okul müfredatları aracılığıyla uyutulmakta (gerçeklerden uzak tutulmakta) ve hatta hayatını idame ettirmek için temel gereksinimlerini reddeden kafası karışık kitleler için farkındalık yaratılmadığından emin olabilmek için sansürlenmektedir.

Şunu belirtmek gerekir ki; tüm bu elitlerin; Bakanlar Kurulu, bölge valileri, belediye meclis başkanları, Bakanlık üst düzey bürokratları, mahkeme başkanlarının yanı sıra başbakan, genelkurmay başkanı ve merkez bankası başkanı (tüm devlet başkanları) kamu iktisadi teşebbüslerinin başkanlarının Cumhurbaşkanı (Başkan) tarafından atanmasına karar verilmiştir. Cumhurbaşkanı ayrıca; eğitim kurumlarının müdürlerini, üniversite rektörlerini ve hatta Senato'nun % 30'sini de atamaktadır. Tüm bu atamalar, parti üyeliği, iltimas, nepotizm ve klientalizm ile paralel şekilde yapılmaktadır("President Biya recall his party members for complete senate - BBC News Pidgin," 2019).

Cumhurbaşkanı tarafından atanan bu elitler toplumun çıkarına değil, Cumhurbaşkanı'nın çıkarlarına hizmet etmek için bu görevlerde bulunurlar. Bağlı oldukları iktidar partisinin çıkarına uygun politikalar geliştirirler. Örneğin 2012'de Kamerun'daki İngiliz Üniversitesi'nde (Buea Üniversitesi) Rektör Yardımcısı iktidardaki elitlerin çıkarlarını tehdit eden güçlü öğrenci aktivizmini istikrarsızlaştırmak için kullanılan bir kadını işe almıştır. Pauline Nalova Lyonga isimli Kadın Okul Öğrenci Birliğini yasaklamıştır ve tüm öğrenciler okuldan atılma riskine girmemek için kampüsteki herhangi bir aktivist eyleme katılmayacağına dair ultimatoyu imzalamak zorunda kalmıştır, çünkü Kamerun'da bir devlet üniversitesinden atıldığınızda bir yıl süreliğine hiçbir devlet üniversitesine giremezsiniz. (Isidore & Andrew, 2016)

Siyasi elitlerin bir üyesi olanlar devletin tüm imkanlarından yararlanırlar çünkü onları kontrol edecek herhangi bir kişi veya güçlü bir kurum yoktur dolayısıyla devlet hazinesini şahsi hesaplarına aktarabilirler. Cumhurbaşkanı'nı kızdırmadıkları takdirde iş ve işlemlerinde özgürdürler. Onu kızdıracak şeyler; yeni adayların göreve başlaması gerektiğinin söylenmesi, Cumhurbaşkanlığına adaylığın konulması veya rakiplerle ilişkilerin olduğundan şüphelenilmesidir. Bunlardan herhangi biri gerçekleşirse, o kişinin bir sonra gideceği yer birçok siyasi mahkumun bulunduğu ulusal cezaevidir (Kondengui). Oradaki bazı mahkumlar; Marafa Hamidou Yaya (eski Bölge İdaresi ve Merkezi İdare Bakanı), Ephraim Inoni (eski Başbakan) ve Comair'in yöneticisi ve Kamerun Fotso Victor'daki en etkili milyonerlerden birinin oğlu olan Yves Michel Fotso gibi eski elitlerdir (Reuters, 2012). Bu durum kararları tek başına alan, otoritesi Fransa ve onun lehine görüşe sahip olan müttefikleri haricinde asla sorgulanamayan gücü elinde bulunduran mutlak diktatörü işaret etmektedir.

Bahsedilmesi gereken başka bir sorun ise kabinenin başı olan Başbakanın savunma bakanlığı ve maliye bakanlığı gibi hiç bir bakanlıklara atama yapamaması bu bakanlıkların cumhur başkanına karşı sorumlu olmasıdır. Cumhurbaşkanı kendine bahsedilmiş olan mutlak güçle başbakanı atamakta ve izni ile onun yerini değiştirmektedir. Bakanların çok sık görevden alındığı ve üstlendikleri projeleri tamamlamaları için yeterli süre tanınmadığı için her yeni bakanın yeni bir proje başlatması nedeniyle ülke çapında büyük projeler gerçekleştirilememektedir.

Bu grup içerisinde, yargı ve parlamento sınıfı da yer almaktadır. Daha önce bahsedildiği üzere, Ulusal İdare ve Magistrasi Okulu'na (ENAM) yerleştirilen, buradan mezun olanlar ve yargıçların başı, Cumhurbaşkanı tarafından atanmakta ve onun çıkarlarına hizmet etmektedir. Başkanın politik görevlendirmesi sonucunda siyasi elitler bu statüye kavuşmaktadır.

Parlamento üst kamara ve alt kamara'dan oluşmaktadır. Üst kamara 100 üyeden oluşmaktadır. Bu üyelerin 70'i seçilmiş ve 30'u onların 30 yedek üyeleri ile birlikte Başkan tarafından atanmıştır (Ajumane, 2018). Alt kamara genel oyla seçilmiş 180 üyeden oluşmaktadır (142'i iktidar partisinden). Kamerun'da hükümetin parlamento kolu daha yetkin ve daha eğitimli yönetici koluna bağlıdır. Sonuç olarak, parlamenterler yöneticilerin başı olan başkanın teklif ettiği bütün önerilerin hepsini sorgulamadan kabul etmektedir. Ayrıca ülkenin sorunları parlamento da görüşülmemektedir (Bütçe hariç).

Bununla birlikte, alt ve üst kamara %70'i aşan oranda iktidar partisinin hakimiyeti altındadır (Yanou, 2013). Sonuç olarak Kamerun'da, siyasi elitler ve kamu yönetimi arasında keskin bir ayrım bulunmamaktadır. Halkın çıkarlarından önce kendi çıkarlarını korumak için bir araya gelmişlerdir.

1.3.2. Ekonomik Elitler (İşbirlikçi ve Küçük Burjuvazi)

Bu sınıf ekonomik kaynakların ve büyük işletmelerin kontrolündedir. Her devlette ekonomik elitlerin ekonomik kaynakları ve büyük şirketleri yöneten ve büyük kurumsal şirketlerin yöneticileri olduğu, politika yapıcıların görüşlerini en azından dolaylı olarak etkiledikleri düşünülür, ancak gerçekte durum bundan farklıdır. Bu politikaların oluşturulmasında halkın çok az etkisi vardır ya da hiçbir etkisi yoktur (Gilens & Page, 2014). Afrika az gelişmişlik ve girişimciliğin yetersiz gelişimi nedeniyle Batı sisteminden oldukça farklılaşmaktadır. Girişimcilerin yetersiz olması nedeniyle zayıf olan özel sektör yatırımları gelişmiş ülkelerdeki gemi sanayi, uçak sanayi gibi ağır sanayi alanlarında Batı ülkeleri gibi güçlü değildir. Yüksek teknolojik ürün üreten Apple, Samsung, Microsoft ve Google gibi markalar bağımsızdırlar ve Batı'da ekonomik olarak gelişmiş ülkelerde elitleri etkileyebilecek düzeyde ekonomik güce ve yüksek bütçeye sahiptirler.

Az gelişmiş ülkelerin burjuva sınıfı büyük ölçekli üretim içerisinde yer almamaktadır. Onlar uluslararası şirketler ve gelişmekte olan ülkelerin temel geliri olan tarımsal ürün üreticileri arasında aracı görevini üstlenmişlerdir. Kamerun'un ekonomik elitlerine özgü olan şey, kritik kararların alınmasında etkilerinin olmamasıdır. Ekonomik elitler büyük oranda onların lehine olan ekonomi politikalarını üreten siyasi elitlere bağımlıdır.

Onların lehine olan bu tür ekonomi politikalarına örnek olarak azalan oranlı vergi sistemi örnek olarak gösterilebilir. Kamerun'da ekonomik elitlerin çok büyük bir kısmı, siyasi elitlerin büyük bir kısmını oluşturduğu iktidar partisiyle hareket etmektedir. Seçim sürecinde ekonomik elitler iktidar partisini finansal anlamda desteklemektedir. Bu desteğin bir kısmı iktidar partisinin kampanyasının genişletilmesi için yapılmaktadır böylece kendilerine çıkar sağlayacak iş alanlarında kalmaya devam edebileceklerdir.

İktidar partisi için kampanyaya çok açık bir örnek olarak Mogul'un hissedarı olan en zengin Afrikalı Frankafon Alhadji Baba Danpullo seçim kampanyası sürecinde bölgesindeki Fulanileri iktidar partisine oy vermeleri için evine çağırarak ikna etmiş, hatta onları yeterince kötü yaşam koşullarına sahip olmalarına rağmen oy vermemeleri durumunda ağır sonuçları olacağı ile tehdit etmiştir. (Cameroun Journal, 2018)

ABD ve bazı gelişmiş Batılı ülkelerde karar alma süreçlerinde ekonomik elitlerin ciddi anlamda güçlü elitleri etkiledikleri düşünülür. Ancak ülke başkanlarının mutlak gücü elinde bulundurduğu Kamerun gibi Afrika ülkelerinin çoğunda ekonomik elitler diktatör (Oligarşi) rejimlerinde emirlerine oldukça saygı duyulan askeri elitlerin iki veya üç pozisyon gerisine itilir.

Bankalara değinmek gerekirse, ulusal bankalar maliye bakanlığınca belirlenen kurallar doğrultusunda kısıtlanmış ve işlemlerinde kurallara uygun olarak hareket etmesi sağlanmıştır. Bu kurallar elitlerin gücüne ve kazançlarına engel olmayacak şekilde düzenlenmiştir. Fransız Merkez Bankasına bağlı olan Merkez Bankası, Fransız Merkez bankası öncülüğünde ve işbirliğinde oluşturulan kurallar çerçevesinde hizmet vermektedir (Spagnol, 2019). Devlet bankası müdürleri ve yöneticileri Başkanlık tarafından verilen kararlarla görevlendirilmektedir. Özel bankacılık sektöründe, yöneticilerin büyük çoğunluğu ve liderler politik elitlere bağlı olan ekonomik elitlerin çocuklarıdır.

Böylece sistem, ipleri elinde bulunduran politik elitler tarafından kurulmaktadır. Birçok Afrika ülkesinde, politik güç doğrudan ekonomik güce dönüşmektedir bunun nedeni özel sektörün kıtanın çoğunda yeterince gelişmemesi ve ekonominin tek tip mal yapısına sahip olması nedeniyle küçük azınlıkların zenginleşmesinin kolaylaşmasıdır. 800 milyon dolar net geliri olan 100.000 Afrikalının çoğu aileleri ve çevresi politik elit sınıfının üyesidir. Bir çok Afrika ülkesinde, hükümetler süregelen gerçek demokrasi eksikliği deneyimi yaşayan vatandaşların isteklerini yerine getirmede sürekli başarısız olmuş, para ve politika tekelleşmesi küçük azınlığın elinde zenginleşmesine devam ederken, bu vatandaşların durgunluk ve hayat koşulları ağırlaşmıştır.

1.3.3. Askeri Elitler

Askeri elitler ordunun en üst kademesinde bulunan liderlerdir, daha yüksek ücrete ve daha iyi askeri teçhizata sahip elitlerdir. Bu elit grup Pentagon, CIA, FBI, MOSSAD, MİT, Al Quds Force, Garde Presidentielle (GP) ve Battalion Intervention Rapide (BIR) gibi ülkelerin tamamında güvenliği sağlamak, güç kullanmak ve barışı korumakla görevlendirilmiş güçlü bir elit gruptur. Tarihsel olarak birçok elit kuvvetin oluşturulmasında ve devamının sağlanmasında politik sebepler kadar askeri sebepler de etkili olmuştur. Liderler sıradan birimler yerine politik olarak daha güvenebilecekleri birimlere ihtiyaç duyduklarını hissederek elit birimleri oluşturmuşlardır.

Buradaki beklentileri verilen ayrıcalıkların, fazladan politik telkinlerin elit birimleri lidere daha sadık olmasını sağlamaktır. Bu tür seçkin elit birimler demokrasinin çok yeni veya eksik olduğu ve askeri güç kullanımının demokrasiden (oy kullama) üstün olduğu durumlarda oldukça yaygındır. Bu tür askeri birimlere İslam Devrim Muhafızları, Saddam Hüseyin'in Cumhuriyet muhafızları, Garde Presidentielle, Kamerun'da Battalion Intervention Rapide (BIR) örnek olarak gösterilebilir. Bu özel birlikler muhalefet partisinden ya da karşı gruplardan politik olarak destek almış her türlü hareketi susturmak için kullanılmaktadırlar. Elit statüleri nedeniyle başkana ve kendilerine tehdit olarak gördükleri herhangi bir grubu veya kişiye zarar verebilir, onları diledikleri gibi tutuklayabilirler. Yolsuzluk suçlamaları bahane edilerek aslında politik ideolojiden ayrıldığına inanılan eski devlet bakanlarını ve politik elitleri de aynı güçler

tutuklamışlardır. Örnek olarak; Yüksek mevkide olan Marafa Hamidou Yaya (Eski Cevre ve İdare Bakanı), Ephraim Inoni (Eski Başbakan) Ayah Paul Abine, Ayuk Sisiku Tabe ve Maurice Kamto (Muhalefet parti lideri) gibi kişileri susturmak için tutukladılar(Campbell, 2018).

Kamerun'da generaller, albaylar, polis müdürleri, jandarma komutanları politik elitler gibi üst düzey konumdadırlar. Çoğu özel askeri akademiden (EMIA) yada İsrail de eğitim alarak mezun olmuştur. Bu yüksek konumdaki liderler hakimiyetleri altında olan rastgele seçilmiş ve herhangi bir eğitim almamış askerlerin artmasından büyük oranda çıkar sağlamaktadır ve bu askerler liderlerine koşulsuz itaat etmektedir (Amnesty International, 2019). Bu durum, 1984'de eski Cumhurbaşkanı Ahidjo'nun korumasının Biya rejimini ele geçirmeye yönelik girişimi türündeki olaylara ve askerlerin yönetime el koymasına karşı politik elitler tarafından alınan politik ve stratejik bir önlemdir. Bu nedenle, yeni bir strateji olarak politik elitler daha az eğitilmiş ve askeri elitlerin söylediklerini sorgulamadan onaylayacak şekilde eğitilmiş askerleri görevlendirmiş, böylece askerlerin huzursuzluk nedeniyle ortaya çıkan herhangi bir gösteri ya da isyanı en etkili biçimde dağıtması sağlanmıştır. Örnek olarak; askerler Kamerun İngiliz bölgesindeki tarihi alanları, köyleri ve vatandaşlara ait evleri tahrip etmişlerdir (BBC News, 2018).

Bu kapsamda vurgulanması gereken bir konu da, Kamerun'da Başkanın ordunun lideri ve aynı zamanda savunma bakanı olması, başkanlıkta savunmadan sorumlu delegeyi belirleme yetkisine sahip olmasıdır. Örnek olarak; General Pierre Semengue ve Andze Tsoungui verilebilir (Gardinier, & DeLancey, 2001). Bu da askeri elitlerin ona doğrudan bağlı olduğu ve askeri elitlerin pozisyonlarının her zaman yakın işbirlikçilerle ve çoğunlukla kendi kabilesinden ve neredeyse hiç siyasete askeri müdahalelerde bulunmamış kişilerden oluştuğu anlamına gelmektedir. Dahası, Kamerun'da yer alan enstitüler dünyanın her yerinde birçok üniversitede ders olarak okutulan "politikada askeri müdahale" dersini ders programından çıkarmıştır. Buradaki amaç ordunun vatandaşlara karşı olan görevlerinden habersiz olmasının sağlanmasıdır. Onlara öğretilen kamu çıkarları yerine sadece liderlerine hizmet etmektir.

Bu bağlamda ordunun baş komutanı olan Cumhurbaşkanı tek başına Kamerun'da faaliyet göstermeyen ancak Nijerya'da faaliyet gösteren terörist grup Boko Haram'a

savaş ilan etmiştir. Savaş ilanından sonra Boko haram Kuzey Kamerun'daki sivil halka karşı şiddetini yönlendirmiş ve başkanın sözde ordusu bu terörist grup ile mücadele edemiyordur. Kamerunda bu olaylar nedeniyle masum insanlar kurban edilmiş ve bir çoğu yurdundan göç etmek zorunda kalmıştır. Kamerun'da ordunun liderleri ve bazı özel birimler statülerinin sağladığı zengin imkanlardan yararlanırken, ordunun geriye kalanı ülkede başka bir geçim kaynağının olmayışından dolayı kendilerini şanslı hissetmektedir. Böylece işsiz gençler sadece karınlarını doyurmak için orduya girmektedir.

1.3.4. Dini Elitler ve Geleneksel Elitler

Kısmen yeni bir olay olan siyasi partilerin aksine, dinselikle neredeyse bütün önemli medeniyetlerin içerisinde yer almış ve belirli dinsel temellerin üzerine inşa edilmiş sosyal bir olgudur. Günümüz dini inancının ortaya çıkışından beri, din insanların hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Modern dinlerden önce, Afrika'da insanlar tanrılara tapardı ve sonuç olarak dinle aralarında güçlü bir bağa sahipti (Chiorazzi, 2015). Bu nedenle özellikle Kamerun'da dini elitler önemli bir yer tutmaktadır. Ülkedeki hakim din olan Hristiyanlığa ve ikinci yaygın din olan İslamiyet'e tabi olan dini elitler güçlü elitlerle iş birliği yapmaktadır. Bu güçlü elitlerin iktidardaki elitlerle bağlantıları vardır ve aynı zamanda yurt dışındaki dini hükümetlerden çok fazla yardım görürler. Özellikle Roma ve katolik hükümetler en fazla desteği veren hükümetlerdir. (Akoko & Oben, 2006)

İslam dinine mensup elitlerde de işler benzer şekilde yürümekle birlikte, ülkenin ilk devlet başkanının Müslüman olmasından hareketle ve sorumluluk gerektiren pozisyonlara Müslüman olanların Müslüman olmayanlara göre daha çok tercih edilmeleri nedeniyle hükümetteki önemli konumlarda Müslüman liderlerine yer verilmektedir (Konings, 2007). Öyle ki Hristiyanlar siyasi atamalarda kendilerinin tercihi edilmelerini sağlamak için isimlerini Müslüman ismine değiştirdikleri zamanlar olmuştur. Bununla birlikte Müslüman liderler Suudi Arabistan gibi Müslüman hükümetlerden çok fazla destek görmüşlerdir (Tsinga İslami Kompleks yada Tsinga Camii Suudi Arabistan tarafından inşa edilmiştir) (Anchunda, 2019). Bu sebepten dolayı, Dini elitler Kamerun'un günlük işleri ve karar alma aşamalarında güçlü bir etkiye sahip olmuşlardır.

Dinin fikri açıklamasında, öldükten sonra yaratıcımızla karşılaşacağımız, inanmayanların ve dünyada doğru bir hayat sürmeyenlerin kabir azabı (cehennem ateşi) çekeceği, doğru bir hayat sürenlerin (liderlerine itaat etmesi ve yanlış bir şey yapsa bile liderini sorgulamaması) en büyük ödül olarak cennete kavuşmasıdır. Ancak dini liderler ve politik liderler ayrıcalıklı konumlarını korumak için dini kendi çıkarları doğrultusunda kötüye kullanmaktadır (Konings, 2007).

Dini elitlerin dualarının çoğunun konusu siyasi işler ve dini elitleri atayan politik elitlerin huzurudur. Örneğin, gerçekte büyük Yaoundé cami imamı, dini inancında karşı cinsle karısı veya kocası hariç olmak üzere fiziksel teması yasak olduğu için başkanın eşinin elini sıkmadığı için kovulmasına rağmen, Kamerun'un vatandaşlarının barış içerisinde birlikte yaşamalarına karşı aşırı derecede dindar tutum sergilediği bahanesiyle kovulmuştur. Siyasi elitlerin ve Dini elitlerin birbirine karışmasının en son örneği, bölge yönetimi Bakanı Atanga Nji Paul'un kuzey bölgesindeki Müslüman cemaatinin Kuran'a yeminetmeye zorlamasıdır (Lucas, 2019).

Dini elitler dininin amacının üzerine çok çıkmış ve daha ileriye giderek eğitim hizmetlerinden (dini okullar ve üniversiteler sıradan kişilerin ödeyemeyeceği kadar yüksek ücretli olmasından dolayı onları elit okullar sınıfına sokmaktadır) ekonomik hizmetlere kadar devletin pek çok alanında hizmet sunmaktadır ve bu devlette pek çok alanda güçlü kılmaktadır.

Geleneksel elitler Afrika uluslarına ilişkin konularda Avrupalı sömürgeciler gelmeden önce bile her zaman söz hakkına sahip olmuşlardır. Avrupalı sömürgecileri ve köle tacirleri Afrika kıyılarına vardıklarında her zaman geleneksel elitlere saygı duymuşlar, onlarla köle ticareti ve daha zayıf komşu kabilelere saldırı gibi konularda işbirliği yapmışlardır. Devlet daha önce kolonyal zamanda İngilizler'in dolaylı olarak uyguladığı yönetme politikasını günümüzde geleneksel elitlerin insanlar üzerindeki güvenini kullanarak uygulamaktadır.

Hükümetler amaçlarına ulaşmak için geleneksel elitlerin kendilerine oy vermelerini istemekte bunun karşılığında onlara aylık maaş bağlamakta ve çıkar ilişkisinin (yandaş ilişki) devam etmesi için kendilerini desteklemelerini beklemektedir. Siyasi elitlerle her kim iyi ilişkiler kurarsa senato gibi hükümet ofislerindeki önemli politik pozisyonlara atanmaktadır (Nkwi, 2006). Örneğin, 95 yaşındaki şef Mukete,

Lamidou Bouba Ray, Sultan Ibrahim Mbombo Njoya, başkana bağlılıklarından dolayı senatoya atanmışlardır. İktidar partisine karşı olanlar, Bafmen Fonu ve Babanke gibi Fondomluk ünvanlarını çıkarmışlardır (Pelican, 2015). Ayrıca bu fonların fonu da Cumhur Başkanındır (Fon of Fons).

Bu geleneksel elitler liderlik vasfı taşıyan unvanlarını, insan yaşam ve ölümüne ilişkin araçları kontrol eden en güçlü siyasi elitlerden siyasi kazanç elde etmek amacıyla kullanırlar. Bu durum hemen hemen tüm Afrika ülkelerinde aynı şekilde gerçekleşmekte, geleneksel elitler liderliklerini siyasi kazanç edinmek amacıyla kullanmaktadır. Liderliğe yönelik unvanların parayla satın alınabilmesi durumu Nijerya'da da çok yaygın bir şekilde görülmektedir.(LeVan, 2014)

Kamerun'da mevcut duruma karşı ses çıkarabilen ticaret birlikleri ve sendikalarının liderleri de bulunmaktadır. Bunlar arasında en güçlü olanları Kamerun Barolar Birliği, Ulusal Yüksek Öğretim Öğretmenleri Birliği (SYNES) Buea Üniversitesi bürosudur. Bu iyi eğitim görmüş elitlerden oluşan birlik liderleri önerilerinin her zaman dikkate alınması sebebiyle siyasi elitler üzerinde etki oluşturabilmektedir. Söz konusu birliklerin başarısını engelleyen durum ise siyasi elitler tarafından kullanılan "Böl ve Yönet" olarak adlandırılan ideolojidir (Takougang & Amin, 2018). Siyasi elitler bu birliklerin içine parasal anlamda çıkar sağlamaya çalışan kişiler aracılığıyla sızmakta ve birlik içinde görüş ayrılıkları yaratarak birliğin gücünü zayıflatmaktadır.

Bugünlerde teamül hukukunun savunucusu olan Kamerun Baro Birliği Başkanı, Cumhurbaşkanı tarafından önerilen ve siyasi elitlerden oluşan devlet bakanlarına dokunulmazlık hakkı tanıyan Fransız Medeni Kanunun mevcut teamül hukukuyla değiştirilmesine yönelik kanun teklifini protesto etmeleri için Kamerun'daki tüm avukatlara (Özellikle İngilizce konuşanlara) çağrıda bulunmuştur (Contra Nocendi International, 2018). Bu yasa teklifi Kamerun'da Anglofon avukatlar (Teamül Hukuku avukatları) tarafından protesto edilmiştir. SYNES Buea Üniversitesi de İngilizce eğitim sistemini Fransızca eğitim sistemi lehine yıkmak amacıyla hükümeti ele geçirmiş siyasi elitlerle mücadele etmektedir (Sistem Asimilasyonuna karşı mücadele edilmektedir). Bazı öğrenci liderleri siyasi elitlerin kararlarını protesto ettikleri gerekçesiyle uzun yıllar süren hapis cezalarına mahkum edilmiş olup bazı profesör ve öğrencileri ise ordunun özel birlikleri tarafından sorgulamayla karşı karşıya kalmaktadır (France24, 2016).

1.3.5. Yabancı Liderler ve Hükümetleri, Çok Uluslu ya da Uluslar Ötesi Kuruluşlar ve Hükümet Dışı/Uluslararası Organizasyonlar

Afrika kıtasında yer alan diplomatik, sosyal, ekonomik ve siyasi yardım temsilciliklerinden çok Uluslu Şirketlere kadar tüm yabancı devlet kurum ve kuruluşları tüm kıtadaki meseleleri, sadece kukla olup kölelik zamanında olduğu gibi efendilerinin çıkarlarına hizmet etmek amacıyla yerleştirilmiş siyasi elitler aracılığıyla dolaylı yoldan kontrol eden gerçek elit sınıftır.

Sömürgecilikten bağımsızlıklarını elde ettikleri tarihten beri, her bir Afrika ülkesi küresel dünya temeli düzeninde ülkede güç paylaşımı ve hukuk, mimari, kültür gibi vatandaşlık alanlarındaki eşitsizlikten; önceki sömürgeci güçler ve diğer sanayileşmiş ülkelerden kaynaklanan sorunlar yaşamaktadır. Bu durum Afrika ülkelerinin sesinin az çıktığı küresel politikaların belirlenme sürecinde açıkça görülmektedir. Afrikalıların bağımsız şekilde politika yapma ve karar alma becerisi, önceki sömürgeci güçler, bağış yapan kuruluşlar ve çoğu kez Afrika'daki mevcut duruma uygun olmayan politikalar uygulaması için zorlayan büyük güçler tarafından kısıtlanmıştır (Perkins, 2016). Buna paralel olarak tüm Afrika ülkeleri küresel güç paylaşımında eşitsizliğe uğramakla birlikte Afrika ülkeleri de kendi içinde yönetici elitler ve sıradan vatandaşlar arasında sınıf, cinsiyet, yaş ya da karar alma süreçlerine katılım bağlamında daha büyük eşitsizlikler barındırmaktadır.

Küresel siyasi arenada, ticaret ve ekonomi kuralları genellikle gelişmiş ülkelerin lehine olacak şekilde değiştirilmekte ve düzenlenmektedir. Afrika ülkelerinin Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, IMF, Dünya Ticaret Örgütü, G8 ve G20 (G8 ve G20 organizasyonlarına Afrika'nın katılımı gözlemci statüsünden biraz daha fazladır), gibi küresel kuruluşlar içinde sesi çok az çıkmakta ve küresel, çok uluslu kuruluşların gündemlerinin belirlenmesinde çok etkili olamamaktadırlar(Watts & Havnevik, 1988). Örneğin Dünya Ticaret Örgütünün Doha Turu ve küresel iklim değişikliği görüşmelerinin Afrika ülkelerine katkısı oldukça az olmuştur. Afrikalıların Avrupa Birliğiyle imzalan Ortaklık Anlaşması ve Amerika Birleşik Devletlerinin onayladığı Afrika Büyüme ve

Fırsat Yasası önceki sömürgeci güçler ve sanayileşmiş ülkelerle yaptığı serbest ticaret anlaşmaları çoğunlukla Afrika'ya dezavantajlı konuma düşürmüştür.

Afrika ülkeleri Dünya Ticaret Örgütünün Anlaşmazlık Çözüm Mekanizmaları içinde marjinalize edilmeleri sebebiyle Afrika ülkelerinin gelişmiş ülkelerle ticaret, ekonomi ve siyasi konulardaki anlaşmazlıklarında çok fazla başvuru mercii de bulunmamaktadır. Küresel boyuttaki finansal krizleri takip eden süreçte, bu kuruluşların çoğu Afrika için daha fazla kaynak sözünde bulunsalar da Afrika'daki hükümetler bu kaynaklara ilişkin programları şekillendirme, programların etkisini artırma ya da sonuçlandırma noktasında etkili olamamışlardır.

Buradaki batılı elitler/burjuvalar siyaseti, medyayı, ekonomiyi ve hatta sosyal hayatı yardım kuruluşları görünüşü altında kontrol etmektedir. Bu çerçevede söz konusu yabancı elitler yardım ettikleri ülkenin değil kendi ülkelerinin çıkarlarını ön plana çıkarmakta ve bunun sonucu olarak demokrasiyi yeniden inşa etmek, iyi yönetim, insan haklarının korunması kapsamında kendi planlarını uygulamak amacıyla politika ve lider olabilecek kişileri önermektedirler (Schraeder, 1994).

Kamerun ve diğer Fransız sömürgesi olan Afrika ülkelerinin çoğunda bir karar yasa olarak kabul edilmeden önce Fransa'nın oluru aranmaktadır. İlgili karar ya da kanun Fransızların görüşüyle uyuşması durumunda desteklenmekte aksi taktirde uygulanmamaktadır. Örnek olarak; Kamerun vatandaşları anglafon krizi için hükümet ile bir araya gelmiştir(Büyük Ulusal Diyolog), ve bu görüşme sonucunda alınan kararlardan sonra Kamerun Cumhur Başkanı fransaya giderek Fransız hükümetinin bu sonuçlar üzerine onayına başvurmuştur. Fransız sömürgesi her bir Afrika ülkesinin lideri doğrudan Fransa'ya karşı sorumlu olmakla birlikte Afrikanın birçok bölgesinde ülke liderleri Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri gibi yabancı otoritelere karşı sorumlu durumdadır. Bu duruma örnek olarak; Douala limanındaki usulsüzlüklerden dolayı Kamerun üst yetkili mahkemesi limanın yönetiminin değiştirilmesi kararını vermiştir, ama Fransa Dış işleri Bakanın Kamerun Cumhur Başkanı ile görüşmesinden sonra üst yetkili mahkeminin bu kararını iptal etmek zorunda kalmıştır (Caslin, 2019). Bu sorumluluğun oluşmaması durumunda Fil Dişi Sahili'nde Laurent Gbagbo, Libya'da Moamar Ghaddafi, Burkino Faso'da Thomas Sankara ve diğerlerinde olduğu gibi bölge istikrarsızlığa sürüklenmektedir.

Batılı devletlerin bu anlamda bölgeye müdahalesi ekonomik yaptırım uygulanmasından askeri güç kullanımına kadar farklı şekillerde görülebilmektedir. Ekonomik olarak Fransız sömürgesi Afrika ülkelerinin hiç biri kendi parasını basamamaktadır. Para konusuna yönelik tüm kural, düzenlemeler Fransız Merkez Bankası tarafından yapılmakta ve hatta paralar da yine Fransız Merkez Bankası tarafından basılıp bölgesel bloktaki merkez bankalarına dağıtılmaktadır. Fransız Merkez Bankası ne kadar miktarda para basılacağını belirlemekte olup bu kapsamda Batı (XOF) ve Orta Afrika (XAF) Frangı (CFA), daimi olarak 100 CFA Fransızlar tarafından bile çok kullanılmayan 1 Fransız Frangına eşit olacak şekilde sabitlenmiştir (Group, 1969). Bu durumdan dolayı Afrikadaki gençler kendi paralarının basılması amacıyla protestolarda bulunmuştur, fakat Fransızlar Fransız sömürgesi altındaki Afrika ülkelerinin kendi para politikalarını oluşturmasıyla ECO (Batı Afrika yeni para birimi)-EURO arasında bir bağlantı oluşturulacaktır. Bu bağlantı sonucunda sabit kurdan çapraz kura geçileceği düşünüldükçe, ileride ECO ve EURO arasında büyük kur farkı olacağı öngörülmüştür. Bu durum Fransızlar açısından bakıldığında ECO para biriminin yönetimi doğrudan olmasa da, dolaylı olarak Fransa tarafından kontrol altında olacağı düşünülmektedir (Maclean, 2019)

Afrika ülkelerinin orduları müttefik kuvvetler tarafından eğitilmektedir. Orduların ekipmanları Batılı devletler tarafından temin edilmekte olup hangi ekipmanın hangi fiyata satılacağı, ordunun hangi eğitimlerden geçmesi gerektiği yine bu ülkeler tarafından belirlenmekte ve böylece tüm ulusun güvenliği yabancı hükümetlerin eline bırakılmaktadır. Ekonominin, siyasetin ve ülke güvenliğinin yabancıların elinde olması sebebiyle de Afrika ülkelerinin bağımsızlığı sadece kağıt üzerinde kalmaktadır (French Ministry for Europe and Foreign Affairs, n.d).

“Mitletler, Yalanlar ve Klişelerin Ötesinde” adlı makalesinde Ayers burjuva yazarların ve Amerikan Dışişlerinin; demokrasi, iyi yönetim ve insan haklarına aykırı hareket eden yozlaşmış liderlerden oluşan siyasi zümre ve iş adamlarını bir kenara bırakarak Çin’in kaynaklarını sömürmek ve nüfusunu köleleştirmek amacıyla Afrika’da bulunduğunu belirterek kötü adam olarak gösterdiklerinin altını çizmektedir (Ayers, 2013). Bu bağlamda Afrika ile ilişkisi söz konusu olduğunda Çin zalim, açgözlü, ahlaksız ve tarafsızdır. Serge Michel ve Michel Beuret gibi burjuva yazarlar Çini, Afrika’ya

sağlamış olduğu kredilerden ve bu kredileri Afrikalıların kendisinden kaçmasını engelleyen bir ağ şekilde kullanması sebebiyle suçlamaktadır.

Aynı yazarlar tam tersine köle ticaretinden beridir Batılıların sömürgeci figürünü, sömürgecilik ve beyaz fil projesinin arkasındaki yeni sömürgecilik anlayışını, Afrika temelinde uygulanmak, Afrika'ya müdahale etmek ve hatta bağımsız ülkeleri istikrarsızlaştırmada araç olarak kullanılan demokrasi, iyi yönetim, insan hakları çerçevesinde ortaya çıkarılan sömürgeci değerleri yüceltmektedirler. Burjuva olmayan yazarlar Çinin Afrika ile olan ilişkilerinde şeytan gibi gösterilmesine yönelik Batılı propagandalara kanmamaktadır. Bunlardan biri olan Kwesi Kwaa Prah Batılı ülkelerin Afrika ile uzun bir geçmişi olan ve bugünde devam eden sömürgeye dayalı ilişkileri sebebiyle Batılı ülkelerin Çinin Afrika'daki rolüne yönelik endişelerinin samimiyetsiz olduğunu ifade etmiştir (Prah, 2007).

Günümüzde Batılı güçler barbar yerlilere aydınlanmayı getirdikleri ve kültürlerini yaydıkları gerekçesiyle haksız iddiada bulunmaya devam etmektedirler. Bu devletler bir taraftan Çin'in Afrika için ne kadar kötü, şeytani ve açgözlü olduğuna bizi ikna etmeye çalışırken, bir taraftan da "deli molla" ları ortadan kaldırarak ve tüm pazarları ele geçirerek Afrika'ya saldırmaya devam etmektedirler.

Adebajo gibi insanlar Çin'in kötü tutuma sahip olan siyasi sınıfa tarafız kaldığı ve sadece ekonomik çıkarlarıyla ilgilenen şeytan olduğu; Batılıların ise Afrika'daki kalkınmanın, demokrasinin ve iyi yönetimin sağlanmasında yardımcı olmaya çalışan melek yada parlayan zırhların içindeki şövalyeler olarak düşünülmesi görüşüne karşı çıkmaktadır (Adebajo, 2008).

Ayers makalesinde Çin ve diğer devletlerin yatırım ve ihracatlarının son zamanlarda önemli ölçüde arttığını belirtmiş ancak halen kültürel, siyasi ve ekonomik yönden bağlı olduğu geleneksel Batı Avrupa ve Kuzey Amerika koloni devletleriyle karşılaştırıldığında Afrika'ya Çin tarafından yapılan direk yatırımların ya da yabancı yardım ve kredilerinin düşük düzeyde kaldığını göstermiştir.

Ayers aynı makalesinde Batılı devletler tarafından demokrasi, iyi yönetim, insan hakları ve IMF tarafından uygulanan para politikalarının Afrika'yı kontrol altında tutmak amacıyla kullanılan araçlar olduğunu ifade etmiştir. Batı dünyası Çin'i kendisinin de

işlediği suçla suçlamakta örneğin Çin'in Zimbabwe ve Sudan'daki demokratik olmayan ve baskıcı rejimleri desteklediğini ve böylece Batılıların Afrika'daki çıkarlarını önlemek amacıyla Batı karşıtı liderlerden oluşan bir grup oluşturmak istediğini belirtmektedir. Ancak daha büyük çerçevede bakıldığında bu iddiada bulunan Batılı devletler Afrika'da Batı nüfusu istemeyen demokratik şekilde seçilmiş liderleri yönetimden uzaklaştırmış, Kongo'da Lumumba'nın yerine Mobutu, Burkina Faso'da Thomas Sankara'nın yerine Blaise Compaore, Kamerunda Ahidjo yerine diktatör Biya ve yakın zamanda Mısırda Mohammed Morsi yerine Sisi'nin getirilmesinde olduğu gibi bu yönetimleri Batı yanlısı diktatör rejimleriyle değiştirmişlerdir.

Bu ülkeler vermiş olduğu kredilerle Afrikalı ülkeleri kendilerine bağlayarak bu ülkelerin ihtiyacı olmayan projeler yapmaya, ütöpik fiyatlar ve faiz oranları üzerinden Batılı müttefiklerden materyal almaya ikna etmektedirler. Bu durum Afrika devletlerinin almış oldukları kredinin 3 katının geri ödenmesiyle sonuçlanmakta ve bu paranın %90'ı da sömürgeci devletlerin para biriminde kalmaktadır(Perkins, 2016). Bu durumun sonucunda ise Afrika ülkeleri Ağır Borçlu Yoksul Ülkeler (HIPC) statüsünde değerlendirilmektedir. Alınan kredinin geri ödenmesi gerekmediği şartlarda projelerin yapılması üstlenilmekte, bu projeler de Afrikalı uluslara fayda sağlamamaktadır.

Batılı ülkelerin özellikle Amerika Birleşik Devletlerinin kapitalist amaçlarını korumak ve rekabetçi ülkelerin etkisini azaltmak amacıyla, terörle savaş bahanesi altında kıtada askeri ittifaklar yaptığını ve üsler kurduğunu; Çin'in ise bu durumun tam tersine silah satışlarıyla Afrika'daki ilişkilerini artırsa da bu durum, Amerika'nın kaybetmek istemediği hegemonik gücünü elinde tutmak amacıyla uyguladığı strateji kadar ayırım gözetmez ve kurnazca olmadığını belirtmiştir. (Ayers, 2013)

Bahsi geçen konuyla ilgili olarak Kamerun'dan örnek verilmesi gerekirse, Fransa tarafından Kamerun'a satılan silahların kullanım süresinin geçmiş olması vb. sebeplerle etkisiz olduğu anlaşılmıştır. Çin silahlarının ise etkili olduğu kanıtlanmıştır(Cabestan, 2015). Buna karşılık olarak ise Amerika Boko Haram'la mücadelede destek olmak amacıyla 300 askeri Kamerun'a konuşlandırma kararı alsa'da insan hakları bakımından diktatörlük ve tek parti sistemi olan Kamerun'a göre çok daha iyi konumda olan Nijerya'ya bu hakların ihlal edildiği bahanesiyle Boko Haram'la mücadelede silah satışını reddetmiş ve yine Suudi Arabistan, Gabon ve diğer insan hakları ihlallerinin üst

seviyede olduğu ülkelere ise silah satışına devam etmiştir (Siollun, 2018). Bölgedeki petrol rotalarını, Gine körfezindeki korsanlarla mücadelede Kamerun, Ekvator Ginesi, Gabon ve Çadı uzun süredir yöneten diktatörlerle adeta bir serüvene çıkar şekilde oluşturulan koalisyonla korumaya çalışmaktadırlar (González, 2016)

Afrikalı elitlere bağımsız ekonomik ve siyasi karar almada yeteri kadar siyasi alan tanınmamakta ve zengin devletleri olmayan bir handikap olarak mevcut duruma uygun olacak şekilde ekonomik politikalar üretmede özgürlükleri bulunmamaktadır. Dünya Bankası ve IMF; Afrika ve diğeri gelişen ulusları, çoğunlukla ilgisiz ve zarar verici, politikalar izleme konusunda yol gösterse de sanayileşmiş devletlerin tam tersini yapması durumunda şimdiye kadar olduğu gibi sessiz kalmaktadır. IMF ve Dünya Bankası'nın Afrika ve bazı Latin Amerika ülkelerine yönelik yüksek borçlu ülkeler için kurtarma planı'nın, 2018 ekonomik krizi döneminde Yunanistan, Portekiz ve İtalya'ya uygulanan kurtarma planından farklı olduğu açık bir örnektir.

Uluslararası ve hükümet dışı organizasyonlar, mevcut durumu raporlamak amacıyla istihbarat kuruluşu olarak çalışmaktadır. Bu kuruluşlar sosyal problemler ve yoksullukla mücadelede yardım amacıyla yaklaşırsalar da bu yardımlar belirli şartlara bağlanmıştır. Bu çerçevede elitler bütçeyi, toplum için hayati önem taşıyan alanların yerine yardım eden kuruluşun çıkar alanlarına yönelik olarak kullanmaya zorlanmaktadır (Perkins, 2016).

1.4. Klientalizm Kavramı

Klientalizm kavramı, terimin genişliğinden ve yaşanan çeşitli siyasi değişimler nedeniyle bazı karışıklıklar ve tartışmalar yaratmaktadır. Diğeri sosyal kavramlarda olduğu gibi Klientalizm kavramı da farklı bilim adamları tarafından tanımlanmış ama terimin anlamı üzerinde akademisyenlerce bir uzlaşma sağlanamamıştır. Önceki bölümde anlatıldığı üzere, terimin, bu çalışmanın bağlamına en yakın olan, en net ve yaygın kullanılan şekildeki tanımları kullanılacaktır. Fukuyamanın “siyasal düzen ve siyasi çürüme” kitabına göre; Klientalizm; iltimasçı ile iltimastan faydalanan arasındaki iyilik değiş tokuşudur. Buradaki değiş tokuş; politik, ekonomik ya da sosyal olabilir ve burada

asıl olan patron ve müşteri ilişkisi gibi bir durumun olmasıdır. Bu doğrudan veya aracı vasıtasıyla gerçekleşebilir veya iltimasçının himayesinde ortaya çıkabilir.

Eisenstadt ve Roniger için Klientalizm; genellikle bir sorumluluk duygusuyla ve çoğunlukla da katılımcılar arasında eşit olmayan bir güç dengesi ile karakterize edilen kişisel, ikili değişimin bir şeklidir. Klientalizm, bölünebilir faydaları olan kamu kararları karşılığında oy ticareti ve diğer partizan desteğidir (Roniger & Piattoni, 2004). Bu tanım, geleneksel tarım toplumlarındaki iltimasçı-faydalanıcı ilişkilerini tanımlamayan kavramın köklerini yansıtmaktadır (Piattoni, 2001).

Klientalizm, demokratik sistemlerdeki ajanlar olarak müdürler ve politikacılar arasındaki seçim bölgeleri arasındaki özel bir değişim şeklidir. Bu değişim, belirli mal sınıflarına odaklanır, ancak müşteri listesindeki karşılıklılıkların uygulanabilirliği ve sürekliliği, değiştirilen malların türü tarafından belirlenmez (Kitschelt & Wilkinson, 2007).

Politik Klientalizm geleneksel olarak, belirli faydaların siyasi destek karşılığında bireylere veya gruplara dağıtılması olarak tanımlanmaktadır (Piattoni 2001; Hopkin 2001; 2006). Daha önceki çalışmalar, günümüzdeki birçok Klientalizm bağlantılarının piramit biçiminde bir yapı aldığını göstermiştir. Burada aracılardan (parti örgütü) yardımıyla iltimasçıların (partilerin) ve faydalanıcıların (seçmenlerin) arasındaki değişimin varlığını kabul edilmektedir. Söz konusu değişim; kaynak tahsisi veya kaynaklara erişim (partilerden seçmenlere) ve seçim desteği (seçmenlerden partilere) şeklindedir.

“Klientalizm, kişisel bir bağlantıya dayanan karşılıklı mal ve hizmet alışverişini gerektiren, eşitsiz ekonomik ve sosyal ortamlara sahip bireyler; iltimasçı (patron) ve iltimastan faydalananlar (müşterileri) arasındaki genellikle manevi yükümlülük olarak algılanan ilişki olarak tanımlanabilir (Encyclopedia Britannica, n.d).

John Hopkins, siyasal klientalizmi, belirli, siyasi destek karşılığında bireylere veya belirli gruplara dağıtılması olarak tanımlamaktadır. Burada politikacılar ve seçmenler arasındaki ilişki örnek gösterilebilir (Abente Brun & Diamond, 2014; Hopkin, 2014).

Rene Lemarchand, siyasal klientalizmi; “ eşit olmayan kaynakları yöneten ve çıkar ilişkisi barından ikili ilişkilerin ötesinde sonuçları olan daha kişiselleştirilmiş, etkili ve karşılıklı bir ilişki” olarak tanımlamaktadır (Lemarchand & Legg, 1972).

Eisenstadt’a, Roniger’a ve de Piattoni’ye göre, Klientalizm; genellikle bir sorumluluk anlayışı ile ve çoğunlukla da katılanlar arasında eşit olmayan bir güç dengesi ile karakterize edilen kişisel, ikili bir değişim şeklidir (Roniger, Briquet, Sawicki, Auyero, & Piattoni, 2004).

“Klientalizm diğer bir ifadeyle iltimastan faydalananın lehte oy kullanması veya diğer siyasi destek biçimleriyle karşılık vermesi şartıyla partinin maddi çıkar sağlamasıdır. Seçmen, iyi niyetinden değilse de oy karşılığı elde edeceği faydadan mahrum kalması ve cezalandırılma korkusundan (cezalandırılma olasılığının bulunmasından) oy vermekte böylece dağıtılan bağışlar oya dönüşmektedir. “Biz buna planlı olmayan dağıtımla birleştirilmiş şartlı Klientalizm adını veriyoruz.” (Stokes, 2011). Kamerundan bir örnek verilmesi gerekirse, 2018’ de Cumhurbaşkanlığı seçimi zamanında iktidar partisi tarafından halka ekme ve sardunya dağıtıldı.

Yukarıda aktarılan tüm tanımlamalardan anlaşılın şu ki, uzmanlar tarafından açıkça belirtilen husus; klientalizmin, oyunun kurallarının iltimasçı(lar)(patron) ve bunlara aracılık eden bir kişi (müşteri) tarafından belirlendiği bir sistemde iki taraf arasındaki bir alışveriş olduğudur.

Odağımız siyasi olduğu için Susan C. Stoke'nin bu tanımı kullanılmaktadır, ona göre siyasal klientalizm; seçim desteği karşılığında maddi kaynakların aktarılmasıdır ki burada iltimasçının kullandığı ifade çok basittir: Bana destek olur musunuz? Bu bağlamda Kamerun’da ülkenin eski Başbakanı Simon Achidi Achu tarafından siyasal bir kampanyada popüler bir söylem olarak dile getirilen “Sırtımı kaşırsan, sırtını kaşırım.” sözü klientalizmi terimini kastetmeden söylenmiş, bu söz İngiliz literatürüne “Sırtımı kaşırsan sana iyilikle karşılık veririm.” olarak geçmiştir.

Doğru anlaşılırsa bunun anlamı, “Ülkenin Başbakanı olarak size gerekli fonları sağlayarak size bir iyilik yapacağım ve bunun karşılığında çıkarlarımı devam ettirebilmem için partime oy vermelisiniz.”dir. Bu açıkça, Susan Stokes tarafından yapılan tanımın başka türlü ifade edilme şeklidir.

Belirtmek gerekir ki; Achidi Achu'nun (muhalefet liderinin memleketlisi ve ülkedeki muhalefetin en güçlü olduğu yerden iktidar partisi üyesi) bu tanımında Kamerun'daki Başbakanlık makamı Cumhurbaşkanı'nın Başbakan'ı atadığı törenden görevden aldığı güne kadar “Hükümet Başkanı” olarak adlandırılrsa bile, Başbakan'ın pozisyonunun, ülkenin kalkınmasının belirli kurallara veya yarı siyasal kalkınma biçimi yerine, iltimastan faydalananların tercihleri aracılığıyla seçmenlerin sadakatine bağlı olacağını açıkça ifade etmektedir. İktidar partisine sadık olanlar kalkınma projeleriyle ödüllendirilmiş, “Sen benim sırtımı kaşydın ben de seninkini kaşıyorum” temeline dayanan politikayla devlet ihalelerinden yararlandırılmış ve ulusal gelirdeki payları artırılmıştır; kurallara uymayanlar ulusal kalkınma projelerinden yararlandırılmayarak cezalandırılmış ve onlara kalkınmaları için küçük fonlar sağlanmıştır (Redden, 2017). Bu açık bir biçimde ekonomik kalkınmayı engellemekte, ülkedeki dengesiz kalkınmayı beraberinde getirmektedir. Bu da birçok bilim adamı tarafından yanlış bir siyaset sistemi olarak görülen etnik siyasetin yükselişini beraberinde getirmiştir.

Yeteneksiz politikacılar, nefreti ve aşırı milliyetçiliği öven politika anlayışını kullanarak zayıf ve bağımlı kurumların olduğu tehlikeli ve soykırım faaliyetlerine neden olan yerlerde; tıpkı 90'larda Ruanda'da ve şimdi de Güney Kamerun'da olduğu gibi iktidara gelmişlerdir (Nkongho, Diamond, and Wiener, 2019). Bu siyaset türü, tıpkı son zamanlarda aşırı milliyetçiliğe dayalı ve farklı ırkların ve vatandaşların göçmen kabul edildiği kişilere karşı nefrete varan politikaları olan popülist (aşırı sağ) hükümetlerin ciddi yükselişte olduğunu gördüğümüz, gelişmiş ve bağımsız kurumların olduğu Avrupa ve Amerika gibi köklü demokrasiler için bile bir tehdit oluşturmaktadır.

Saygın uzmanların yukarıda ifade edilen tanımlamalarından çıkaracağımız en net ve doğru sonuç bir şeylerin mal, hizmet veya iltimas için değiş tokuş edilmesidir. Fukuyama'ya göre bu terim başlı başına, seçmenlerin hızlı şekilde seferber edilmesine yardımcı olmak gibi modern demokrasinin ortaya çıkmasında bazı faydalar sağlamıştır ve bu durum halen modern Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere bazı ileri toplumlarda geçerliliğini korumaktadır.

ABD Başkanı Donald J. Trump; kızı Ivanka Trump ve onun kocası Jared Kushner'ı da dahil olmak üzere yakın akrabalarını Beyaz Saray'daki en üst pozisyonlara getirdiği için bu sistem ABD'de hâlâ açıkça geçerliliğini sürdürmektedir (Zarroli, 2017).

İkinci bir örnek olarak, Türkiye Cumhuriyet Başkanı, kızının kocasını 2018 genel seçimlerinden sonra Maliye Bakanı olarak üst pozisyona atamıştır. Sistem güçlü denge ve fren sistemini devreye sokan bağımsız kurumların olduğu ABD’de çok fazla zarar veremez ancak, halen acımasız dikta rejimlerin varlığını sürdürdüğü, bağımlı kurumların olduğu siyaset ve kamu yönetimi arasında net bir ayırımın olmadığı eski koloni ülkeleri olan Afrika’da, yeni oluşmaya başlayan veya zayıf demokrasilerde geçerli değildir.

Milli hazine ile Başkanların ve kabinenin özel kasası arasında net bir fark bulunmamaktadır. Genellikle Başkanlar ulusal hazineni parasını kendi çıkarları doğrultusunda kullanılmaktadır.

Genel olarak, bu terim; sonraki bölümlerde Kamerun örneğinde açıklanacağı gibi, gelişmeyi engelleyen, yolsuzluğu besleyen ve Klientalizm nedeniyle eşitsizliğin arttığı, az gelişmişlik yanında aşırı yoksulluğu destekleyen babadan oğula geçen bir yönetim anlayışı olarak algılanmaktadır. Klientalizm ve yolsuzluk pek çok bilim adamı tarafından farklı terimler olarak kabul edilmektedir ancak Amundsen gibi bazı bilim adamları, Klientalizm terimini yolsuzluğun farklı bir biçimi olarak ele almaktadır. Sonuç olarak bu terimler Afrika’da iç içe geçmiştir, bu çalışmada da birbirine yakın anlamda kullanılacaktır.

Afrika’nın kalkınmasına engel olan, kökeni yönetici temelinde elit sınıfa benzer bir grubun ve Kamerun’un durumdaki sömürgeleştirilmiş bölgedeki kaynakların 1. Dünya Savaşını takiben önce Almanya sonra Fransa ve İngiltere gibi sömürgeci ülkelere aktarılmasında devlet işlerinin düzgün şekilde işlenmesini sağlamak amacıyla polis gücünün oluşturulması gibi kökeni koloni dönemine dayanan yanlış uygulamaların içinde kaybolmuştur. Bu sistem, çoğunlukla sömürgeci ülkenin askeri personeli olan sömürge yöneticileri, ülkenin iktidar elitleri ve ekonomik elitleri, akabinde atanmış yöneticileri ve geleneksel yöneticileri ardından Başkanın yakın çevresi ile ilişkili olan ülkenin ileri gelenleri, daha sonra aktivistler veya gençlik liderleri ve onların grubu, son olarak da sıradan, güçsüz kadın ve erkeklerden oluşmaktadır.

Sistem önce kıyı bölgelerinde başlamış en sonunda tüm kıtaya yayılmıştır. Sistem kapsamında, sömürgeciler kıyı şefleriyle birlikte gelip bir ticaret anlaşması yapmaktadır. Bunun karşılığında şefler rüşvetleri ilişki içinde oldukları ileri gelenlerle paylaşmakta onlar da kendi asları (gençlik liderleri veya savaşçılar) ile ilişki kurmakta ve anlaşma

yapıldıktan sonra gençlik liderleri veya savaşçılar da kendi grupları ile bu işleyişi devam ettirmektedir. Tüm bu süreçte kişilere ödül (rüşvet) verilmekte veya gerekli durumlarda kişiler tehdit edilmektedir. Böylece hiyerarşik örgütlenme biçimi yoluyla elitist bir sistem ortaya çıkmış ve sistemde sadakat; yalnızca mal veya hizmetin sağlanması karşılığında ortaya çıkan klientalizma neden olan ve yolsuzluğa yol açan hizmet değişimi yoluyla kazanılmıştır.

Yolsuzluğa dönüşen sözde elitlerin yükselme tehlikesi, elitlerin lükse erişmek için rüşveti sömürgecilerle paylaşıp onurlarını yitirecek hale geldiğinde, bir hizmete ihtiyaç duyduğunuzda sorumlu memura rüşvet vermenizi gerektirecek kadar normalleştikten sıradan insanlar için tehlike ve tehdit haline gelmiştir. Bu sistemi en iyi şekilde Steve Biko şöyle tanımlamıştır: “Aynı masada oturan, bir fincan kahvesini sıradan bir insan için tehdit teşkil eden sömürgecilerle paylaşma onuruna sahip olduğu için kendini sıradan bir siyahiye göre daha beyaz hisseden siyahi insandır” (Biko, 2002). Bunlar Afrika devletlerinin sözde bağımsızlığından sonra iktidara bağlı kalan ve yavaş yavaş ortaya çıkan elitlerdir. İktidara böyle bir zihniyetle gelmek, zaten büyümekte olan Afrika devletleri için kaçınılmaz sonuçtur.

Bu düzen veya düşünme biçimini açıkça ya da bir şekilde reddeden devrimci görüşlü bireylerin veya vatanseverlerin sömürgeci güçlerin İstihbarat Teşkilatları yardımıyla sürgün edildiği veya öldürüldüğü belirtilmelidir. Bu, Afrika ülkelerine verilen sahte bağımsızlıktan sonra başarısızlığın başlangıcına ve aşırı yozlaşmış rejimlerin yükselişine neden olmuştur. Onların umutları, ülkelerinin demokratik, siyasi ve ekonomik olarak kalkınmasını sözde liderlerin varlığına bağlanmıştır (Moeletsi, 2005).

Çoğu akademisyenin siyasi dönüşüme inandığı üzere modern demokrasinin içinde yolsuzlukla mücadele etmek anahtar bir faktör olabilirdi, ama bağımsızlıktan sonra, hali hazırda demokrasinin yükseldiği Afrika’da bağımsızlığa rağmen sömürge güçlerine karşı çok az muhalif olan veya muhalif olmayan baskıcı ve zalim diktatör rejimleri ortaya çıkmıştır. Etnik siyaset, Klientalizm, nepotizm, iltimasçılık ve yolsuzluk Kamerun’da olduğu gibi tek partili hükümet sisteminin olduğu pek çok sözde demokratik sistemde görülmektedir (Eposi & Orock, 2012).

Kamerun’un ilk Başkanı Ahmadou Ahidjo’nun yönetimi altında, ülkenin en kuzeyindeki kendi çevresinden üst düzey bakanlık görevlileri ve hatta üst düzey askeri

yetkililer de dahil olmak üzere çoğu Müslüman olmaktadır. Ayrıca hükümete girme şansını artırmak için, ki bu istihdam sağlamanın ve hazine varlıkları sayesinde zenginleşebilmenin en kısa ve kolay yolu olarak görülmektedir, Müslüman olmayanlar çocuklarına Müslüman isimleri vermeye başlamıştır. Bu, Afrika'da demokratik ve demokratik olmayan rejimlerde, karşılaştırılabilir olan, mevcut yolsuzluk seviyelerinde artışa neden olmuştur (Transparency International, 2011) .

Afrika'daki demokratik olmayan rejimler yolsuzluğu kolayca siyasi sistemlerinin doğal ve kabul edilebilir bir unsuru olarak görürken, demokratik devletler çoğunlukla Klientalizm gibi kötü uygulamalarda bulunmakta ve bu uygulamaların olumsuz sonuçlarını fark etmiyor gibi görünmektedir. Bazı Afrika ülkelerinde (örneğin Zambiya'da) Klientalizm, ulusal hükümetlerin artık ulusal çıkarlarla politika yapamadığı aşırı durumlara yol açmıştır. Bu da “Büyük Adam Sendromu” veya “Bigmanizm” (Lindberg tarafından adlandırıldı) olarak bilinmektedir (Obasanjo, 2013).

1.5. Klientalizmin Tarihsel Kökeni

Bazı akademisyenler klientalizm davranışın insanlar ve aynı zamanda hayvanlar için doğuştan gelen bir özellik olduğu düşüncesine sahiptir. Akademik kaynaklar Klientalizmin bazı özelliklerinin Antik Roma, Meso-Amerikan İmparatorlukları, Çin ve Japonya'ya kadar dayandığını varsaymaktadırlar.

Fukuyama'ya göre Klientalizm ve iltimas düşünüldüğü gibi sadece gelişmekte olan ülkelerin özelliği değildir. Siyasi anlamdaki iltimas ise var olan en basit insani sosyal yapılar içinde en eskilerden biridir. İltimas, insanların ve biyolojik olarak tekrardan üreyebilen diğer türlerin doğasında var olması ve genlerle aktarılması sebebiyle evrenseldir. Bu sebeple Fukuyama için mesele iltimasın niçin var olduğu değil modern siyasi sistemde neden yasaklandığı ve gayri şahsi kuruluşlarla yerinin değiştirilmesidir. Fukuyama tarafından yapılan tanımlara göre Klientalizm ve iltimas sadece ölçeği bakımından birbirinden ayrılmaktadır (Fukuyama, 2014).

İltimas statü ve güç bakımından farklı olan iki birey arasında yardım ve iyiliklerin karşılıklı değişimidir. Genelde bu yardımlar bir iltimasçının iltimastan faydalanana ve bu

kişinin sadakati ve siyasi desteği karşılığında verilmektedir. İltimas klientalizma göre ölçek bakımından ayrılmakta ve ilişkiler demokratik ya da otoriter rejimlerin tamamında yüz yüze olarak gerçekleşmektedir. Bu durumun tam tersine Klientalizm iltimasçı ve iltimastan faydalananlar arasında aracılarında bulunduğu daha büyük ölçekte yardımların değişimini içermektedir. Buna bağlı olarak Klientalizm yüksek sayıda seçmenin mobilize edilmesi gereken demokratik ülkelerde görülmektedir. Ancak Fukuyama Klientalizmin kötü olduğunu ve demokratik pratiklerden saptırdığını düşünmektedir. Seçmenlerin ekonomik ve siyasi sistem üzerinde olumsuz etkisi olan kayırmacı düşünceye göre değil, partilerin dayandığı siyasi görüş temelinde oy vermesi beklenmektedir. İltimas ve klientalizm sırasıyla tam anlamda olgunlaşarak gelişen yolsuzluk ülkeleri çevrelemekte, gelecek nesiller için ülke kalkınmasını engellemektedir.

Fukuyama'ya göre klientalizm ve iltimas gibi insan doğasında olan davranışlar, insanların işbirliği yapmayı öğrendiği ve organize olmaya başladığı modern devletler gibi olan siyasi kurumların geliştirilmesi ortadan kaldırılabilir. Günümüzde otorite, devlet ve kuruluşlar gibi yasal organizasyonlar aracılığıyla uygulanmaktadır. Hükümet dışı kuruluşlar kişilik dışı ve şeffaf kurallarıyla hareket etmekte, ancak bu kurallar oldukça katı olup yönlendirilmesi zordur. Bu sebeple yöneticiler, gizli polis ve milis kuvvetler gibi kendilerini zirveye taşıyan küçük destek gruplarına güvenmektedir. Fukuyama insanların bireysel olarak zenginleşmesinden dolayı ülkelerinin de bu doğrultuda gelişerek klientalizmin azalacağını öne sürmektedir.

Başlangıçta seçimlerin yapılması elit kişilerin gücünü daha da pekiştirmiş; Üçüncü Fransız Cumhuriyeti'nde aristokratlar, burjuvalar, mülk sahipleri ve sanayiciler zenginliklerini ve sosyal konumlarını seçilme şanslarını artırmak amacıyla araç olarak kullanmışlardır. 20.yüzyılın ortalarına kadar güney Avrupa'nın köylü toplumlarında ve birçok gelişmekte olan ülkelerdeki toprak elitlerinde de aynı durumun yaşandığı görülmüştür. Oy kullanma basit olarak sosyal anlamda hiyerarşiyi güçlendirmekte, oylar sadık destekçilere sunulabilecek mal ve hizmetler için karşılıklı olarak değiştirilmektedir. Buna bağlı olarak demokratikleşme süreci klientalizm ağının oluşumuna sebebiyet vermekte ve böylece toplumdaki elit kişiler ilk siyasi partileri oluşturmaktadırlar.

Fukuyama klientalizmin Amerika Birleşik Devletleri tarafından yaratıldığını ve Amerika'da başladığını belirtmiştir. 1789 Amerikan Anayasası'ndan sonra Amerikan

Hükümeti'nin adı "Centilmenlerin Hükümeti" ya da hükümetinin George Washington'ın kendisi gibi düşünen, iyi özelliklere sahip ve kendini halka adanmış kişilerden oluşması sebebiyle "George Washington'ın Arkadaşlarının Hükümeti" olarak adlandırılmıştır.

Bu durum 19. yüzyıl İngiltere'sindeki sınıflar sisteminin oluşumunu göstermektedir. Mosher kitabında John Adams ve Jefferson'ın başkanlığı altında kamu hizmetlerinde çalışan görevlilerin %60-70'i toprak sahibi soyluların, tüccarların ve uzman mesleklerdeki ailelerin çocukları olduğunu göstermiştir (Mosher, 1982).

Bazı tarih kitapları hükümetteki iltimas sisteminin yükselişini 1828 yılında Başkan seçilen Andrew Jackson dönemiyle ilişkilendirmektedir. Fukuyama "Siyasi Düzen ve Çürüme" isimli kitabında 1789'dan 1828 yılına kadar olan dönemde Amerikan Hükümetinin iltimasa uygun olduğunu, 1828 yılından sonra klientalizmin yükseldiğini belirtmektedir. Jackson'un başkanlığından sonra hukukun egemenliği ve hesap verilebilirlik kavramları gelişmiş olsa da bürokrasi ve hükümetin fonksiyonları eksik kalmıştır.

ABD'de 1789-1828 arasındaki bu durum, şu anda Kamerun'da bürokrasideki hükümetin eksik bütçeleme gibi hükümet fonksiyonlarını aktif olan siyasi partiler tarafından devralınmasıyla, Kamerun'daki devlet görevlilerinin hükümete değil yönetici partiye sadakati bulunmaktadır. Buna bağlı olarak seçim kampanyaları döneminde başkanın kendisinin bu kampanyaya çalışmasına katılmak için yüksek makam sahibi olmasına bağlı olarak kamu görevlilerine seçim çalışmalarını yürütmek için emir vermektedir (Nyamnjoh, 2013).

Her şeyin devletin elinde olduğu Kamerun'da, yoksulluk yüksek oranda görülmektedir. Klientalizm faaliyetleri; açıkça, oyların giyecek ve yiyecek maddeleri (parça ekmek ve bir şişe bira gibi ya da parti tişörtleri) karşılığında değiştirilmesinde hileli bir şekilde gerçekleşmektedir. Yönetimdeki kişiler sıklıkla seçim kampanyası dönemlerinde, günlük yemeklerinin yönetimdeki kişilerin cömert bağışlarına bağlı olması sebebiyle adeta tapınılmaktadır. Bunun sonucu olarak Kamerun'da hiçbir partiye bağlılık bulunmamakta olup, durum seçimin olmadığı dönemlerde yoksulluk bağlamında oluşan kitlelerin bütünlüğü, seçim dönemlerinde ise yöneticilere müteşekkik olmalarını sağlamak amacıyla ödül olarak yiyecek verilmesinden ibarettir. Tam tersine elitler ise kendi

halkının zararına yönetici partinin yanında olmanın mükafatı olarak devletin parasını pişmanlık duymaksızın çalabilmeleri sebebiyle partilere sadıktır.

“Elit” klientelizmi eşit olmayan, iltimasçının ve iltimastan faydalananların güçlü bir zorunluluk ve görev duygusu aracılığıyla ve uzun süreli ilişkilerle bağlandığı feodal toplumda hiyerarşi değişiminin bir modeli olarak tanımlamaktadır (Tarrow, 1967; Tarrow, 2011).

Weingrod bunu “eski klientelizm” olarak adlandırmış ve klientalizmin bu türünün zaman geçtikçe modern seçim siyaseti doktrinine entegre olduğunu belirtmiştir (Weingrod, 1968). Yapılan bazı düzenlemelerle, Hopkins’in tabiriyle patronlar ya da ajanlar seçimler için aday olmakta ve bu kişilerin yandaşları bazen genel anlamda zorunluluk duygusuyla bazen de söz verilmiş ödül ya da verilecek bir ceza sebebiyle bu kişilere oy vermektedirler.

Klientalizmin yeni biçimi savaş sonrası İtalya’daki çalışmalarda siyasi davranışın halen karşılıklı değişim olarak karakterize edilmesiyle önerilen Tarrow’un eski klientalizmin gelişmiş bir modelidir (Hopkin, 2014; Caciagli & Belloni 1981). Ancak klientalizmi etkileyen yüksek öğretim, coğrafi hareketlilik, kentleşme, tarımdan sanayi sektörüne kayan istihdam ve geleneksel kırsal kesim elitlerindeki azalış gibi sosyo-ekonomik gelişmelerle birlikte yargı yetkisi de artmaya ve genişlemeye başlamıştır.

Bu genişlemeler sonucu klientalizmta gelişmeye ve karmaşık hale gelmeye ihtiyaç duymuştur. Özellikle Afrika temelinde gelişen en üst seviyeye ulaşan yozlaşma durumu hakkında konuşmadan, iltimasçı ve iltimastan faydalanan kişiler arasındaki ilişkideki gelişmeler konuşulamaz. Bu sebeple de yolsuzluğun ne anlama geldiğini ve Afrika temelinde nasıl şekillendiğini sormamız gerekmektedir. Batılılarla karşılaşmadan önce başta dürüstlük olmak üzere geleneksel değerlere önem veren Afrikalıların Batılılarla iletişime geçtiklerinde yolsuzluğun tohumlarının nasıl atıldığı ilerleyen bölümde anlatılacaktır.

1.6. Yolsuzluk Nedir ? Kökeni Nereye Dayanmaktadır ve Afrika'ya Ne Kadar Zarar Vermiştir?

Klijantalizma benzer şekilde yolsuzluğun farklı şekilleri bulunmakta ve akademisyenler ve uluslararası örgütler tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır.

Uluslararası Şeffaflık Örgütü yolsuzluğu “şahsi kazanımlar için gücün kötüye kullanımı” olarak tanımlamıştır. Ancak bu tanım aktörleri ve taraflar arasındaki ilişkileri açık şekilde belirtmemesi sebebiyle açıklayıcı olmamakta ve kapsam dışına çıkarılabilmektedir. Yolsuzluk yol kenarında polis tarafından alınan rüşvetten siyasiler ve elitler tarafından uygulanan yöntemlere kadar farklı şekillerde görülmektedir.

Hellman ve Jones bu durumu “yönetimsel yozlaşma” olarak adlandırmakta ve “resmi kural ve politikaların belirlenmiş ya da standart şekilde uygulanmasını saptırmak amacıyla kamu görevlilerine yapılan şahsi ödemelerin kullanımı” olarak tanımlanmaktadır (Hellman et al., 2000).

Heidenheimer'a göre yolsuzluk belirli bir alandaki kuralların çiğnenmesi ya da kamu yararına aykırı davranılması olarak tanımlanabilir (Heidenheimer, Johnston, & Le Vine, 1989). Scott biraz daha farklı bir sınıflandırmaya giderek yolsuzluğu kurallara, kamuoyuna ya da kamu yararına aykırı davranma olarak tanımlamıştır. Scott tarafından yapılan ve bütünlük temelinde kamuoyundan bahseden bu tanım ilerleyen bölümlerde, tarihsel olarak koloni döneminden önce Afrika temelinde ayrıntılandırılacaktır (Scott., 1972; Scott, 1969).

Rousseau ulusal kamu gücünün meşruiyetinin halktan geldiğini belirtmiştir. Devlet bu çerçevede egemenliğin uygulayıcısı konumundadır ve gücünü halkın güveninden almaktadır. Kamu gücünün kullanımı asıl rotasından saptırılıp istismar edildiğinde yolsuzluk problemi ortaya çıkmaya başlar. Bu durum “kamunun kişisel çıkarlar için kötüye kullanılması” tanımıyla uygunluk göstermektedir (Delaney, 2007).

Fukuyama yolsuzluğu; kamu kaynaklarının kişisel çıkarlar için kötüye kullanımı olarak ifade etmiştir (Fukuyama, 2014). Bu tanım yolsuzluğun özel sektör ya da özel kuruluşların problemi değil hükümetSEL olduğunu göstermektedir. Yolsuzluk yeni bir

problem olarak; kamu ve özel mal ayrımının geliştiği, merkezi devletlerin ortaya çıkmaya başladığı ve yöneticilerin geniş kitlelerin ve onların çıkarlarının koruyucusu olduğu 17. ve 18. yüzyılda patrimonyal rejimlerin yıkılmasıyla birlikte oluşmaya başlamıştır.

Osoba yolsuzluğu yasal ve ahlaki normlara aykırı olacak şekilde çıkar sağlayan ve insanların yaşam koşullarının geliştirilmesinde hükümetleri zayıflatan anti sosyal davranışlar olarak tanımlamaktadır. Yolsuzluk toplumun adil ve eşit olarak fiziksel ve ruhsal refahının sağlanması yerine yasal otoritelerini azaltmaktadır (Osoba, 1997). Bu bağlamda yozlaşmış davranışlar; kamu otoritesinin ve mercilerinin, kamu kaynaklarının zararına ve toplumdaki kural ve etik değerlerin ihlal edilerek şahsi kazanç ve ayrıcalıklar elde etmek amacıyla hırsızlık, zimmet, klientalizm gibi davranışlar ile kullanılmıştır.(Dey, 1989; Hope, 1987).

Yolsuzluk önemsiz olarak kabul edilebilecek davranışlardan kritik öneme sahip davranışlara kadar aynı kategoride yer alan davranışlardan birisidir. Evrak servisinde çalışan bir kamu görevlisinin “küçük bir şey” karşılığı el koyduğu belgeleri geri vermesi, bir polisin rüşvet karşılığı yakaladığı kişiyi serbest bırakması, bir muhasebecinin müşterisinin parasını zimmetine geçirmesi; kıdemli şirket yetkililerinin ya da hükümet görevlilerinin ulusal, uluslararası kuruluşlarla yüksek miktarda para karşılığı gizli anlaşma yapmaları ya da bu kişilerin şirket, kamu kaynaklarının zimmetlerine geçirmeleri tanımlanan yolsuzluk çerçevesindeki davranışlara örnek gösterilebilir.

Bu tanımların içinde göze çarpan durum kamu kaynaklarının kişisel çıkarlar için kötüye kullanımınıdır. Bu durum ise yolsuzluğun sadece kamu kuruluşlarını etkileyip etkilemediği sorusunu gündeme getirir. Peki kamusal hizmet sunan özel şirketler durumu nedir? Bunlardan hareketle Scott’ın deyişiyle “yönetimsel yolsuzluk”un üzerinde durulacaktır.

Bu yönetimsel yozlaşma ne zaman başlamıştır?

Carlo Alberto Brioch, “Yolsuzluğun Kısa Tarihi” isimli kitabında, orta çağda (M.Ö.1500), bilinen yozlaşmış bir takas ortamını anlatmaktadır. Eski Mezopotamya’da Gimil-Ninurta yoksul fakat yaşam koşullarını iyileştirmek isteyen özgür bir Nippur vatandaşıydı (Briochi, 2017). Tek sahip olduğu bir keçi idi. Sol eliyle keçiyi güderken, belediye başkanının yaşadığı yere getirir ve beklemeye koyulur. Belediye başkanı teklif

edebileceği bir şey olduğunu duyunca kölelerine kızar. Nippur vatandaşını hemen kabul eder ve ona “Bana neden böyle bir teklifle geldin?” diye sorar. Gimil-Ninurta hiçbir şey söylemez ve sağ eliyle onu selamlar, ona dua eder ve keçiyi ona verir. Belediye başkanı bir ziyafet düzenleyeceğini açıklar. Bu açıklama sonrasında Gimil- Ninurta eğleneceğini düşünerek çok mutlu olur (rüşvet amacıyla). Ancak bu ziyafetten Gimil-Ninurta sadece keçinin kemiğini ve bayat bira alabilir. Bu tür bir davranışın anlamını sorar ve belediye başkanının emriyle dövülür. Bunun ardından intikam alacağına dair söz verir ve oradan ayrılır (Brioschi, 2017).

Daha sonra Gimil-Ninurta ülkenin kralını ziyaret eder ve krala, kraliyet arabasını bir günlüğüne kullanma karşılığında bir mina altın teklif eder. Kral soru sormadan kabul eder. Gimil-Ninurta kraliyet arabasının içinde Nippur’a döner ve belediye başkanı tarafından törenle karşılanır. Belediye başkanı kraliyet arabasıyla Gimil-Ninurta görünce önemli birisi olduğunu düşünerek evine davet ediyor. Gimil-Ninurta Belediye başkanının evine yerleştiğinde yanında getirdiği sandığını açar ve içindeki altınlar kaybolmuş gibi davranır. Altınların yok olmasından belediye başkanının sorumlu olduğunu ima eder ve suçundan dolayı onu dövdürür. Belediye başkanı onu sakinleştirmek için 2 Mina altın verir. John Thomas Noonan ve yüzyıllar boyunca politik yolsuzluğun tarihsel başlangıcı üzerine araştırmalar yapmış birkaç yazar tarafından ele alınan Rüşvet adındaki bu kitapta, “Nippur’un yoksul adamı” olarak bilinen hikayede John Thomas Noonan’a göre, buradaki en kötü olay yolsuzluğun aksine onun etkisi olduğudur.

Fukuyama’ya göre yolsuzluk 17. ve 18. yy. arasında, özel ve kamu mülkiyeti arasında devletin kurallar koyarak ayırım yaptığı durumda ortaya çıkmıştır. Fukuyama’ya göre yolsuzlukla doğrudan ilişkisi olan ve bizim anlamak zorunda olduğumuz iki olgu vardır. Bunlardan biri rantın ortaya çıkması ve dağıtılması diğeri de Klientalizm ve iltimastır yada patronaj. Ekonomideki tanımıyla rant, bir malın veya hizmetin üretimde kullanılmasının maliyeti ve güncel değeri arasındaki farktır. Burada kıtlık, doğal nedenlerle (toprak ya da yer altı kaynaklarının eksik olması) olabileceği gibi bu kıtlık hükümet sömürüsü nedeniyle de ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle en basit anlamda yolsuzluk bu tür kaynakların sömürülmesidir. Gerekli izinlerin alınamaması dolayısıyla ihracat ve ithalattaki kısıtlamalar buna örnektir.

Bununla birlikte önemli bir nokta da kısıtlanmış ve açık erişimli düzenlemeler arasındaki farkın bulunmasıdır. Kısıtlanmış düzenlemede, elitler kendilerine rant sağlamak, kendi kazançlarını artırmak için, ekonomideki rekabet ortamını önleyerek ekonomik kaynaklara erişimi kısıtlamaktadırlar. Bu nedenle, hükümetler tarafından rantın yaratılması ve bölüşülmesi ile yolsuzluk büyük oranda örtüşmektedir, ancak aynı anlama gelmemektedir. Sonuç olarak burada incelenmesi gereken rantın daha geniş çerçevedeki amaçlarıdır. Rant sadece hükümet görevlilerine özel bir durum mu yoksa bu durumun patentin ya da telif hakkının korunması, sulak alanlar ve kamu mallarının temini ile ilişkili olduğudur.

İkinci olgu, klientalizm ve iltimastır. İltimas farklı konumlarda bulunan ve farklı güçlerdeki iki kişinin karşılıklı olarak birbirilerini klientalizmdir. Genellikle iltimastan faydalananın sadakati ve siyasi desteği karşılığında iltimasçının ona sağladığı iyilikleri içerir. Örneğin, bir iş ya da hapisshaneden çıkış belgesidir. İltimas klientalizmdan ölçeğe göre farklılaşır, iltimas (patronaj) ilişkisi iltimasçı ile iltimastan faydalananın yüz yüze ilişkisidir ve demokratik ve ya otoriter bütün rejimlerde yer almaktadır. Klientalizm iltimasçı ve iltimastan faydalanan arasındaki bir aracı vasıtasıyla yapılan daha büyük ölçekteki değiş tokuşları içermektedir. Klientalizm demokratik ülkelerde, harekete geçirilmeyi bekleyen seçmenler nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

Bu durum, Avrupa, Amerika ve dünyanın diğer bölgelerinde eski çağda yolsuzluk uygulamalarının başlangıcı olabilir. Bununla birlikte, Afrika'da yolsuzluk 1800'lü yıllarda Avrupalılarla meydana gelen ilk temas sonrasındaki onlarca ve yüzlerce yıl sonrasına kadar geriye gitmektedir. Afrika geleneksel sisteminde başkalarına ait olan yalan, hırsızlık, düzenbazlık gibi davranışlar her zaman tabu olmuştur. Avrupalı sömürgeciler gelmeden önce, Afrika toplumu büyük oranda, ahlaki değerlere çok önem veren gelenekleşmiş kurallara aykırı davranışlara ciddi yaptırımlar uygulayan Afrika sosyalizmi yapısı altında temellenmişti. Afrikalılar, kapitalizmin bir parçası olarak görülen yolsuzlukla sömürgeci çağda tanışmışlardır (Ezeanya, 2012; Mulinge & Lesetedi, 1998).

Robb'ın belirttiği üzere, bu beyaz yakalı suç (yolsuzluk), finans ve yatırımıyla karmaşık ekonomiyi doğuran finansal büyümeyi tetikleyen sanayi devrimi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan muazzam bankacılık sistemi, hisse senetleri, kredi sistemleriyle

birlikte karmaşık bir hukuk sistemi ile ortaya çıkmıştır (Mulinge & Leseted, 1998). Bu karmaşıklık, avukatlar, finansörler ve diğer meslek mensupları gibi birçok profesyonelin doğuşuna neden olmuş en çok da komisyoncular bu beyaz yakalı suçtan çıkar sağlamışlardır.

Osoba yaptığı çalışmada, anti-soyal davranış olan yozlaşma, İngiltere, Fransa ve diğer sömürgeci ülkeler tarafından hakimiyeti altına aldığı toplumlara benimsetildiği daha sonra bu durum sömürge dönemi sonrasında toplumda bir alışkanlık halini aldığı ve toplumsallığa zarar veren bir davranış olduğu ortaya konmaktadır, bu yüzden günümüzde Afrikadaki Avrupa uluslarının sömürgesi altındaki uluslarda aşırı derece yolsuzluk olduğu açıklanmaktadır. Afrkiadaki krallıklar; Batı Afrikadaki Ganadan doğu Afrikada sömürülmemiş Etiyopya(Etiyopya sömürge savaşı sırasında İtalyanlara karşı savaşı kazanmasından dolayı sömürülmemiş tek ülkedir) ve güneyindeki Zimbabwe ye kadar entegre ve geleneksel normlar altında beylikler (Chiefdoms) ve fondomlar (Fondoms) altındaki merkezi sitemde iyi organize edilmiştir. Sömürgeci güçler nasıl oldu da yozlaşmayı Afrika kıtasına getirdiler? (Kamden & Keita, 2011) Bunlar üç başlıkta toplanabilir; vergi sistemi, Doğrudan ve Dolaylı yönetim sistemleri.

Sömürgeci ülkeler sabit oranlı vergileri (Ev, Baş vergisi) sömürülen ülkelerde uygulamaya koymuşlardır. Ödeme, zor kullanmayla ve tutuklama ile yetkili kişiler veya birinci sınıf şefler tarafından genelde şiddet kullanılarak gerçekleştirilirdi (Kamerunda 1999 yıllarında Hükümet tarafından zorla çarşılarda satış ve alış-veriş yapan halktan zorla vergi toplamak amacıyla şiddet uygulamıştır). Verginin kendisine olan tepkiden kaynaklanmayan aksine verginin toplanmasındaki yaklaşım insanları yozlaşmaya itmiştir. Vergileri toplamak için, sömürge hükümetleri yerel Afrikalı liderlere, özelliklere şeflere güvenmiştir. Şefin bulunmaması ya da şefin işbirliğine yanaşmaması durumunda yeni şefin sömürgeci güçler tarafından görevlendirilmesi sağlanmıştır (Crowder, 1968; Richards, 1959). En önemlisi, şefleri verginin mümkün olduğunca artırılması konusunda motive etmek amacıyla verginin belirli bir kısmını almalarına izin vermişlerdir.

Örneğin, Bechuanaland'da vergi toplamakla yetkilendirilen şefler ya da krallar bölgelerinde topladıkları toplam vergi gelirlerinin %10'unu kendileri almışlardır (Macartney, 1982). Bu uygulama Afrikalı şeflerin rüşveti anlamına gelmekteydi. Bu

durum Afrika'nın sömürgeleşmesinden çok öncesine dayanan hediyeleşme kültürüne tamamen yeni bir anlam getirmiştir.

Vergi toplayanların ödüllendirilmesi uygulaması özel mülklerin çoğalması için başlıca bir yöntem haline gelmiş, bu yüzden şeflerin ellerindeki gücü kötüye kullanmalarının önünde bir teşvik olmuştur. Leonard, çalışmasında bahsettiği gibi, sömürge şefleri Avrupalılarla işbirliği içerisinde konumlarını kullanarak zenginliklerini çok artırmaları için cesaretlendirilmiştir (Wunsch & Leonard, 1992). Vergilerden toplanan meblağlardan tahakkuk eden finansal kazançlar, şefleri sömürgeciliğin istekli ajanlarına dönüştürmüş, vergilendirmenin bir sonucu olarak halkın ne durumda olduğunu göremez hale gelmişlerdir.

İkinci faktör; devleti yönetme kabiliyeti olmayan ahlaken çökmüş (halkını satmak için sömürgecilerden para talep eden) sömürge çağı öncesinde iktidarda olan ordu ve polis gücü ile sömürgeci otoriteler tarafından iktidara getirilen liderlerin doğrudan ve dolaylı siyasi sistemler aracılığıyla bireysel hırslarını yolsuzluk yapmak için alet etmesidir. Sonuç olarak, hükümet halkın zorla itaat etmesini sağlayan bir güç haline gelmiştir. Afrika'da ve özellikle Kamerun'da vatandaşlar ceza almamak ve temel haklarına ulaşabilmek için rüşvet vermek zorunda kalmış, yolsuzluk yönetimin en üst kademesine kadar ulaşmıştır.

Afrika'da özellikle Kamerun'da polis ve askeriye, yolsuzluğun en fazla olduğu yerlerdir. Öyle ki cebinizde yeterli paranız olursa ve yeterince rüşvet verirseniz herhangi bir suçtan dolayı ceza almadan kurtulabilirsiniz. Polislerin ve Askerlerin asıl görevi vatandaşların bütünlüğünü korumak için güç oluşturulması gerekirken bunun tersine siyasi elitlere yönelik yolsuzluk yapmaktadırlar. Afrika'da, sömürgeci yönetime olan muhalefeti frenlemek, ezmek ve vatandaşları susturmak için böyle bir güç yaratılmıştır. Sivillere karşı terörün ana kaynağı polistir. Gücün koruyuculuğunu yapan polis tarafından uygulanan zorbalık, cinayet gibi olaylar bağımsızlığın kazanılmasından sonra bile devlet kurumlarında içselleştirilmiş ve bir kültür haline gelmiştir. Masum siviller devlet tarafından desteklenen bu yasal teröristler karşısında kendi başlarının çaresine bakmaya zorlanmıştır(Searcey, Schmitt, & Gibbons-Neff, 2019)

Sonuç olarak, yolsuzluk ve sömürgecilik sömürgeci otoriteler tarafından insanları kontrol altında tutmak ve onları bastırmak için kullanılan yöntemler ile doğrudan

ilişkilidir. Özellikle İngiltere tarafından sömürgelerine yönelik uyguladığı böl ve yönet tekniğinin önemi büyüktür (Cockerham, 1995). Bu, belirli bir grubun veya kabilenin diğerlerine karşı tercih edilerek sömürge idaresine olan sadakatinin güvenceye alınması ve onların aralarında birleşerek sömürge yönetimine tehdit oluşturabilecek bir birlik duygusunun gelişmesini önleme stratejisi olarak farklı kabileler arasındaki rekabeti teşvik etmek amacıyla uygulanmıştır. Bu tür ayrışmalar üst grupların ve daha eski zamanlardan kalma oldukça ayrıcalıklı sömürgeci yöneticilerin oluşturduğu alt grupların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum, yolsuzluğun artmasına neden olan ve besleyen iltimasçılık, aşiretçilik ve etnik siyaset gibi daha büyük sorunlara yol açmıştır.

Böl ve yönet uygulaması sonucunda, ekonomik ve eğitimsel fırsatların istenen etnik gruplara sağlanması, bölgesel eşitsizliklerin artmasına neden olmuştur. Bu uygulama, spesifik bir etnik gruba dayanan hükümetlerin yükselişine ve onların iltimas, rüşvet, yozlaşma patron müşteri ilişkilerinin artmasına ve en kötü senaryoda Belçika'nın korkunç siyaseti sonucunda Ruanda'da Hutus ve Tutsi arasındaki etnik temizlik yaşanmasına neden olmuştur.

II. İKİNCİ BÖLÜM

KAMERUN'DA KLİENTALİZM VE YOLSUZLUĞUN DİNAMİKLERİ

Öncelikle bu bölümde Kamerun ve daha birçok Afrika ülkesinde görev yapan Alman Büyükelçisi, Alman kanalı Deutsche Welle (DW) ile 08.09.2009'da yaptığı röportajda; “Afrika kıtası pek çok doğal kaynağa ve insan kaynaklarına sahiptir, ancak sorumlu liderlerden yoksundur. Tanıdığım tüm siyasi elitler, kendi vatandaşlarını değil, Avrupa veya Amerika’yı önemsiyor” (Vanhulle, 2009) atfını belirtmeden bu bölüme başlamayacağım.

Sözlerine, sömürge sonrası dönemde çoğu Afrika ülkesinde sıradan insanlar için işlerin nasıl geliştiğini ve büyük bir kitlenin halen günde 1 Euro’dan az paraya hayatta kalmaya çalıştığını buna karşın siyasi elitlerin sürekli zenginleştiğini gözlemlediğini söyleyerek devam etmiştir. “Bugün sömürgecilik vergi parasının kötüye kullanılması nedeniyle suçlanamaz” demiştir. Bu son hususta onunla aynı fikri paylaşmamakla birlikte Afrikalı elitler yolsuzlukları ve kendi milletinin aleyhine olacak şekilde zenginleşmeleri hususunda suçlanamayacaktır. Bu konu tekrar ele alınacaktır.

Araştırmacılar, yolsuzluğun bir ülkenin kalkınması üzerindeki etkilerinin çok geniş kapsamlı ve olumsuz yönde olduğu konusunda görüş birliğine varmışlardır. Bu etkiler ekonomik, sosyal (psikolojik ve siyasi) olarak sınıflandırılabilir. Bütün bu etkiler, tıpkı Inglehart’ın kitabında anlatıldığı üzere; demokrasi ve ekonomik gelişme ile ilgili net bir ilişki olduğunu ortaya koymasının yanı sıra, siyasi gelişme ve hatta ekonomik kalkınma için çok gerekli bir araç olan demokrasinin yükselişinde zararlı bir etkiye sahiptir.

Fukuyama, yolsuzluklar nedeniyle etkili bir şekilde yönetilemeyen Yunan hükümetinin ve Güney İtalyan devletlerinin başarısızlığına işaret ettiği için hükümetin etkinliği ile yolsuzluğun kontrolü arasında güçlü bir ilişki olduğuna inanmaktadır. Kötü hükümetler, hizmet sunma, yasaları yürürlüğe koyma ve halkın çıkarlarını temsil etme konusunda büyük sorunlar yaşamaktadır. Fukuyama’ya göre, aşağıdaki nedenlerden dolayı yolsuzluk, kalkınmayı engellemektedir:

- Kalkınma amaçlı kaynaklar, özel hesaplara aktarılmakta veya öncelik verilen yerlerde kullanılmamaktadır.
- Azalan oranlı vergi kullanılmaktadır.
- Fonun büyük bir kısmı elitlere giderken, işçilere düşük ücret verilmekte ve kötü hizmetler sunulmaktadır.
- Girişim becerilerine sahip hırslı gençleri; zengin, üretken bir grup olarak yaratmaktansa, politika ile zenginlik yaratan gruplara (Siyasi Elitler) katılacak şekilde dönüştürülmektedir. Bu durum ülkenin kalkınmasını engellemektedir.

Bunlar, hükümetin meşruiyetini sıradan bir kişinin gözünde azaltmakta ve devletin sorunsuz çalışması için çok önemli olan vergi kaçakçılığı nedeniyle devlete olan güven duygusunu zayıflatmaktadır. Bu da Güney İtalya gibi insanların mülklerini korumak için devletten daha fazla güvendiği yerlerde (mafya gibi) insanların güvenliklerini sağlamak amacıyla hükümet dışı kaynaklara yönelmelerine sebep olmaktadır. Fukuyama'ya göre yolsuzlukla doğrudan ilişkili olan iki olgu bulunmaktadır, bunlar; rant yaratma ve çıkarma, diğeri iltimasçılık ve klientalizmdir.

İltimas, farklı statü ve güçteki iki birey arasında karşılıklı değişimdir. Genellikle iltimasçının, sadakat ve siyasi destek karşılığında bir iltimasçıdan faydalanıcıya sağladığı yararlarıdır. Örneğin Kamerun'da bunlar iş sağlama, yemek kartı verme veya bir şişe bira verme gibi şeylerden oluşmaktadır. Bu uygulama demokrasi için kötüdür, çünkü seçmenler iltimasçının görüşleri temeline göre değil kendi siyasi görüşüne uygun partileri desteklemelidir. Bunlar hem ekonomik hem de siyasi sistemleri olumsuz etkilemektedir.

- Hükümetin yetkin personelden değil yalnızca siyasi destekçilerden oluşması onun kalitesini olumsuz etkilemektedir.
- Mevcut elitleri güçlendirmek, zengin ve yoksul arasındaki farkı genişletmekte ve demokratik hesap vermeyi engellemektedir.
- Yoksullara ve topluma geniş yararlar sağlamak yerine, büyük iltimasçı partilerde kaynaklar, seçmenlerin etkilenmesini sağlayacak şekilde rüşvet olarak verilmektedir.

Uluslararası Şeffaflık Örgütü, Kamerun’u birden fazla kez dünyanın en yozlaşmış ülkesi olarak sınıflandırmıştır. İlkinde 1998’de 1.4 yolsuzluk endeksi puanı ve 0.5 standart sapma puanı ile 85. sırada yer almıştır (Egbeyong, 2018). Daha sonra 2012’de Kamerun, dünyanın en yozlaşmış 10 ülkeleri arasında, en yozlaşmış ülke olan Somali’den sadece 10 basamak ileride 144. sırada yer almıştır. 2016’da Kamerun önceki 4 yıldan daha düşük bir puan alarak, Somali’nin yine 10 basamak önünde, 26 puanla 145. sırada yer almıştır. (Transparency International, 2014 ve 2015 puanı 27 idi).

Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün yolsuzluk endeksi raporunun ardından, yolsuzluğun ülkenin kurumlarının içini boşalttığı anlaşılmıştır. En yozlaşmış sektörler; adalet bakanlığı, kanun, güvenlik (polis, jandarmalar, asker), vergilendirme, bürokrasi, sağlık, ulaştırma ve eğitimidir. Orta Afrika Cumhuriyeti kıtadaki en yüksek okuma yazma oranlarına sahip ülkelerden biridir. Ancak, ülkenin ilerleyişi yolsuzlukla birlikte devam eden kalıcı sorunlardan etkilenmektedir. 1961 yılında, biri İngiliz ve biri Fransız olmak üzere iki eski sömürgecinin birleşmesiyle oluşturulan modern Kamerun devleti aynı zamanda barış ve birliği sağlamak için mücadele etmiştir. İçsel olarak, iki İngilizce konuşulan güney ilinde gerginlikler yaşanmaktadır.

Ayrılmış bir hareket olan Güney Kamerun Ulusal Konseyi (SCNC), 1990’larda ortaya çıkmış ve yasaklanmıştır ve en son Kamerun Anglofon Sivil Toplum Konsorsiyumu (CACSC) da yasaklanmıştır (Global Security, n.d.; Moki E. Kindzeka, 2019). Yakın zamanda en kuzeydeki Müslümanlar Boko Haram bölgesel İslami ayaklanmasına dahil olmuştur. Kamerunlu bir yazar olan Atangana Ondoa makalesinde Kamerun’daki yolsuzluğun ortaya çıkarıcı etkenin, ülkenin yozlaşmış halk kültürü olduğunu ve bunun Kamerun’da halen hakim olduğunu savunmuştur (Ondoa, 2014). Açıklama; CRTV’de(Kamerun Radyosu Televizyonu)’nda yayınlanan Kamerun’da en çok dinlenen sabah programı olan “Kamerun Çağrısı” adlı programda bir radyocu tarafından Kamerun’daki yolsuzluğun nasıl ortadan kaldırılacağına ilişkin genel bir soru olarak sorularak desteklenmiştir. Radyocu kendi sorusuna şöyle yanıt vermiştir: “Kamerunluları (Kamerun ile bağı olan herkesi) öldürmeliyiz ve ülkedeki yolsuzluğu ortadan kaldırabilmek için ülkenin isminden insanlara kadar her şeyi değiştirmeliyiz”. Bu açıklama Kamerun’daki yolsuzluğun ne kadar yoğun olduğunu ve ülkeye nasıl zarar verdiğini göstermektedir.

Kamerun'daki Buea Üniversitesi'nde bir öğrencinin yaptığı bir araştırmada, Kamerunluların % 95'inin kamu hizmeti almak için rüşvet verdiği ya da para ödediği sonucuna varılmıştır.

Yukarıda bahsi geçen sektörlere odaklanılacak ve Afrika Minyatürü olarak bilinen ülkede yolsuzluğun devletin sorunsuz işleyişini ve gelişmeyi, demokrasiyi nasıl doğrudan engellediği ve insan haklarını nasıl etkilediği anlatılacaktır. Ülkedeki yozlaşmış uygulamalar genç nüfusun geleceğine ve umutlarına zarar vermiş ve bu da geleceklerini elde etmek isteyen Güney Kamerunlu gençlerin toplu olarak Avrupa'ya ve diğer ülkelere göç etmelerini tetikleyen devrime neden olmuştur.

Son Ulusal İdare ve Adalet Okulu (ENAM) sınavında, aynı gün ve aynı zamanda farklı salonlarda yapılan genel idare ile ekonomi ve finans sınavlarının ikisinde de başarılı görünen Fransızca isimli Atangana Yannick'in yer aldığı bir liste yayımlanmıştır. Aynı durum, Fransızca konuşan başka bir kişi olan Njousse Sonna Yves'in aynı gün aynı ve aynı zamanda Biyoloji ve Kimya sınavlarında başarılı görüldüğü Ulusal Yüksek Okulu (ENS Maroua Okulu) sınav sonuçlarında da yaşanmıştır. Benzeri bir skandal Kamerun Uluslararası İlişkiler Okulunda (IRIC) gerçekleşmiştir, burada Yüksek Öğrenim Bakanlığı tarafından farklı isimlerle iki ayrı liste yayımlanmıştır (Bouddih, 2015). Bazı İngilizce isimler çıkarılarak Fransızca isimlerle değiştirilmiştir. Sonradan eklenen isimlerden biri Meclis Sözcüsünün akrabası Cavaye Gue Jibril'dir.

2.1. Yolsuzluğun Kamerun Ekonomisi Üzerindeki Etkileri

Dünya Bankası'na göre, yılda bir trilyon dolar yolsuzluk nedeniyle kaybedilmektedir (Charlier & N'Cho-Oguie, 2009). Bu tutarın büyük kısmının dünyadaki en fazla yolsuzlukların olduğu ülkelerin başında geldiği Afrika ülkelerinden kaybolduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Grotius, Hobbes, Bodin ve Pufendorf gibi bazı filozoflar devletin şekline göre ve bağımsızlığın gücüne göre; bağımsızlığın ve bir ülkenin liderinin milletin refahını sağlamaktan sorumlu olduğunu devletin bunu yapabilmek için de kamu mallarını ve kamu hizmetlerini sağlamak amacıyla vergi toplama yetkisini ellerinde bulundurduğunu ifade etmişlerdir (Fukuyama, 2014). Ancak, Afrika kıtasının gelişmekte olan ülkeleri ve Latin Amerika ve Asya'nın büyük bölümünde, bağımsızlık kamu yararının koruyucusu veya sağlayıcısı değildir, kamu mal

ve hizmetlerinin sağlanması için kullanılan kamu kaynaklarının özel hesaplarına geçtiği liderlerin ve yakınlarının (elit gruplar) özel çıkarlarına hizmet etmektedir. Bu durum da, ülkelerin su, elektrik, okul, yol vb. gibi temel gerekliliklerden yoksun kalmalarına neden olmaktadır.

Kamerun, Dünya Bankası ekonomik raporunda da görüldüğü gibi, 2010'dan 2014'e kadar ülkenin Vizyon 2035 hedeflerinin altında kalarak yalnızca yüzde 4 oranında büyümüştür. Kamerun'un, Dünya Bankası tarafından 2020 için öngörülen resmi hedeflere ulaşması için 2014-2020 döneminde yüzde 4,8 ila 5,4 oranlarının yerine iki haneli yıllık büyüme oranlarına geçmesi gerekecektir (London school of Economics, 2009; Trading Economics, 2019). Kamerun'daki eğitim oranı 2001'den 2011'e kadar yüzde 53'ten 80'e belirgin bir şekilde yükselmiş olsa da, yoksulluk oranı, eğitimi artırmak için özel bir programa dahil olan ülkedeki en yüksek elit sayısına sahip olan ve 1961'den 2018'e kadar devlet başkanının seçildiği bölgelerde (Uzak Kuzey, Kuzey ve Adamawa ve Doğu) belirgin şekilde düşmemiştir. Ancak yine de, bu bölgeler en az gelişmiş ve en az eğitilmiş bölgeler arasındadır. Bu durumda sizce bir aksilik yok mu?

Önceki bölümde anlatıldığı gibi sömürge sistemi tarafından en üst seviyeye getirilen iktidardaki az sayıdaki eğitimsiz elitler tarafından kamu maliyesinin yolsuzluk ve zimmete geçirme yoluyla ele geçirilmesinin tek bir açıklaması vardır. İktidardaki elitler, vatandaşların temel ihtiyaçlarını sağlamak yerine, milyonlarca dolar harcayarak kendilerine daireler satın almayı ve sömürgeci ülkelerde kendi adlarına ait caddeler almayı tercih etmektedirler. Örnek olarak, Ekvator Gine'nin ekonomik büyümesi çok zayıf olmasına rağmen başkanın oğlunun İsviçre'de lüks villası ve ayrıca pahası biçilemeyen dünyaca ünlü markalardan oluşan araba koleksiyonu vardır. Bu olay Afrika sıradan olaylardan birisidir. Elitlerin bu zihniyeti ve yozlaşmışlığı, kıtayı özellikle de Fransızca konuşan Afrika ülkelerini dünyanın en az gelişmiş ve en yozlaşmış ülkeleri arasında yer almasına sebep olmuştur.

Kamerun'da devlet mekanizması içinde en yozlaşmış sektörlerden biri doğrudan Cumhurbaşkanı'na değil sözde hükümet başkanı olan Başbakan'a bağlı olan Maliye Bakanlığının altında yer alan gümrük sektörüdür ve buradaki yozlaşmışlığın etkisi tüm ülkeye yayılmaktadır. Bu sektör gümrük tarifeleri (vergileri) ile ithalat yapanlardan para almakta veya ithalatçıya finansman sağlamak için para vermektedir. Bu Kamerun'da

olduğu gibi ithalat ve ihracat süreci hiç olmayan veya çok az olan yerlerde gümrüklere vergi gücü sağlamaktadır. Bu yasal boşluklar, gümrük acentelerinin, ithalat veya ihracatta gümrük işlemlerini azaltmak veya rüşvet verenlerin mallarını hızlıca teslim edebilmek amacıyla müşterisinden rüşvet alması için fırsat yaratmaktadır. Kamerun deyimiyle bu işleme “Patronun dudaklarını yağlamak” adı verilmektedir (Manjoh, 2018). Bu duruma örnek vermek istersek; son zamanlarda Kamerun limanları Fransız şirketi Bollere group tarafından işletiliyordu, hükümet Fransız şirketi arasındadaki çıkar ilişkisinin bozulmasından dolayı limanların sözde kötü yönetildiğini bahane ederek sözleşmeyi tek taraflı fesih etmiştir. Son günlerde limanların işletmesinin İsviçreli bir şirkete devir edileceği kamuoyunda konuşulmaktadır (Caslin, 2019; Reuters, 2019)

Ulusal Yolsuzlukla Mücadele Komisyonu (CONAC) Başkanı Dieudonné Massi Gams, bunun Maliye Bakanlığında yozlaşmış personel tarafından keşfedilen yeni bir kelime hazinesi olduğunu ifade etmektedir. Ulusal Bilgisayar Geliştirme Merkezi’nde (CENADI), “Mboma”, kelimesi CENADI’de görev yapan suç ortaklarıyla paylaşması beklenen bir işçiye verilen şişirilmiş bir maaş anlamına gelmektedir (Bainkong, 2015). “Al-Qaida” terimi sahte damgalama makinelerinin kullanılmasıyla sahte pullar, arabaların ön camı pulları ve ticari lisansların kamufle halde basılmasıdır (Bu sahte malların kullanılmasında Vergilendirme Genel Müdürlüğü çalışanları bile dahildir). Örnek olarak; Kamerun finans müdürü Emmanuel Lebounun kendi maaşını aldığı 2601 adet sahte hesabının olmasıdır (Takambou, 2019). Gümrük acentelerinin bu yozlaşmış doğası, dış yatırımcıları olumsuz etkilemiştir; çünkü potansiyel yatırımcılar ülke kapısında yolsuzlukla karşılaşmaktadır; bu da otomatik olarak yatırımcıların planlarını yeniden değerlendirmesine neden olmaktadır. Sonuç olarak böyle bir sistem yatırımcı dostu görülmemektedir, çünkü yolsuzluk asla bitmeyecek zincirleme bir süreçtir.

Rüşvetin gümrük acenteleri düzeyinde sona ereceğini düşünerek yatırım yapma cesaretinde bulunan yabancı yatırımcılar, Fukuyama’nın öne sürdüğü gibi trafik polisi gibi çok düşük rütbelilerden yüksek rütbeli devlet yetkililerine kadar birçok düzeydeki yetkililerin bitmek bilmeyen rüşvet talebi nedeniyle iflas etmiştir. Örneğin, Robert isimli bir Alman işadamı, Nijeryalı bir kadınla evlenip Nijerya’da fabrika kurmadaki tüm zorlukların üstesinden geldikten sonra soya fasulyesi fabrikası kurmuş; ilk satışından sonra yerel idareciler satışının % 10’unu talep etmiştir. Durumu yetkililere rapor ettiğinde ise dava reddedilmiş, idare amirinin haydutları vasıtasıyla arabasına saldırılmıştır. Süreç

içinde yetkili polis memurunun da bu kazançtan pay aldığını fark etmiştir. Bir oyun oynamaya karar vermiş ve yerel liderlerin şart koştuğu gibi talep edilen parayı özel hesaba yatırmıştır.

Bundan sonra Robert belirli bir süre için serbest kalmış ve fabrikasında çalışan sayısı 200 kişiye çıkarak daha da büyümüştür. Robert'ın satış yapmaya ve kar etmeye devam ettiği haberini alan vali Robert'ın daha önce de kınadığı gibi kardan pay istemiştir. Bu durumun sonucunda yasal bir boşluk oluşturularak istihdam kurallarının çiğnenmesi ve resmi görevlilere rüşvet verme suçundan tutuklanmış ve dışarı çıkabilmek için Valiye, polis müdürüne, davaya bakan hakime rüşvet vermek zorunda kalmıştır.

Bu yaşananlardan sonra Robert işyerini kapatmış ve masraflarını karşılayabilmek için tüm ekipmanını satarak eşiyile birlikte Almanya'ya gitmiştir. Çalışan 200 kişi de işyerinin kapanmasıyla birlikte gözden kaybolmuştur. Geriye boş bir depo, işsiz kalan çalışanlar, yığınlar halinde soya fasulyesi ve kızgın çiftçiler kalmıştır. Bu tip bir sistem hükümet de dahil olmak üzere, Robert, çalışanlar ve toplum için kazan-kazan durumu yaratabilecek iken Robert ülkeyi terk ettikten sonra kaybet-kaybet durumu oluşmuştur. Bu durum Afrika'yı çevrelemiş yolsuz ve despot rejimlerin sadece bir örneğini oluşturmaktadır. Bu ise yabancı yatırımın olmamasını, işin olmamasını, kazancın olmamasını, satın alım gücünün olmamasını doğurmakta ve tüm bunların hepsi ise ulusun yoksul olmasına sebebiyet vermektedir. Bunun sonucunda ise aç ve eğitimsiz bir toplumla ekonomik kalkınma gerçekleşmemektedir.

Kamerun örneğinde, özelleştirilmesinden sonra gelirlerinin yarısından fazlası Delmonte ve Brobon Finex Ltd gibi Amerikan şirketlerine ait olan Kamerun Kalkınma İşbirliği gibi bazı yabancı yatırımcılar koloni zamanında olduğu gibi kişilere, bozulmuş sistemden faydalanmak karşılığında rüşvet ve vergi ödemektedir. Bozulmuş olan bu sistem yetişen gençliğin şansını elinden almakta ve bu gençler, fikirlerinin hayata geçmesi için açgözlü liderlerinin merhametine bağlı oldukları ya da çalışma lisansı almak için yüksek miktarda para ödemeleri gerektiği için girişimci olmak ya da yeni içerik üretmek zorunda kalmaktadırlar. Bu ulsun ve oluşan sosyal sınıf içindeki kaynakların ve gelişmelerin tekrar dağıtılmasında dengesiz bir durum yaratmaktadır. Bu durum kalkınmaya yönelik fikirleri taşıması beklenen gençliği uygunsuz bir duruma sokmakta ve Fukuyama da hükümet kanatlarının ve kamu iktisadi teşebbüslerinin arasında güç

ayrımının olmadığı bozulmuş Afrika sisteminde zengin olmanın tek yolunun siyasete uyum sağlamak olduğunu belirtmiştir (Fukuyama, 2014). Bu bozuk sistemin sonucunda genç beyinler Avrupa, Amerika, Asya'ya göçmekte ve ekonomik kalkınmaya darbe vurmaktadır.

Vergileme ya da rant yaratılması Fukuyama'nın belirttiği gibi kötü olmamakla birlikte kullanım amacının kişisel çıkarlar için toplum çıkarlarının göz ardı edilmesinden dolayı bu durum ekonomik kalkınmayı ya arttırabilir ya da engelleyebilir. Kamerun temelinde devlet gelirleri ve yönetici parti mensuplarının servetleri arasında devlet gelirlerini tatiller, yurt dışında mal varlığı edinme, jet alma, aile üyelerinin masraflarını ödeme gibi kişisel durumlar için kullanılmasından dolayı ince bir ayırım söz konusudur. Bunun en net örneği Başkan Brenda Biya'nın kızının 2016 yılında sosyal medyaya koyduğu, limuzin sürücüsüne kendisini okula götürmesi için 400 dolar verdiği videodur (Adeola, 2016). Ülke aşırı yoksulluk ve alt yapı eksikliği gibi sorunlarla boğuşurken Cumhurbaşkanı yılda üç/dört ayını İsviçre'de otellerde geçirmekte, kızı Kaliforniya'daki en zengin mahallelerde kalmakta, oğluna 17. yaş gününde Kamerun halkı tarafından ödenen vergilerle pahalı lüks araç hediye edilmektedir. Oluşan bu güven eksikliği düşük güvenli toplumlar olarak sınıflanan İtalya'nın güneyi ve Yunanistan'da olduğu gibi devletin iyi yönetilememesinden dolayı vergiden kaçınma durumunu oluşturmaktadır. Bu durum Kamerun'un; liderlerin tanrı olarak benimsendiği, tüm toplumun çıkarlarını temsil ettiği düşünülen ve Fransız yaşam biçiminin benimsendiği Doğu Kamerun'dan ziyade İngilizce konuşulan, otoriteyi bir yaşam biçimi olarak sorgulayan İngiliz kültür mirasının alındığı güney bölgesinde açık bir şekilde görülmektedir. İki bölge arasındaki farklılık daha keskin bir ayırım oluşturmuştur.

1990'larda çok partili hayata geçişte yönetimdeki kişilerin seçimleri kaybetmesine rağmen Fransa'nın yardımıyla ülkeyi yönetmeye devam etmesi üzerine ülkenin İngilizce konuşan bölümü vergilerin halk için kullanılmaması nedeniyle protesto olarak vergiden kaçınma yöntemini uygulamıştır. Her ne kadar kişi başına düşen gelir düşük kalsa da vergiden kaçınma, hükümeti protesto etmek amacıyla 1990'larda bir yöntem olarak kullanılmıştır. 2016 yılında Anglafaon bölgesinde yaşanan sorunlar nedeniyle vergiden kaçınma yönteminin uygulanmasıyla ülkede kişi başına düşen gelirden düşüş meydana gelmiş ve bu durum kalkınmayı engellemiştir.

Kamerun petrol, boksit, hindistan cevizi, kahve, çay, muz gibi doğal kaynaklar bakımından zengindir. Fukuyama'nın Nijerya'da petrolden elde edilen paranın nereye harcandığını sorduğu gibi Kamerun için de aynı sorunun sorulması gerekir. Cevap herkes tarafından bilindiği gibi bu para koloni dönemi öncesi ve sonrası geleneksel elitlerin mirasçıları (çocuklarının çocukları) olan elit ve patronlardan oluşan bir ağın cebine girmektedir. Bunların dışında eski subaylar, iş adamları ya da siyasetçiler politikayı iyi kullanarak zengin olmaktadır.

2.2. Elit Yolsuzluğunun politik etkileri

Klientalizm bazı akademisyenlerin öne sürdüğü gibi mobilizasyon aracı olarak kullanılması sebebiyle demokrasinin bazı öğelerini taşıdığına inanılmaktadır. Ancak siyaset bilimindeki birçok akademisyen klientalizmin kalkınmaya ve demokratik istikrara negatif etkisinin olduğu fikrindedir ve bu iki durum Kamerun siyasetini etkileyen durumlardır. Klientalizm Kamerun'da demokrasinin gelişimini engelleyen keskin şekildeki etnik siyasete sebebiyet vermiştir. Etnik siyasetin olumsuz etkileri dünyanın her yerinde aynı şekilde görülmekte olup seçmenler oylarını etnik temelde kullanmakta tüm ulus için gerekli olan siyasi programlara önem vermemektedirler.

Lamarchand'a göre klientalizm ve etnisite birbirinden çokta bağımsız olmayan, bütünüleyici olarak ilişkilendirilen kavramlardır (Lamarchand & Legg, 1972). Bu iki unsur arasındaki temel fark ise klientalizmin baskı ya da tehdit yoluyla uygulanabiliyorken etnisitede bunun kan bağı/genetik bağ kullanılarak uygulanabilmesidir. Afrika'da siyasi klientalizm, siyasi anlamda iş alımlarında ve sistemin bozukluklarından faydalanılarak elde edilen kazancın paylaşılmasında kullanılan bir araç olmuştur. Siyasi mobilitenin bu klientalizm biçimi yolsuzluğu daha da fazla artırmış ve mevcut krizleri daha da ağırlaştırmıştır. Klientalizmin ülke kaynaklarına ulaşmak için gerekli olan siyasi desteğin sağlanması noktasında anahtar bir mekanizma konumunda olmuş; güç ve kaynaklar üzerindeki rekabeti ve bozuk sistemden faydalanılarak elde edilen kazancın paylaşımını şekillendirmiştir.

Bunun yakın zamandaki örneği geçen seçimlerde mevcut hükümetteki Paul Biya'nın ülkenin yoksul kesimini oluşturan parti üyelerine ödeme yöntemi olarak ekme ve sardalya dağıtmasıdır. Toplumun temel ihtiyaç maddelerinden hükümet tarafından bilinerek yoksun bırakılması temelinde düşünüldüğünde siyasi anlamda değişimin mantığını anlamayan sıradan biri 7 yıl sonra seçimler tekrarlanana kadar mevcut hükümete sadık kalmasının karşılığı tuz, parti tişörtleri, ekme, sardalya ya da bir iki günlük masrafını çıkaracak bir miktar para olmaktadır (Ndeh, 2016). Bu tip siyaset ise yalnızca toplumun refahını düşünmeyen liderler tarafından ülkenin rehine tutulmasına yardımcı olmakta ve toplumda ülkenin en iyi konumda olduğunu ve hükümetin değişmesi durumunda mevcut durumun daha da kötüye gideceğine inandırılması nedeniyle siyasi anlamda değişime yönelik bir isteği bulunmamaktadır. Örnek olarak, 2018 yılında seçimlerde iktidar partisinin seçim sloganı deneyimin gücü (The Force of Experience) olarak kamouyunda yerini almıştır (Mabu, 2018).

Klijantizm etnik siyasetin farklı biçimlerinin oluşmasına ve etnik gruplar arasında güvensizliğe yol açarak Kamerun'da ulus kimliğinin oluşmasını zorlaştırmıştır. Etnik gruplar arasındaki bu durumun en yaygın örneği İngilizce konuşulan bölge ile iktidarın Bulus, Ewondos ve kuzeydeki Müslümanlar gibi iki ya da üç etnik grup tarafından kontrol edildiği, yönetici elitlerin olduğu Fransız Kamerun'u arasındaki güç mücadelesidir (Ngeve & Orock, 2012). 1960 yılında Fransız Kamerun'una siyasi ve kağıt üzerinde bağımsızlık tanınmadan önce nihai bağımsızlık tanınmasının önüne geçen birçok bağımsız mücadele yaşanmıştır.

Bağımsızlık için verilen bu mücadelenin lideri ve yaratıcılarından biri Nyong ve Sanaga bölgesinde, Ewondo etnik kökeninden gelen, rahip bir ailede doğan Andre Marie Mbida'dır. Andre Marie Mbida Kamerun'un ilk başbakanı ve Fransız parlamentosuna seçilen ilk Kamerunludur. Mbida otonom Kamerun'un ilk başbakanı olarak Fransa ve ırkçılık karşıtı olması ve Fransa'dan ayrılma isteği sebebiyle Fransa'nın Kamerun yüksek temsilcisi Jean Ramadier (Atanılı henüz 1 ay olmuştu) tarafından, ülkenin kuzeyinden olan ve daha sonra bağımsız Kamerun'un ilk başbakanı olacak olan devlet bakanı Ahmadou Ahidjo'nun liderliğindeki etnik siyasetçilerin de yardımıyla devrilmiştir (Konde, 2012).

10 Şubat 1958'de Ramadier'in yasama parlamentosunda, Fransa'nın yakın zamanda Kamerun'a kalıcı şekilde bağımsızlığını tanımaya hazır olacağına dair yaptığı konuşma sonrasında Mbida Bakanlar Kurulu toplantısında yüksek temsilciye Fransa'nın Kamerun'un sözde bağımsızlığını tanıma planı yaparken Kamerun'un iç işlerine karıştığı gerekçesiyle tepki göstermiştir. Bu tepki düşmanlığın ve Mbida'nın daha ılımlı, Fransa'ya karşı hoşgörülü olan bir politikacıyla planlanan değişiminin başlangıcıydı. Bu da yalnızca Bakanlar Kurulu toplantısından sonra Ramadier'le konuşan Ahidjo aracılığıyla yapılabilirdi. Bir gün sonra Ahidjo'nun partisi olan Kamerun'un Birliği partisi ve kuzeyden destekçileri olan Djoya Arouna, Adama Haman ve Njine Talba Malla Mbida'nın koalisyon hükümetinden istifa etseler de makamlarını terk etmeyi reddetmişlerdir. Aynı gün içinde Ahidjo da arkadaşlarıyla birlikte Mbida'nın hükümetinden istifa etmiştir (Ngoh, 1979).

Bu parti çoğunlukla Kamerun'daki diğer bir etnik grup olan Bamilike'lerden oluşuyordu. Kamerun basınında başlıklar Bamilike'lerin Kamerun'un kuzeyiyle birlikte hareket ettiğini belirtmiştir. Kamerun'un kuzeyi Ahidjo ve elit (cabals) arkadaşlarının etkisi altındaydı. Bölgedeki halkı, eğer gücün bir Kuzeyli ve o dönemki İçişleri Bakanı olan Ahidjo yerine güneye (Andre Marie Mbida) verilmesi durumunda Nijerya'dan ayrılıp Müslüman olan ve Nijerya'nın bir bölümü olarak yönetilen Kuzey İngiliz Kamerun'una (1961 referandumundan sonra bu bölge Nijerya topraklarına dahil olmuştur) katılmaları için tehdit edebileceklerine yönelik ikna etmişlerdir. Bu mücadele Kamerun'u şekillendiren etnik ve kayırmacı politikaları güçlendirerek devam etmiştir.

Kabile siyasetçileri arasındaki bu uçurum 7 Ekim 2018 başkanlık seçimlerinin sonuçlarını şekillendirmiş ve ana muhalefet lideri Maurice Kamto kendini kazanan olarak ilan etmiştir ((McAllister & Kouagheu, 2018). Bunu takiben Bulus ve Ewondos'lar tarafından yönetilen kitleler, gazeteler ve medya Bamilike'lere yönelik kışkırtma başlatmıştır. Haberlerde "Etoudi'de Bamilike'ler, Başkanlık koltuğunda! ve Asla!" başlıkları atılmıştır.

Bağımsızlıktan sonra yeni oluşan ve bağımsız olan ulusun Başkanı olan Ahidjo'nun ülkeyi, üst noktadaki önemli makamları kuzeyli ve kendisine sadık olan parti üyeleriyle doldurduğu tek parti sistemine ve dini bağlantılarına özel önem verildiği sisteme çevirmesi çok fazla zaman almamıştır. Bu durum silahlı kuvvetler ve yakın

korumalarını da içerecek şekilde hükümetin tüm alanlarında gerçekleşmiştir (Takougang, Joseph & Amin, 2018) Ahidjo'nun Fransız otoritesini Kamerun'a ilişkin konularda sorgulamaya yönelik şekilde davranmaya başlaması üzerine Fransızlar Ahidjo'nun gözlerinin açılmaya başladığını ve bu sebeple de Mbida'nın inatçı olması durumunda yaptıkları gibi Ahidjo'yu değiştirme zamanının geldiğini düşünmüşlerdir. Bu durumda ülkenin doğusundan bulunan Bulu kabilesi ve Fransa'da eğitim gören ve yetişen selefi gibi olan Andre Marie Mbida, Paul Biya'dan daha iyi bir seçim olamazdı.

Yapılan bu tercih Fransa tarafından iktidarın yanlış şekilde Ahidjo'ya verilmesine yönelik Güneylileri yatıştırmak ve yapılanı telafi etmek amacıyla uygulanan bir yöntemdi. 6 Kasım 1982'de Ahidjo istifasını duyurmuş ve halktan olaylar gün yüzüne çıkmadan daha önce başbakan seçilmesi kararlaştırılmış selefi Paul Biya'ya destek vermesini istemiştir (Doh, 2008).

Ahidjo'nun istifa sebebi olarak sağlık sorununu gösterilse de daha sonra Fransız olan kişisel doktoru tarafından dinlenmesini gerektirecek ölçüde hafıza kaybı sorunu yaşadığı ve bu sebeple de yönetimde olamayacağı şeklinde kandırıldığı ortaya çıkmıştır. Verilen imtiyazlar ile Ahidjo iktidarı Paul Biya'ya bırakmış, ancak yönetimdeki parti olan Kamerun Ulusal Birliği (CNU) Partisinin lideri olarak kalmaya devam etmiştir. Bu durum Ahidjo'nun gücü elinde tuttuğunu ve bu kapsamda başkanı kendi altı olarak gördüğü şeklinde yorumlanmış ve parti ile devlet arasında bir güç ayrımı olmaması sebebiyle parti lideri Ahidjo ile devlet Başkanı Paul Biya arasında bir güç mücadelesi yaratmıştır.

Oluşan bu durum 6 Nisan 1984 tarihinde Paul Biya'ya karşı çoğunlukla Kuzeyliler tarafından yapıldığı düşünülen başarısız olan bir darbe girişimiyle sonuçlanmıştır (Lewis, 1984). Başarısız darbe girişiminden sonra Paul Biya için Ahidjo'lu kuzeydeki rejimi Güneylilerle (Bulu, Ewondo) ve Fransız Kamerun'undaki Doualas ve Basas gibi diğer gruplarla değiştirme zamanı gelmiştir. Ahidjo'nun yeni bağımsız olan Güney Kamerun'u 1972 yılında yasal olmayan şekilde federal sistemden üniter yapıya entegre etmesi ve durumun Ahidjo döneminden farklı olması sebebiyle Paul Biya için bunu yapmak kolay olmamıştır. İki Kamerun arasında kültür ve yönetim açısından farklılık olması Paul Biya için tehlike yaratmıştır.

Fransız Kamerun'u klientalizmi, yolsuzluğu, iltiması önceki bölümlerde de açıklandığı gibi toplum içinde uygun karşılanan normlar olarak kabul ediyorken güneydeki İngiliz Kamerun'u çalışkan ve erdeme sahipti. Sistemler arasındaki bu uyumsuzluk şu anda tam anlamıyla savaşa dönüşmüş olan Fransız Kamerun'u ile İngilizce konuşulan güney bölgesi arasındaki gerginliğin fitilini ateşlemiştir. Tarihsel analizlerde de görüldüğü üzere klientalizm ve iltimas Kamerun toplumunda kabul edilmeye başlanmış normlar olarak yolsuzluk ve etnik siyaseti oluşturan elit yapıyı doğurmuştur.

2.3. Anglofon (Krizi) Bağımsızlık Savaşı

1884 yılında Almanya tarafından sömürgeleştirilen Kamerun Almanya'nın Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesinden sonra Fransa ve İngiltere arasında paylaşılmıştır. Doğu bölgesini Fransa devralmış ve Fransız Merkez Afrika İmparatorluğuna bağlamıştır. İngiltere ise Kamerun'un güney batı ve kuzey bölümlerini alıp, bu bölümleri Nijerya'nın bir parçasıymış gibi Milletler Cemiyeti'nin himayesi altında bulunan ve ikinci dünya savaşı sonrasında da Birleşmiş Milletler'in himayesinde olacak şekilde yönetmiştir.

Fransız Kamerun'u 1 Ocak 1960 tarihinde klientalizm ve Fransa'nın isteklerine sadık yozlaşmış elitlerle Kamerun Cumhuriyeti olarak özgürlüğüne kavuşmuştur (Bu tarih Kamerun halkı için bağımsız günü olmasına rağmen bu gün bu tarihte kutlanılmıyor. Şu anda Bağımsız günün 20 Mayıs olarak kutlanmasının nedeni bu bölgedeki halkı asimile etmektir) (Fröhlich, 2019). Özgürleşme zamanında özellikle Dr. Endeley ve Güney Kamerunlu politikacılar İngiliz bölgesi olan güney ve kuzey Kamerun'un özgürleşmesini hararetle bir şekilde savunmuşlardır. Bununla birlikte onların bu isteği 11 Şubat 1961 tarihinde İngiltere'nin vesayeti altındaki bölgesinde yapılan ve sadece iki soru (seçenek) içeren halk oylaması sonucuna tersine dönmüştür.

1. Bağımsız Kamerun Cumhuriyetine katılarak özgürleşmek mi istersiniz?

Ya da

2. Bağımsız Nijerya Federasyonuna katılarak özgürleşmek mi istersiniz?

Halka sunulan kısıtlı seçeneklere yönelik olarak, Güney Kamerun, federal devlet olarak ve Alman egemenliği altında uluslaşmış olan Kamerun Cumhuriyetine katılmaya yönelik olarak oy kullanırken, Kamerun'un İngiliz yönetiminde olan kuzey bölümü, Federal Nijerya Cumhuriyeti'nin bir parçası olarak bağımsızlığını kazanmaya yönelik olarak oy kullanmıştır (Awasom, 2000). Oy kararının verilmesinde başlıca etken, Kamerun'un ve Nijerya'nın kuzey bölümünün ağırlıklı olarak Müslüman olması ve etnik yapı gibi daha çok ortak özelliklerinin bulunması olmuştur.

Önceki paragraflarda bahsedildiği üzere, Kamerun Cumhuriyeti kuzey bölümü Mbida ya da güneyin gücü ele geçirmesi halinde Nijerya'ya katılmakla ve ayrılmakla tehdit etmiştir. Özgürleşmeden sonra, Güney Kamerun Batı Kamerun'un başbakanı gibi parlamento ve şefin evi gibi kuruluşlara sahip olarak bağımsız bir devletmiş gibi hareket etmiştir. Bununla birlikte ülkenin Başkanı Ahidjo, Fouban Konferansı'ndan sonra Batı Kamerun Pazarlama Birlikleri gibi bütün Güney Kamerun kuruluşlarını, Kamerun Bankası'nı kapatmış, Limbe Bamenda ve Tiko havaalanı gibi bazı projeleri iptal etmiş, başbakanlık makamı ve benzeri makamları ortadan kaldırarak, 20 Mayıs 1972 de tek devlete geçmeye karar verdikten sonra her şey keskin bir şekilde değişikliğe uğramış ve Güney Kamerun'un gücü Kamerun'un başkenti Buea dan olan Yaoundé'ye taşınmıştır.

Güney Kamerunluların çoğu bu hareketin topraklarına karşı Kamerun'un Fransa bölümünce yapılmış bir ilhak olarak görmüştür. Bu durumda insanlar 1992 başkanlık seçimlerinden sonrasına kadar sakinliğini korumuştur. Raporlara göre, Anglofon muhalefet lideri olan Ni John Fru Ndi Başkanlık seçimini kazanmış, ancak yetkililer ve Fransa'nın desteğini alan aşireti tarafından bu zafer kabul edilmemiş ve bu durum kötü bir hal almıştır. Ni John Fru Ndi açıklamasında belirttiği üzere, 21 Ekim 1992 tarihinde "Ben halkımın kararını kabul ettim ve halkımın güvenini kazanmış Cumhurbaşkanı olarak göreve hazır olduğumu bildirdim". Bununla birlikte yüksek mahkeme resmi sonuca göre 1992 Ekim ayında yapılan Başkanlık seçiminde SDF'den aday olan Fru Ndi'nin %36 ve görevdeki Başkan Paul Biya'nın % 40 oy aldığını açıklamıştır (Mbaku & Takougang, 2004).

Bu tartışmalı sonuçla birlikte sokağa çıkan insanlara karşı başta ana muhalefet partisinin bulunduğu Bamenda'da ölümcül müdahaleler olmak üzere Paul Biya rejimi tarafından çok ağır müdahalelerde bulunulmuştur. Kışkırtmanın sürmesiyle birlikte tarih

eninde sonunda tekrarlanacaktı ve 2016 yılında ikinci büyük dalga ortaya çıkmıştır. Kamerun'un İngiliz bölümünde kışkırtma başlamıştır. Eski Başbakan J.N Foncha gibi birleşme sürecinin öncüleri bile, BM'ye Anglofon nüfusunun marjinalleşmesi hakkında yazmış ve alçakgönüllülikle Başbakanlık görevinden istifa etmiştir ((Fokwang, Konings, & Nyamnjoh, 2004).

Güney Kamerun'da yaşayanların marjinalleşmesi Bakanlıklara yapılan atamalardan oldukça etkilenmiştir. Öyle ki, 1982'de gücü ele geçirdiğinden beri görevlendirilen 700 bakandan sadece 76'sı Biya tarafından görevlendirilmiştir. Bu 76 görevlendirmenin içerisinde Maliye Bakanlığı, Adalet Bakanlığı gibi karlı bakanlıklara bakan olarak hiçbir Anglofon atanmamıştır. Bugüne kadar, ülkenin en karlı bakanlıklarından olan Bölgesel yönetim bakanı Kamerun Kalkınma Kuruluşu, petrol rafinerisi SONARA, İngiliz bölgesinde yer almasına rağmen ulusal havayolu taşımacılık şirketleri gibi ulusal şirketlere Başkan olarak atanmamıştır (Gardinier et al., 2001).

Tüm bu dışlamalar bugün meydana gelen Anglafon krizinin (Anglafon Bağımsızlık Savaşı) şiddetini artırmış ve bu kriz sürecinde İnsan Hakları İzleme Komitesi'ne göre 2.000'den fazla insan hayatını kaybetmiş, 206 sı üzerinde yerleşim yeri ve çok fazla sayıda okul, ordu ve ayrılıkçılar tarafından ortadan kaldırılmış ve şimdiye kadar 42.000'in üzerinde öğrenci 3 yıl boyunca okuldan uzak kalmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği raporlarına göre 500.000 kişi ülke içerisinde ve 150.000'den fazla kişi de ülke dışına göç etmiştir (NRC, 2018). Kriz nedeniyle konseylerin %90'ı ve diğer devlet kurumları ya tamamen hizmet veremez ya da kısmen hizmet verir duruma gelmiştir.

Ülkenin hazinesi, krizle birlikte, kakao, muz ve petrol (petrol rafinelerinin bir kısmı bilinmeyen bir nedenden dolayı yanmıştır.) ihracatın zayıflaması nedeniyle günden güne boşalmaktadır. Hükümetin IMF'ye borç almak için yaptığı başvuru kabul edilmiş ve 666 milyon dolar IMF'ye borçlanılmıştır (Furusawa, 2019). Ülkedeki tüm bu olaylar üzerine kuzeydeki Boko Haram saldırıları ortaya çıkınca baş lider Paul Biya bir konuşma yaparak savaşçıları terörist olarak tanımlamış ve her zaman yaptığı gibi 2017'de havaalanında imzaladığı karara uygun olarak onları etkisiz hale getireceğini söylemiştir. Paul Biya bu konuşmasında ne Anglofon krizinden bahsetmiş ne de onun emrinde olan parlamento mecliste bu tüm ülkeyi sallayan krizle ilgili olarak toplanmıştır. Hatta temsilci

olan Joseph Wirba'nın bu konuyu gündeme getirmesi devlet tarafından engellenmiş ve ülke dışına sığınma başvurusu yapmak zorunda bırakılmıştır (Wirba, 2016). Bununla birlikte, bu durum başkan ve kabinesinin sıkça yurt dışına çıkmasına mani olmamıştır.

Başkan, 2018 Şubat ayından itibaren 1.645 gün süren yurt dışındaki seyahatlerine yaklaşık olarak 65 milyon dolar (resmi olarak maaşı 271 dolar ve ekstra ödemelerdir.) harcamıştır (Freudenthal, Batchou, & Tjat, 2018). 2018 yılında Organize Suçlar ve Yolsuzluk Raporlama projesine ilişkin raporda, gereksiz yere yapılan bu seyahatlere, eğlenceye ve yemeye yer verilmemiştir. Bütün bunlar, Ayaba Cho'nun Ambazonyalı Savunma Güçleri (Ambazonian Defense Forces) ve diğerleri tarafından yürütülen ayrılıkçı hareketler sonucunda ülkeyi parçalanmasına neden olan savaşa itmiştir.

Sonuç olarak, uluslararası örgütler, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Almanya gibi söz sahibi güçler, şiddeti durdurmaya yönelik çağrı yaptılar ve Anglafon krizinde ayrılıkçıların dile getirdiği barışçıl yolların kullanılması ve diyalog kurulması gündeme getirilmiş, yeniden gözden geçirilmesi istenmiş ancak bu istek devlet tarafından red edilmiş ve devletin görüşme yapmayacağı hususu yeniden dile getirilmiştir. Kısıktırılmış Güney Kamerunlulara sakinleştirme çabaları sürerken Paul Biya tarafından piyonu ve hükümlü Atanga Nji Paul'ın daha önce hiçbir zaman İngilizce konuşan birinin yapmadığı bölgesel yönetim bakanlığına atanması yaraya tuz basmıştır.

Akademik referansları oldukça şüphe barındıran Atanga Nji Paul, Anglafon sorununun olduğunu kabul etmemektedir. Bu gelişmelere bakıldığında, krizlerin devam edeceği ve son bulmayacağı, bununla birlikte gençlerin, milletini saran sosyal hastalıklar nedeniyle gittikçe radikalleşmekte olduğu görülmektedir.

2.4. Sosyal ve Psikolojik Etki:

Yolsuzluğun etkileri kabul edilebilir derecede büyüktür ve ülkelerin kalkınmasını engelleyebilir. Sosyal etkiler kısa dönemli ve uzun dönemli olabilmektedir. Bu kısa vadeli etkilerden biri, görevliler ve liderlik için dikkate almama ve güven eksikliğidir. Bu gerçekleştiğinde, memurların hizmet sunma kabiliyeti engellenmektedir, çünkü kitleler

bu hizmetlerin adil bir şekilde verildiğine inanmamaktadırlar. Kitleler işlerini normal yollardan yaptıramadıkları için farklı yollara sapmakta ve kamu görevlileriyle yasal olmayan bağlantılar kurmakta, işlerini yaptırmak için onlara rüşvet vermektedir. Bu tür davranışlar akrabacılık ve adam kayırma gibi sosyal sıkıntıların daha çok artmasına neden olmaktadır.

Uzun dönemde, bu durum ülkede servetin yeniden dağılımı kadar, sınıfsal bölünmeyi ve istihdamı da etkilemektedir. Otoriteye olan bu güvensizlik, ödenen vergilerin ülkenin refahını artırmak için kullanılmayacağına inanılması nedeniyle vergi kaçakçılığına neden olmakta, bu durum da ülkenin yeterince gelir elde edememesi ve projelerin gerçekleşmemesine neden olmakta, sonuç olarak da hükümet kaynak ihtiyacı için ülke dışından borç almaktadır. Bir başka çok önemli etki ise psikolojiktir ve halkın toplumdaki yozlaşmayı (yolsuzluk, rüşvet, adam kayırma gibi) savaşılmaması gereken kötü bir olgu olarak görmeyerek onu içselleştirmesidir. Bu sistem kamerunda “Adam adamını bilir” olarak adlandırılmıştır.

Kamerun örneğinde olduğu gibi toplumun sosyo-ekonomik bütün alanlarına sirayet etmiş ve kanıksanmış bu durumun gerçekleşmesi sonucunda önlem alması gereken kişiler bile yolsuzluk çarkının içinde yer almakta böylece yozlaşmaya karşı savaş daha zorlaşmaktadır. Rüşvet çarkının kurbanlarından biri de benim, pasaport almak için normal koşullarda 100 dolar verilirken ben 300 dolar ödemek zorunda bırakılmışım (Görevliler 200 dolar karşılığında pasaportumu vereceklerini söylediler).

Son olarak, Fukuyama'nın da kabul ettiği gibi yolsuzluk, gelişmiş ülkelerde zenginleşmenin en sağlam yolu olan girişimciliğin ruhuna da zarar vermekte, kitleler politikacıların zengin olduğunu bu zenginliğin haksız bir şekilde kazanıldığını ve çok çalışarak zengin olamayacaklarını bilmekte zengin olabilmek için her şeyi yapmaktadırlar. Bu nedenle gençlik ülke için zenginlik yaratacak işlere girişmek yerine siyasi ilişki peşinde koşarak zaman kaybetmekte ya da en kötüsü ülkede darboğazda bulunan yöneticilere rüşvet vermeye gücü yetmeyen gençlerin Avrupa'ya yaptıkları göç okyanusta son bulmaktadır.

Klijentalizm, yolsuzluk ve elit davranışlar, Kamerun örneğinde iç içe geçmiştir. Klijentalizm, etnik politika veya kumaş parçaları, bira ya da genelde para dağıtımını (2018 yılındaki Başkanlık seçiminde iktidar partisi ekmek ve sardalya dağıtmıştır) gibi farklı

formlarda kendini açığa vurmaktadır (Akana, 2018). İşin yapılması için kamu görevlisine alınan bir bira ile, parasını ödediğim pasaportumu alabilmek için polise verdiğim ekstra para arasında yolsuzluk bağlamında en küçük bir fark bile bulunmamaktadır(Hansen, 2010).

Nepotizm ve klientalizm, “Adam adamını tanır” (Man know Man/ Reseau) olarak adlandırılan bir biçim almaktadır; bu, bir kamu görevine veya devlet meslek okuluna doğrudan üst düzey bir memur olarak girmek için doğrudan işe alım emrini verebilecek bir yakının aracılık etmesiyle mümkündür. Bunun bir örneği, 20 yıldan uzun bir süredir bu pozisyonda bulunan ve elitleri ülkedeki elit devlet okullarına yerleştiren meclis Başkanı Cavaye Gue Djibril’in akrabalarının doğrudan işe alınmasıydı. Kamerun’da bu tür işler Başkan Paul Biya ve siyasi elitler arasındaki sıkı bir ilişki içerisinde yürütülmekte ve kolanmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm bu bölümler boyunca, klientalizm, yolsuzluk, nepotizm, elitlerin yapısı ve davranışları gibi bu kavramların Kamerun devletinde her alanda az gelişmişliği ortaya çıkarmada nasıl birleştiği anlatılmıştır. Avrupa ve Amerika'nın en gelişmiş toplumlarında bile New York ve New Jersey'de gördüğümüz gibi, varlığı 1960'lara dayanan devlet kurumlarında klientalizmi ve iltiması ortadan kaldırmak kırk yıldan fazla zaman almıştır.

Kamerun'da iş dünyasında görülen bu ilkel klientalizm biçiminin (her yapılan iş başına kumaş parçalarının, gıda malzemelerinin ve paraların sunulması) ortadan kalkması ancak Kamerun nüfusunun maddi refahının iyileştirilmesiyle olabilir.

Ortalama bir Kamerunlu, ertesi gün kazancının aynı olacağından emin olmadan günde yaklaşık 2 ABD doları tutarında bir kazançla yaşamaktadır, bu nedenle bu koşullarda insanların siyasi düşünceleri uzun vadeli hedefleri içerdiğinden çok önemsenmez, onlar daha çok ne yiyeceği, ertesi gün nerede yaşayacağı gibi kısa vadeli ihtiyaçları ile meşguldürler. İltimasla erken evrelerde mücadele edilmezse nepotizme dönüşür ve Kamerun'da uygulanmaya devam ettiği sürece toplum içinde kabul edilebilir bir norm haline gelir.

Klientalizm ve kalkınma konusunda çalışan bir çok uzman gibi, bu alanda öne çıkan uzmanlardan biri olan Fukuyama da siyasi ve ekonomik kalkınmanın en önemli iki yolunun olduğunu kabul etmiştir. Örneğin Prusya'nın siyasi ve ekonomik kalkınmadan önce güçlü bir devlet kurması gibi askeri zafer (savaş veya fethetme) yoluyla veya Birleşik Krallık veya ABD'de olduğu gibi ekonomik gelişmeyi sağlayan ve özel mülkiyeti destekleyen ve koruyan güçlü bir hukuk devleti ve bunun sonucunda siyasi partiler içinde oluşan orta sınıf ve sivil toplum örgütlerinin yükselişine yol açan, sistemdeki klientalizm ve iltimas uygulamalarına şiddetle karşı çıkarak elde edilecek bir ekonomik kalkınma yoluyla olacağı konusunda hemfikirdir.

Kamerun'daki durum bu ikisinden farklıdır, buradaki durum; sömürgeciliğe maruz kalan ve “bağımsızlık” sonrası kukla (sözde) hükümetin iktidara geldiği elitlere ve devlet otoritelerine karşı güvensizlik kültürünün güçlendiği ve derinleştiği Yunanistan örneğine benzemektedir. Kamerun'da Tuhaf olan yozlaşmış uygulamaların sorgulanamazlığıdır; bunlar ülkenin siyasi kültüründe geniş çapta kabul görmüştür.

Kamerun'da iki devletin bağımsızlığından bu yana, dış dünyanın gözünde bölünmeyi, son Anglofon krizinin şiddetli yükselişiyle gördüğümüz gibi halkın benimseyeceği şekilde etkileyen (1960 Fransız Kamerun'u ve 1961 Güney Kamerun) milli kimlik arayışı ve milli birlik duygusu bulunmamaktadır. Şaşırtıcı bir şekilde, tek sorun bu da değildir "bağımsızlıktan" beri liderlerin iktidara seçildiği veya itildiği etnik sınırlar boyunca ülkeyi tüketen etnik siyaset meselesi gibi başka meseleler de bulunmaktadır.

Klijantalizm, iltimas ve yolsuzluğun en kötü biçimlerinin olduğu bu sistemin sürdürülebilirliği ve güvenilirliği nasıl sağlanacaktır? Bunun en çarpıcı örneği, Ahidjo'nun 1982'de istifasının ardından Paul Biya'nın iktidara gelmesiyle iktidardan mahrum kaldıklarını hisseden Müslüman Kuzey askeri liderlerin Güneydeki Paul Biya rejimine karşı 1984 yılında darbe girişiminde bulunmasıdır.

2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde kendini kazanan ilan eden MRC siyasi partisinin başkanı Prof. Maurice Kamto, Batı bölgesinden bir Bamilik'nin Kamerun devletine hükmetme ayrıcalığına sahip olmaması nedeniyle, Paul Biya hükümeti liderlerinden Bulu ve Beti tarafından baskına uğratılmıştır.

Ele alınması gereken diğer acil sorunlar; düşük maaşlar, kamu hizmetlerinin yetersiz, meslek etiği bulunmayan yöneticiler ve personel tarafından sunulmasıdır. Kamerun'daki asgari ücret yaklaşık 36.500 FCFA (62 \$) olup en düşük memur maaşı asgari ücretin yaklaşık 2 ila 3 katıdır. Bu da, en düşük memurun ortalama maaşının yaklaşık 200 dolar olduğu anlamına gelir. Başkent Yaoundé ve ekonomik başkent Douala'da yaşamının maliyeti göz önünde bulundurulduğunda, şehirdeki bir stüdyo dairenin maliyeti 70.000 FCFA yaklaşık 118 \$ olduğundan bir memur ancak kendini geçindirmeye uğraşmaktadır.

Bu koşullar, iyi bir iş ahlakına sahip bir çalışanı bile, mümkün olan en hızlı şekilde kamu hizmeti almak isteyen bir vatandaştan hediye (Nippurun fakir adamı hikayesi aklımıza gelir) veya rüşvet alması için zorlayabilecektir. Eğer iş ahlakı olan bir memur bu şartlar altında rüşvet ve yolsuzluk gibi bu yozlaşmış uygulamalara zorlanabiliyorsa, iş ahlakı olmayan etik değerlere sahip olmayan kamu hizmeti sunan kişi ne yapmaktadır? Kamerun'da görülen bu olay kişilerin kamuya girmek için ödedikleri parayı geri almasının ana kaynağı haline gelmesi ve hatta bir miktar kâr'a geçmesidir.

Bu, Allen ve arkadaşları tarafından 2015 yılında yolsuzlukla ilgili araştırmalarında gösterilmiştir. Kamerun'daki memurlar, uymaları gereken iş kuralları ve etiği olduğunu öğrenmelidir. Çalışanlara, etik olmayan davranışları bırakmaları ve eğer devam ederlerse yerlerine etik olanların getirileceği periyodik eğitimlerle veya en kötü durum senaryolarıyla öğretilmelidir. Çalışanlara, ülkelerinin kalkınmasının ve ilerlemelerini onların elinde olduğu ve bunun, kamu hizmeti sunanların bireysel kazanımlarından ziyade, genel yarar için bir görev, bağlılık ve sevgi duygusuyla sağlanabileceği öğretilmelidir.

Kamerun'da, gelişmekte olan diğer birçok ülkede olduğu gibi, siyaset ve kamu yönetimi (zayıf kamu kurumları ve yasalar nedeniyle) arasında net bir ayırım bulunmadığı belirtilmelidir ve bu bağlamda klientalizm veya iltimas ile siyasi atama yoluyla göreve başlayan yöneticiler, siyasetçilere sadakat borçlarının olduğunu ve bunun sonucu olarak da sadakatlerinin idari profesyonellikten önde geldiğini düşünmektedirler.

Cumhurbaşkanı'nın Tüm Bakanları, Bölge Başkanları (Valileri), Bölümlerinin Yöneticileri ve Hatta Alt Bölümlerin Yöneticilerini atadığı, ulusal veya yerel düzeydeki hakimleri ve hatta Bakanlıktaki Müdürleri veya Alt Bölüm Başkanlarını bile kararnameler aracılığıyla atamakatadır. Kamerun'da kamuya hizmet etmesi gereken herkes sadakatlerini vatandaşlardan ziyade Cumhurbaşkanı'na ve siyasi partisine göstermektedir. Cumhurbaşkanı'nın bunları hiyerarşiye aykırı görmesi halinde onları doğru karar alsalar bile, görevden alabileceklerini bilmeleri, devlet görevlilerinin aldığı kararları etkilemektedir. 2018 deki Başkanlık seçimi sırasında, İktidarda olan Kamerun Demokratik Halk Hareketi (CPDM) partisi düzensizliklere ve oy suistimallerine karşı verilen tekliflerin hepsini red etmesi, bu duruma örnek olarak gösterilebilmektedir.

Bunun bir örneği, 2018 başkanlık seçimlerinde ortaya çıkmıştır. Seçimlerde iktidardaki Kamerun Halk Demokratik Hareketi (CPDM) partisinin oylamaya ilişkin usulsüzlüklerinin ortaya çıkarılması için ülkeyi Uluslararası Af Örgütü'nde seçim gözlemcisi olarak temsil edecek kişi Cumhurbaşkanı'nın arkadaşi ve Yargıtay'ın bir önceki dönem Başkanı emekli yüksek hakim ve Anayasa Mahkemesi Başkanı Clement Atangana (77 yaşında) olarak belirlenmiş ancak Uluslararası Af Örgütü'nün temsilcileri olduğu iddia edilen bu kişilerin aslında temsilci olmadıkları ulusal TV kanalı CRTV'de yayımlandıktan bir veya iki gün sonra Uluslararası Af Örgütü tarafından reddedilmiştir.

Bu sahtekarların isimleri; Salomon Benros, Nurit Grenger, Raphael Kalfon dır(O'Donnell & Gramer, 2018; Transparency International, 2018) .

Yönetim daha da ileri gitmiş, muhalefet liderini, Başkan yardımcısını ve muhalefet partisi çalışanlarını tutuklatmış, seçim usulsüzlüklerine karşı barışçıl protesto organize etmek için toplanan muhalefet, hükümet tarafından halkı şiddete teşvik etmek ve kamu barışını bozmakla itham edilerek hapse atılmıştır. Bu durum, Kamerun ülkesinde hukuk üstünlüğü yerine liderine sadakat gösteren ve siyasi olarak atanmış görevlilerin yaptığı zulümlere birkaç örnek teşkil etmektedir.

Eylül ayından itibaren ülkede kayıtlı 305 siyasi parti yer almaktadır. İktidardaki partiye üye olmak devletin sahibi olduğu kuruluşlarda ve kamu hizmetlerinde önemli işlerin verilmesi gibi birçok avantajı beraberinde getirmektedir. Devlet başkanı başbakan da dahil olmak üzere 10 bölgenin valisini, 58 bölgedeki yönetim yapısının alt kademede ancak önemli seviyedeki üyelerini atamaktadır. Devlet Başkanı aynı zamanda 100 senatörden 30'unu da seçmekte olup bu kişilerin çoğunluğu iktidar partisi içinden olmaktadır (Freedom House, 2019).

Hiçbir siyasi grup iktidar partisi kadar seçim kampanyası düzenleyecek kaynağa sahip değildir ya da iktidar partisi tarafından propaganda aracı olarak kullanılmaya başlanan televizyonda yeteri kadar yayın alanına sahip değildir. Bu yöntem muhalefet partilerinin televizyonda yeteri kadar alan bulamaması ve taşra dışında çok az kişiye ulaşılmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu sebeple de yayın organları iktidar partisi için etkili bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Bu durum özel radyo ve televizyon kanallarının sosyal sorunlara değinmeleri durumunda tehdit edilmesine ya da çalışanlarının tutuklanmasıyla daha da kötüleşmektedir.

Açık sözlü bir kadın gazeteci olan Equinox Tv'de görevli Mimi Mefo, Kamerun Web'den Paul Chouta, Le Jour gazetesinden Theodore Tchopa 2019 yılında tutuklanarlardan sadece birkaçıdır (Perrone, 2019). Özgürlüğün olmadığı yerde korku ortamı oluşmakta, korkunun olduğu yerde yatırım yapılamamakta, yatırım yapılamadığında ise ekonomik gelişme olmamakta ve sonuç olarak yoksulluk, yolsuzluk, zimmet insanlar için ahlaki olmasa da ve inançlarına karşı da olsa işsizliği gidermek ve hayatlarını idame ettirmek için bir yol olarak görülmektedir.

Prof. Patrice Lumamba'nın deyişiyile yolsuzluk, sıtma hastalığının neden olduğu ölümlerden daha fazla Afrikalının ölümüne yol açmıştır. Lumamba, yollar ve hastaneler için ayrılan kaynakların siyasi elitlerin İsviçre'deki banka hesaplarında toplandığını belirterek bakımsız ve dar yolların binlerce kişinin ölümüyle sonuçlanan trafik kazalarına sebep olduğunu belirtmiştir. Bunun en iyi örneği Business in Cameroon'un haberine göre Kamerun'daki Douala-Yaounde karayolunda sekiz yıllık süre zarfında gerçekleşen 22.314 trafik kazasında 8.669 kişi hayatını kaybetmiştir ancak uygun ve yeterli ekipmana sahip hastane ya da klinik bulunsaydı bu kişilerin kurtarılması mümkün olabilecekti.

Kalkınmanın gerçekleşmesi için istikrarlı, sorumlu, güçlü bir hükümet ve bağımsız kurumların olması gerekmektedir. Yozlaşmış uygulamaların hakim olduğu, insanların liyakatin olmadığı yerlere getirildiği, başarılı kişilerin ise arka planda kaldığı ve bu sebeple de daha iyi olanaklar için yurt dışına gittiği ya da çoğunlukla ilk ve orta okul öğretmenlerinde görüldüğü gibi istemedikleri, düşük maaş nedeniyle motive olamamalarından kaynaklı etkili olamayacakları pozisyonlar verildiği ortamda kalkınma gerçekleşemez. Bu durum çalışanların işlerinden nefret etmelerine sadece ücret için çalışmalarına ve işlerini yapmak için motive olamamaları nedeniyle performanslarının düşmesine ve de üretkenliğin düşmesine neden olmaktadır. Eğer bu durum toplumsal hayatın tüm alanlarında görülürse yetkin olmayan ve bulunduğu pozisyona klientalizm ya da nepotik uygulamalarla gelen yöneticilerle ülkenin kalkınmaması kaçınılmazdır.

Bu bölüm; elitlerin; nepotizmin, yolsuzluğun, klientalizmin oluşumu ve yükselişindeki rolünü ve bu elitlerin açgözlülükleri, kibirlilikleri ve milliyetçi olmayan davranışlarının ülkenin gelişmesini engellediğini, etnik temeller üzerine ayrıştırdığını ve ülkenin İngilizce konuşulan bölgesinde ayrılıkçı hareketin başlaması, ana muhalefet lideri Prof.Maurice Kamto'nun tutuklanması sonucunda hükümet karşıtı Brigade Anti Sardinard(BAS)'ın kurulması, kuzey bölgedeki terörist grup Boko Haram tehlikesi sonucunda ülkeyi çöküşün eşiğine getirdiğini belirtmeden bitirilemez.

Devletin başı tarafından var olduğu kabul edilmeyen, okulların 3 yıl boyunca faaliyet göstermesini engelleyen bu kriz nedeniyle devletten sonra en fazla istihdam sağlayan ikinci aktör olan Kamerun Kalkınma İşbirliğinin (CDC) tüm faaliyetleri durdurulmuş, Güney Kamerun'daki tüm hükümet kuruluşları ve konseyleri güvenlik gerekçesiyle (Asıl sebebi vergi gelirlerindeki düşüştür.) kapatılmış, krizin başlangıcından

beridir kakao, kahve üretimi düşmüştür. Tüm bu siyasi ve ekonomik sonuçların üzerinde yönetim kanadı; Avam Kamarası, Amerikan Kongresi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ve Avrupa Birliği tarafından görüşülmesine rağmen bu krizin görüşülmemesi için elinden geleni yapmıştır.

Kamerun Parlamentosu (180 üye) iktidarda olan partinin üyeleri tarafından domine edilmekte (146 koltuk iktidar partisi milletvekillerine aittir.) ve sonuç olarak muhalefet tarafından sorunun çözümü için getirilen öneriler; sorunun görüşülmesinin taraflara meşruluk sağlayacağı, bu sebeple de tek çözümün daha önce etkili olmadığı kanıtlanan askeri yöntem olduğuna inanan partinin yönetim kanadındaki kişiler tarafından sümen altı edilmektedir. Hükümetin başı olan başbakan son zamanlarda vermiş olduğu basın demecinde huzursuzluğun yaşandığı İngilizce konuşulan iki bölgeyi ve Boko Haram saldırılarından bunalmış uzak kuzey bölgesini olağanüstü ekonomik bölge olarak ilan etmiştir.

Sahtekarlık ve etkilenen bölgelerdeki elitlerin siyasi konumları, ülkenin lideri olan ve ülkeyi kararnamelerle yöneten Paul'e gerçekleri söylemekten alıkoymuştur. Dürüst olmamaları ve Atanga Nji Paul'un 2016'da Anglafon krizi başladığında bu krizin olmadığına yönelik söylemleri gibi nedenlerle, silahlı gruplar bu kişileri öldürmeye yemin etmiştir. Bu elitler öldürülme tehlikesi nedeniyle memleketlerine geri dönememiş, ailelerini başkent Yaounde'ye yerleştirmek zorunda kalmış ve memleketlerini yalnızca zırhlı araçlar içinde askeri konvoy eşliğinde ziyaret eder hale gelmiştir.

Tanımlanan bu dürüst olmama ve kibir durumu elitlerin insanlar üzerindeki meşruiyetini kaybetmesine neden olmuştur. Bunun en net örneği iktidar partisinin yöneticileriyle işbirliği içinde olan bölge elitleri tarafından öncülük edilen ve Kuzeybatı ve Güneybatı bölgelerinde okula devamlılığı hedefleyen kampanyadır. Bu kampanyaya karşı okulların tamamının kapalı tutulmasına yönelik ayrılıkçı liderlerin çağrısına halkın cevap vermesi elitlerin başarısızlığının büyük bir göstergesi olmuş, buna karşı devlet velilerin çocuklarını okula göndermesi için askeri yönetime başvurmuş ancak başarılı olamamıştır.

11 Eylül 2019 tarihinde yabancı güçler tarafından gelen baskılar üzerine Başkan ulusa olağandışı bir sesleniş yaparak 3 yıldan beridir devam eden ve teröristlerle diyalog kurmayacağını belirten katı tutumunun ardından Anglafon krizinin çözülmesine yönelik

ulusal diyalog ilan etmiştir. Birleşmiş Milletler, Afrika Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri gibi diğer birçok devlet bu hareketi olumlu karşılamıştır.

Ancak burada sorulması gereken ve başkanın konuşma sırasında kendine de sorduğu soru hükümetin kiminle diyalog kuracağıdır. Bu noktadaki temel sorun ise kriz döneminde tutuklanmış ve hapisanede işkence görmüş olan siyasi tutuklular ile Nijerya'da mülteci konumunda olup iltica talebinde bulunan, yasa dışı şekilde tutuklanıp Kamerun'a iade edilen ve askeri mahkeme tarafından başkent Yaounde'de müebbet hapis cezasına çarptırılan ayrılıkçı hareket liderlerinin durumu olmuştur (Sisiku Ayuk Tabe, Tassang Wilfred bunların birkaçı). Çatışmanın barışçıl bir çözümle sonuçlanması için yapılması gereken işlemlerin ilk adımı, sıradan insanların bile bildiği gibi öncelikle ateşkestir. Tarafsız olan üçüncü bir partinin (iyi niyet göstergesi olarak siyasi tutukluların serbest bırakılması) diyalogu ile anlaşılmalı ve süreç sürdürülmelidir. Ancak Kamerun'da mevcut durum bu olmamakla birlikte, dış güçlerin baskısına dayanamayan ve bu ay Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda çatışmanın görüşülme olasılığının bulunması nedeniyle ulusal diyalog fikrinin arkasına saklanan devlet, sokakta hala büyük ölçüde askerler tarafından uygulanan şiddete devam etmektedir.

Devletin bu hatası ayrılıkçı güçlerin ulusal diyalogu reddetmelerine neden olmuş ve onların devleti ulusal diyaloga hazırlamak için daha şiddetli bir şekilde saldırılarına neden olmuştur. Şunu da belirtmek gerekir ki ana muhalefet partisi MRC, diyalogun kabul edileceğine dair söz vermesine rağmen diyalogu reddetmiştir.

Kah Wallah'ın liderliğini yürüttüğü CPP partisi diyalogda yer almayı reddetmiş ve iktidar partisinin gerçekten sorunu çözmek yerine, bu hareketi önceden planladığını, iktidar partisinin dünyanın gözünde bir çözüm aradığını göstermeye yönelik bir mesaj verdiğini söylemiştir. Ulusal diyaloga yönelik hızlı hareket yaklaşımı için devlet tarafından verilen takvim, görüşmenin yapılacağı toplantı yeri, katılımcılar ve arabulucular hakkında kamuoyuna net bir bilgi verilmemiştir.

Ülkeyi girdaba sürükleyen, yolsuzluğun en inanılmaz boyutlarından, siyasette adam klientalizma, iltimastan siyasi ve ekonomik hayatın çökmesine kadar bir çok konuda güncel çatışmaların ve problemlerin çözülmesi için yurttaşlık eğitimini ve Kamerun vatanseverliğini merkeze alan yeni bir eğitim sistemine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu dönemde halk içerisinde ülkesine anayasaya sadık kalarak kamuya hizmet edeceğine

yemin eden ancak sadece zengin olmanın en kesin yolu olduğu için devlet idaresine girmek isteyen kişiler bulunmaktadır.

Yönetimde beceriksiz yöneticilerle işleyen bir devlet düzeninin kurulamayacağı ve iyi işleyen bir devlet düzeninin kurulabilmesi için, devlet memurlarının yeniden eğitilmesi, devlet kurumlarından yeterli beceriye sahip olmayan kişilerin kovulması ve yerinin değiştirilmesi gerekmektedir. Bu yeniden eğitim ve eğitim müfredatına adaptasyon ile elitlerin ve büyük oranda yozlaşmış kurumların dağılması anlamına gelmektedir.

Büyük oranda yozlaşmış okullar olan; Ulusal İşletme Fakültesi ve bütün yüksek dereceli bürokratların eğitildiği Magistracy (ENAM), dış yatırımlar gibi konularda uluslarının hakkını savunamayan beceriksiz diplomatların yetiştirildiği Kamerun Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (IRIC), Ulusal Askeri Yönetim Okulu (EMIA), yetkin olmayan yöneticiler yaratmaktadır. Bu radikal değişiklikler olmadan, ülkelerine güvenini kaybeden halk için hiçbir şeyin değişmesi beklenemez. Görünür ve herkes tarafından kolayca anlaşılacak radikal değişiklikler uygulanarak güvenin tazelenmesi gerekmektedir.

Otoriteye olan güvenin kaybolduğu ülkelerde yeni liderliklerin oluşturulması akıllıca bir yoldur. Yeni liderlikler insanlar arasında en çok güvenilen kişilerden oluşmalıdır. Burada anlatılan duruma yönelik olarak, liderlikler, avukatlar ve 2016 yılında ortaya çıkan Anglafon isyanında en çok güven duyulan öğretmen grupları olmalıdır. Bunun çok etkili olduğu gruplardan sonra oluşturulan konsorsiyumun özellikle ülkenin İngilizce konuşulan bölgesinden çok büyük destek görmesiyle kanıtlanmıştır. Halk, Barolar Birliğinin liderleri Barrister Agbor Balla ve Dr. Fontem Neba ile ortaöğretim ve Yüksek Öğretim Öğretmenler Birliği lideri Tassang Wilfred arasında başarısızlıkla biten görüşmenin arkasında durmuştur.

Hükümet görüşme çabalarındaki azmi sona erdirmek için birkaç girişimde bulduktan sonra çareyi en iyi bildiği şeyi yapmakta bulmuştur. Kamerun sivil toplum konsorsiyumunu dağıtarak, liderleri yakalamış ve tutsak etmiştir. Yapılan bu meydan okuma sonucunda savaş durumuna gelen Anglafon Özgürlük Savaşı olarak bilinen savaşın doğmasına neden olmuştur.

Hükümet konsorsiyumu tutuklayarak yaptığı yanlıştan hiçbir ders çıkarmamış, aynı yanlış 2018 yılındaki Başkanlık seçiminden sonra da yapmış, ana muhalefet lideri Profesör Maurice Kamto'yu, Başkan Yardımcısı Yaya Mota'yı ve ordu tarafından seçim hilesini protesto yürüyüşünde yakın mesafeden vurulan ve partide etkili olan Michelle Ndoki'yi tutuklamıştır. Bu olay, Kanada, Fransa ve Almanya'daki Kamerun Büyükelçiliğini ele geçiren "Battalion Anti Sardinard" adlı diaspora temelli rejim karşıtı grubu doğurmuştur.

Dolayısıyla, ülkeyi kasıp kavuran bu kabusun bitmesi için, öncelikle Marafa Hamidou Yaya gibi bakanlara ve krizin artmasından sorumlu tutulan bütün siyasi tutuklulara hoşgörü gösterilmesi gerekmektedir. Af sonrasında, anayasanın tüm Kamerunlular tarafından müzakere edilerek bozulan toplumsal ilişkilerin düzeltilmesi, toplumsal barışın sağlanması, anayasayı ihlal cezalarının düzenlenmesi için anayasanın iyileştirilmesi gerekmektedir.

Müzakerede, Başkanlık makamının gücünün nasıl kısıtlanacağı, şu anda yürütmenin etkisi altında bulunan yasama ve yargının, yürütmeden nasıl bağımsız bir şekilde hareket edeceği tartışılması gerekmektedir. Eğer bu durum gerçekleşirse hiç kimse yasaların üzerinde olamaz ve yasalara göre suç olan yolsuzluk, adam kayırma ve iltimasın önlenmesinde büyük bir fırsat yakalanacaktır.

Yolsuzluğa bulaşmış elitler büyük bir çöküş yaşayacak ve geri kazanılan kaynaklar şu anda gelişmemiş durumda bulunan karayolu, deniz yolu ve hava yolları gibi özellikle görünür olan ve kalkınma sağlayan altyapı projelerinde kullanılacaktır. Bu, hükümetin ülke sorunlarını çözme yeteneğine olan inancını yitirmiş olanlar için yeni bir başlangıca işaret olacaktır. Bu aynı zamanda yabancı yatırımcıları ülkeye çekerek yatırım yapmalarını teşvik edecek böylece büyümenin ve istihdamın artması ile yaşam standartları yükselecektir.

Son olarak, İngilizce konuşan nüfusun geleceğini belirlemek için referandum yapılmalıdır. Bu referandum, öfkeli olan halkın menfaatinin gözetilerek, rahatlamasını sağlayacak hükümetin iyi niyetinin göstergesi olmalıdır. Bu, insanlara meşruiyetini yitirmiş elitlerin kabul ettirilmesinden ziyade bir zamanlar bağımsız bölgelerinin nasıl yönetilmesini istediklerini seçme şansını verecektir

KAYNAKÇA

- Abente Brun, D., & Diamond, L. J. (2014). *Clientelism, social policy, and the quality of democracy*. Social Policy and the Quality of Democracy.
- Adebajo, A. (2008). *Crouching tiger, hidden dragon? : Africa and China /*. Scottsville, South Africa : University of KwaZulu-Natal Press,.
- Adeola, F. (2016). Cameroon's First Daughter Takes Limousine For School Commute, Pays \$400 For Each Ride - YouTube. Retrieved January 28, 2020, from https://www.youtube.com/watch?v=dqar3F6Br-s&list=LLxYYZOMiAtJvK529BPA_NLQ&index=1508
- Africa's Political Wastelands: The Bastardization of Cameroon: The ... - Emmanuel Fru Doh - Google Books. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from https://books.google.com.tr/books?id=hUynCVt9m8MC&pg=PA87&lpg=PA87&dq=corruption+in+public+institutions+entrance+exams+in+cameroon&source=bl&ots=nDreNe_bTA&sig=ACfU3U2AN4mtaE4ltpKozC4ZL08epf1opg&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwiz0Ny7ufz1AhWJN8AKHdFBD7QQ6AEwDnoECA0QAQ#v=onepage&q=corruption+in+public+institutions+entrance+exams+in+cameroon&f=false
- Afua, E. (2019). Cameroon: A House Divided | Global Risk Insights. Retrieved November 21, 2019, from <https://globalriskinsights.com/2019/07/cameroon-house-divided/>
- Ajumane, F. (2018). Senate complete after Paul Biya appoints 30 Senators - Journal du Cameroun. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.journalducameroun.com/en/senate-complete-paul-biya-appoints-30-senators/>
- Akana, R. (2018). Francophone Politics: Bread, Sardine and Condoms for Breakfast That's actually delicious – Cameroon Intelligence Report. Retrieved January 29, 2020, from <https://www.cameroonintelligencereport.com/francophone-politics-bread-sardine-and-condoms-for-breakfast-thats-actually-delicious/>
- Akoko, R. M., & Oben, T. M. (2006). Christian Churches and the Democratization Conundrum in Cameroon. *Africa Today*. Indiana University Press.

<https://doi.org/10.2307/4187720>

- Anchunda, B. (2019). Extension structure of the Tsinga Islamic Complex inaugurated. Retrieved January 28, 2020, from <http://www.crtv.cm/2019/02/extension-structure-of-the-tsinga-islamic-complex-inaugurated/>
- Anglophone Cameroon Common Law Lawyers Protest - Contra Nocendi International. (n.d.). Retrieved November 24, 2019, from <http://contranocendi.org/index.php/en/news/88-anglophone-cameroon-common-law-lawyers-protest>
- Awasom, N. F. (2000). The Reunification Question in Cameroon History: Was the Bride an Enthusiastic or a Reluctant One? *Africa Today*. Indiana University Press. <https://doi.org/10.2307/4187333>
- Ayers, A. J. (2013). Beyond Myths, Lies and Stereotypes: The Political Economy of a “New Scramble for Africa.” *New Political Economy*, 18(2), 227–257. <https://doi.org/10.1080/13563467.2012.678821>
- Bainkong, G. (2015). Cameroon: Worrisome Surge in Corruption - allAfrica.com. Retrieved January 28, 2020, from <https://allafrica.com/stories/201601040805.html>
- BBC News. (2018). Burning Cameroon: Images you’re not meant to see - BBC News. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.bbc.com/news/world-africa-44561929>
- Biko, S. (2002). *I write what I like : selected writings*. University of Chicago Press.
- Bouddih, A. (2015). Roughshod: Regional balance or regime imbalance. Retrieved January 29, 2020, from <https://www.camerounweb.com/CameroonHomePage/features/Roughshod-Regional-balance-or-regime-imbalance-321982>
- Brioschi, C. A. (2017). *Corruption : a short history*.
- Brioschi, C. A. (2017). *Corruption_ A Short History*. Brookings Institution Press.
- Bulhan, H. A. (2015). Stages of colonialism in africa: From occupation of land to occupation of being. *Journal of Social and Political Psychology*, 3(1), 239–256.

<https://doi.org/10.5964/jspp.v3i1.143>

Cabestan, J. P. (2015). China–Cameroon relations: Fortunes and limits of an old political complicity. *South African Journal of International Affairs*, 22(1), 67–91.

<https://doi.org/10.1080/10220461.2015.1014930>

Cameroon’s First Daughter Takes Limousine For School Commute, Pays \$400 For Each Ride - YouTube. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from

<https://www.youtube.com/watch?v=dqar3F6Br-s>

Cameroon GDP Growth Rate | 2019 | Data | Chart | Calendar | Forecast | News. (n.d.).

Retrieved November 22, 2019, from <https://tradingeconomics.com/cameroon/gdp-growth>

Cameroun Journal. (2018). CPDM NW elites raise funds ahead of Presidential campaigns - Journal du Cameroun. Retrieved January 28, 2020, from

<https://www.journalducameroun.com/en/cpdm-nw-elites-raise-funds-ahead-presidential-campaigns/>

Campbell, J. (2018). America’s Dilemma in Cameroon: Supporting an Abusive Military.

Retrieved January 28, 2020, from <https://www.cfr.org/blog/americas-dilemma-cameroon-supporting-abusive-military>

Caslin, O. (2019). Cameroon: Bolloré sought Biya’s influence over Doula port concession | The Africa Report.com. Retrieved January 28, 2020, from

<https://www.theafricareport.com/17800/cameroon-bolloré-sought-biyas-influence-over-doula-port-concession/>

Charlier, F., & N’Cho-Oguie, C. (2009). *Sustaining Reforms for Inclusive Growth in Cameroon. Sustaining Reforms for Inclusive Growth in Cameroon.*

<https://doi.org/10.1596/978-0-8213-7403-0>

Chiorazzi, A. (2015). The Spirituality of Africa | Harvard Divinity School. Retrieved

January 28, 2020, from <https://hds.harvard.edu/news/2015/10/07/spirituality-africa#>

Church-State Relations in Cameroon’s Postcolony: The Case of the Roman Catholic Church on JSTOR. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from

https://www.jstor.org/stable/24764194?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ac056fb9b3a6727ba6366d66ecef2c88&seq=2#page_scan_tab_contents

Cockerham, W. (1995). *The global society : an introduction to sociology* ([Print '95]). New York: McGraw-Hill.

Complex Adaptive Systems, Resilience and Security in Cameroon - Manu Lekunze - Google Books. (n.d.). Retrieved November 24, 2019, from [https://books.google.com.tr/books?id=YqiaDwAAQBAJ&pg=PT72&lpg=PT72&dq=Mukete,+Lamidou+Bouba+Ray,+Sultan+Ibrahim+Mbombo+Njoya,+nominated+as+senators+by+biya&source=bl&ots=heojul0jrg&sig=ACfU3U09ik0_enN2a3ZyKEfBhco_glO6Fg&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwj-rdSTzYPmAhWPDOwKHYWRAYEQ6AEwCnoECACQAQ#v=onepage&q=Mukete%2C Lamidou Bouba Ray%2C Sultan Ibrahim Mbombo Njoya%2C nominated as senators by biya&f=false](https://books.google.com.tr/books?id=YqiaDwAAQBAJ&pg=PT72&lpg=PT72&dq=Mukete,+Lamidou+Bouba+Ray,+Sultan+Ibrahim+Mbombo+Njoya,+nominated+as+senators+by+biya&source=bl&ots=heojul0jrg&sig=ACfU3U09ik0_enN2a3ZyKEfBhco_glO6Fg&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwj-rdSTzYPmAhWPDOwKHYWRAYEQ6AEwCnoECACQAQ#v=onepage&q=Mukete%2C%20Lamidou%20Bouba%20Ray%2C%20Sultan%20Ibrahim%20Mbombo%20Njoya%2C%20nominated%20as%20senators%20by%20biya&f=false)

Corruption Perceptions Index 2017 - Transparency International. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017

Corruption Perceptions Index 2018 - Transparency International. (n.d.). Retrieved November 21, 2019, from <https://www.transparency.org/cpi2018#downloads>

Crowder, M. (1968). *West Africa under colonial rule*. Hutchinson.

Delaney, P. X. (2007). Transnational Corruption: Regulation Across Borders. *Virginia Journal of International Law*, 47(413), 61. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/47410923_Transnational_Corruption_Regulation_Across_Borders

Democracy in Cameroon: A Socio-Legal Appraisal on JSTOR. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from https://www.jstor.org/stable/43239698?read-now=1&seq=15#page_scan_tab_contents

Dey, H. K. (1989). The genesis and spread of economic corruption: A microtheoretic interpretation. *World Development*, 17(4), 503–511. <https://doi.org/10.1016/0305->

- Dicklitch, S. (2002). Failed Democratic Transition in Cameroon: A Human Rights Explanation. *The Johns Hopkins University Press, Vol. 24, N, 152–176*. Retrieved from https://www.jstor.org/stable/20069592?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents
- Doh, E. F. (2008). *Africa's political wastelands : the bastardization of Cameroon*. Langaa Research & Pub. CIG.
- Egbeyong, B. E. (2018). Corruption in Cameroon: Public Perception on the Role and Effectiveness of the Different Anti-Corruption Agencies. *Review of Public Administration and Management, 06(01)*, 1–6. <https://doi.org/10.4172/2315-7844.1000235>
- Elango, L. Z. (2015). *Anglo-French Negotiations Concerning Cameroon during World War I, 1914-1916: Occupation, "Condominium" and Partition*. *Journal of Global Initiatives: Policy, Pedagogy, Perspective (Vol. 9)*.
- Eposi Ngeve, R., & Tabe Egbe Orock, R. (2012). In the name of “development”: Ethnic politics and multicultural public policy in Cameroon. *International Journal of Sociology and Social Policy, 32*, 214–232. <https://doi.org/10.1108/01443331211214776>
- Ezeanya, C. (2012). Colonialism, corruption and the future | Pambazuka News. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.pambazuka.org/global-south/colonialism-corruption-and-future>
- Fokwang, J., Konings, P., & Nyamnjoh, F. B. (2004). *Negotiating an Anglophone Identity: A Study of the Politics of Recognition and Representation in Cameroon*. *Canadian Journal of African Studies / Revue Canadienne des Études Africaines (Vol. 38)*. <https://doi.org/10.2307/4107321>
- France24. (2016). Students in Cameroon beaten and intimidated for protesting. Retrieved January 28, 2020, from <https://observers.france24.com/en/20161201-students-cameroon-beaten-humiliated-protesting>
- Freedom House. (2019). Freedom in the World 2019 | Cameroon Country Report. Retrieved

- January 29, 2020, from <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2019/cameroon>
- Freudenthal, E., Batchou, F. W., & Tjat, G. (2018). How They Did It: Tracking the Copious Travels of Cameroon's President - Global Investigative Journalism Network. Retrieved January 29, 2020, from <https://gijn.org/2018/05/01/tracking-camerouns-presidential-travels/>
- Fröhlich, S. (2019). Cameroon: A muted 60th Independence Day amid crises and resentment | Africa | DW | 31.12.2019. Retrieved January 29, 2020, from <https://www.dw.com/en/cameroon-a-muted-60th-independence-day-amid-crises-and-resentment/a-51836172>
- Fukuyama, F. (2014). *Political order and political decay: from the industrial revolution to the globalization of democracy*. Farrar, Straus and Giroux.
<https://doi.org/10.1111/1468-2346.12193>
- Gardinier, D. E., DeLancey, M. W., & DeLancey, M. D. (2001). Historical Dictionary of the Republic of Cameroon. *The International Journal of African Historical Studies*, 34(1), 248. <https://doi.org/10.2307/3097360>
- Gilens, M., & Page, B. I. (2014a). Testing theories of American politics: Elites, interest groups, and average citizens. *Perspectives on Politics*, 12(3), 564–581.
<https://doi.org/10.1017/S1537592714001595>
- Gilens, M., & Page, B. I. (2014b). Testing Theories of American Politics: Elites, Interest Groups, and Average Citizens. *Perspectives on Politics*, 12(3), 564–581.
<https://doi.org/10.1017/S1537592714001595>
- Global Security. (n.d.). Southern Cameroons National Council (SCNC). Retrieved January 28, 2020, from <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/scnc.htm>
- González, Y. S. (2016). The Gulf of Guinea : The Future African Persian Gulf ?, (March 2007), 85–105.
- Group, A. D. S. (1969). Financial Arrangements of Countries Using the CFA Franc (Accords financiers des pays dont la monnaie est le franc CFA) (Ordenamiento financiero de los países que utilizan el franco CFA). *Staff Papers - International*

Monetary Fund, 16(2), 289. <https://doi.org/10.2307/3866436>

Hansen, K. F. (2010). Inside electoral democracy: Gift-giving and flaunting in political campaigning in Cameroon. *Journal of Asian and African Studies*, 45(4), 432–444. <https://doi.org/10.1177/0021909610373914>

HAZBUN,CLAIRE and OPALO, K. (2019). Cameroon Must Make Concessions to End the Anglophone Crisis. Retrieved November 21, 2019, from <https://foreignpolicy.com/2019/09/27/cameroon-must-make-concessions-to-end-the-anglophone-crisis-paul-biya/>

Heidenheimer, A. J., Johnston, M., & Le Vine, V. T. (1989). *Political corruption : a handbook*. Transaction Publishers.

Hellman, J. S., Jones, G., Kaufmann, D., Schankerman, M., Hellman, J. S., Jones, G., ... Schankerman, M. (2000). Measuring governance, corruption, and State capture - how firms and bureaucrats shape the business environment in transition economies.

Hope, K. R. (1987). *Public Administration and Policy in Botswana*. Retrieved from https://books.google.com.tr/books?id=McLYAX2tEMEC&pg=PA113&lpg=PA113&dq=Hope+1987+on+corruption&source=bl&ots=K0q6LtVZIC&sig=ACfU3U1_YR4HgTX1_vs2NxKrhPCfrWL6iw&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwjM5qzihabnAhW1xMQBHfLAD2MQ6AEwDHoEAcQAQ#v=onepage&q=Hope 1987 on corruption&f=false

Hopkin, J. (2014). Conceptualizing Political Clientelism : Political Exchange and Democratic Theory Conceptualizing Political Clientelism : Political Exchange and Democratic Theory Jonathan Hopkin Department of Government London School of Economics and Political Science Hou, (May).

IMF Executive Board Completes Fourth ECF Review for Cameroon and Approves US\$76.2 Million Disbursement. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/07/17/pr19288-cameroon-imf-executive-board-completes-fourth-ecf-review-approves-disbursement>

Is France Still Exploiting Africa? | IERI. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from <http://www.ieri.be/fr/publications/wp/2019/f-vrier/france-still-exploiting-africa>

- Isidore, Abah & Andrew, N. (2016). Police Bow To Pressure, Release Detained UB Students | CameroonPostline. Retrieved January 27, 2020, from <https://cameroonpostline.com/police-bow-to-pressure-release-detained-ub-students/>
- Kamden, E., & Keita, L. D. (2011). *Philosophy and African Development: Theory and Practice*. Codesria. Retrieved from https://books.google.com.tr/books?id=uQZCpOTVKd8C&pg=PA181&lpg=PA181&dq=rule+of+Fons+and+Fondoms+in+colonial+africa&source=bl&ots=I6nTzrChqc&sig=ACfU3U05_fenmKbSszWIAb-slXLEXNFgvQ&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwjQyf6SiqbnAhVw16YKHSegAWgQ6AEwFnoECAoQAQ#v=onepage&q=rule of Fons and Fondoms in colonial africa&f=false
- Kindzeka, Moki E. (2019). Cameroon Military's Reconciliation Efforts Welcomed, Shunned by Anglophones. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.globalsecurity.org/military/library/news/2019/10/mil-191007-voa04.htm>
- Kindzeka, Moki Edwin. (2019). Violent Conflicts, Looting Reported in Cameroon Commercial Town of Sangmelima | Voice of America - English. Retrieved January 27, 2020, from <https://www.voanews.com/africa/violent-conflicts-looting-reported-cameroon-commercial-town-sangmelima>
- Kitschelt, H., & Wilkinson, S. I. (2007). *Patrons, clients, and policies: Patterns of democratic accountability and political competition*. *Patrons, Clients, and Policies: Patterns of Democratic Accountability and Political Competition*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511585869>
- Konde, E. (2012). *Cameroon's Political Succession Schism of 1983 Revisited*. *International Journal of Arts and Commerce* (Vol. 1). Retrieved from www.bonaberi.com/article.php?aid=3154
- Konings, P. (2007). Church-State Relations in Cameroon's Postcolony: The Case of the Roman Catholic Church. *Journal for the Study of Religion*. Association for the Study of Religion in Southern Africa (ASRSA). <https://doi.org/10.2307/24764194>
- Lemarchand, R., & Legg, K. (1972). *Political Clientelism and Development: A Preliminary*

Analysis. *Comparative Politics*, 4(2), 149. <https://doi.org/10.2307/421508>

LeVan, A. C. (2014). *Dictators and Democracy in African Development: The Political Economy of Good Governance in Nigeria*. Cambridge University Press. Retrieved from https://books.google.com.tr/books?id=_cG0BAAAQBAJ&pg=PA68&lpg=PA68&dq=Nigerians+and+traditional+chieftaincy+title+buying+for+political+purposes&source=bl&ots=CbrFoP1AMy&sig=ACfU3U36Etfwa9Re-unxFnA69W66Ius0QQ&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwjQqqmr96TnAhVd8aYKHRqFAu4Q6AEwDXoECAcQAQ#v=onepage&q=Nigerians and traditional chieftaincy title buying for political purposes&f=false

Lewis, P. (1984). CAMEROON RADIO SAYS AN ATTEMPTED COUP HAS FAILED - The New York Times. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.nytimes.com/1984/04/07/world/cameroon-radio-says-an-attempted-coup-has-failed.html>

LiveAtState With Tibor P. Nagy, Assistant Secretary of State for the Bureau of African Affairs - United States Department of State. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from <https://www.state.gov/liveatstate-with-special-representative-for-ukraine-negotiations-kurt-volker-2/>

London school of Economics. (2009). Cameroon Vision 2035 | The REDD Desk. Retrieved from <https://theredddesk.org/countries/plans/cameroon-vision-2035>

Lucas, M. (2019). From Quran to the Bible: is Atanga Nji obsessed with swearing using holy books? – TeboPost. Retrieved January 28, 2020, from <http://www.tebopost.news/2019/03/28/from-quran-to-the-bible-is-atanga-nji-obsessed-with-swearing-using-holy-books/>

Mabu. (2018). Courageous Politicking. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.cameroon-tribune.cm/article.html/21974/fr.html/courageous-politicking>

Macartney, W. J. A. (1982). The political economy of Botswana. C. Colclough and S. McCarthy Oxford University Press, Oxford, 1980, 298 pp. *Public Administration and Development*, 2(1), 84–84. <https://doi.org/10.1002/pad.4230020117>

Maclean, R. (2019). West African Countries Take a Step Away From Colonial-Era

- Currency - The New York Times. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.nytimes.com/2019/12/21/world/africa/west-africa-currency-france-franc.html>
- Manjoh, P. M. (2018). *Representations and renegotiations of the nation in Anglophone Cameroonian literature*. LIT Verlag.
- McAllister, E., & Kouagheu, J. (2018). Cameroon candidate Kamto declares victory, ruling party denies - Reuters. Retrieved November 22, 2019, from <https://www.reuters.com/article/us-cameroon-election/cameroon-candidate-kamto-declares-victory-ruling-party-denies-idUSKCN1MI1PP>
- Moeletsi, M. (2005). Liberate Africa from Its Political Elites | Cato Institute. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.cato.org/publications/commentary/liberate-africa-its-political-elites>
- Mosher, F. C. (1982). *Democracy and the Public Service (Public Administration & Democracy)*. Oxford University Press, USA. Retrieved from <http://www.amazon.com/Democracy-Public-Service-Administration/dp/0195030184>
- Mulinge, M. M., & Lesetedi, G. N. (1998). Interrogating Our Past: Colonialism and Corruption in Sub-Saharan Africa. *African Journal of Political Science / Revue Africaine de Science Politique*. African Association of Political Science. <https://doi.org/10.2307/23493651>
- Ndeh, M. S. (2016). Enjoying the Booty and Compromising the Future : The Metaphor of Salt Voters in the Political Landscape of Mamfe during Elections in Cameroon Since 1990, 2(1), 22–35.
- Ngoh, V. J. (1979). The political evolution of Cameroon, 1884-1961, 1884–1961. <https://doi.org/10.15760/etd.2924>
- Nkongho, F. A. Balla; Diamond, Yonah and Wiener, J. (2019). End the bloodshed in Cameroon - The Washington Post. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.washingtonpost.com/opinions/2019/10/03/end-bloodshed-cameroon/>
- Nkwi, W. G. (2006). Elites, Ethno-Regional Competition in Cameroon, and the Southwest

- Elites Association (SWELA), 1991-1997. *African Study Monographs*, 27(3), 123–143. Retrieved from http://jambo.africa.kyoto-u.ac.jp/kiroku/asm_normal/abstracts/pdf/27-3/27-3-2.pdf
- Nting, R. T. (2009). The scramble for mineral resources in Cameroon: How can the government learn from previous conflicts and social responsibility failures? *African Security Review*, 18(2), 107–115. <https://doi.org/10.1080/10246029.2009.9627533>
- Nyamnjoh, F. B. (2013). “Politics na Njangi: You Scratch My Back, I Scratch Your Back”: Socio-Cultural Understandings of Politics in Cameroon.
- O’Donnell, J., & Gramer, R. (2018). Cameroon’s Paul Biya Gives a Master Class in Fake Democracy – Foreign Policy. Retrieved January 29, 2020, from <https://foreignpolicy.com/2018/10/22/cameroons-paul-biya-gives-a-master-class-in-fake-democracy/>
- Obasanjo, I. (2013). Curing Africa’s Big-Man Syndrome: Individual versus Population Approach? *Foreign Policy Journal*, 1(1). Retrieved from <https://www.foreignpolicyjournal.com/2013/07/09/curing-africas-big-man-syndrome/>
- ondo, H. A. (2014). The determinants of corporate corruption in Cameroon. *Economics Bulletin*, 34(2), 938–950.
- Osoba, S. O. (1997). Corruption in Nigeria: Historical Perspectives. *Review of African Political Economy*. Taylor & Francis, Ltd. <https://doi.org/10.2307/4006378>
- Pareto, V., & Zetterberg, H. L. (2017). *The Rise and Fall of Elites. The Rise and Fall of Elites*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315134604>
- Paul Biya, Cameroon’s Roaming President. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from <https://www.occrp.org/en/investigations/7653-paul-biya-cameroon-s-roaming-president>
- Pelican, M. (2015). *Masks and Staffs: Identity Politics in the Cameroon Grassfields - Michaela Pelican - Google Books*. Berghahn Books. Retrieved from <https://books.google.com.tr/books?id=P9GdBAAAQBAJ&pg=PA55&lpg=PA55&dq=fons+who+are+against+state+in+cameroon+dethroned&source=bl&ots=eCqS8uDQ5j&sig=ACfU3U2gZrri0cHAHAyOUXXrvRxN5oBi8A&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwi>

4t8ry9KTnAhV4wMQBHdX0AUsQ6AEwDHoECAsQAQ#v=onepage&q=fons who are against state in cameroon dethroned&f=false

- Perkins, J. (2016). *The New Confessions of an Economic Hit Man*. Berrett-Koehler Publishers (Vol. 2 edition). <https://doi.org/10.1111/j.1536-7150.2006.00461.x>
- Perrone, A. (2019). Mimi Mefo works without fear or favour in Cameroon's climate of repression and self-censorship - Index on Censorship Index on Censorship. Retrieved January 29, 2020, from <https://www.indexoncensorship.org/2019/03/index-awards-2019-mimi-mefo-works-without-fear-or-favour-in-cameroons-climate-of-repression-and-self-censorship/>
- Piattoni, S. (2001). *Clientelism, Interests, and Democratic Representation*. Clientelism, Interests, and Democratic Representation. Tromsø, Norway: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/cbo9781139175340>
- Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the ... - Francis Fukuyama - Google Books. (n.d.). Retrieved November 21, 2019, from https://books.google.com.tr/books/about/Political_Order_and_Political_Decay.html?id=Rj-eAwAAQBAJ&printsec=frontcover&source=hp_read_button&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Prah, K. K. (2007). China and Africa: Defining a relationship. *Development*, 50(3), 69–75. <https://doi.org/10.1057/palgrave.development.1100407>
- President Biya recall his party members for complete senate - BBC News Pidgin. (n.d.). Retrieved January 27, 2020, from <https://www.bbc.com/pidgin/tori-43749708>
- Redden, J. (2017). Quid pro quo. *World Oil*, 238(2), 17. <https://doi.org/10.2307/j.ctvjz819g.9>
- Reuters. (2012). Cameroon sentences ex-minister to 25-year jail term - Reuters. Retrieved January 27, 2020, from <https://www.reuters.com/article/cameroon-minister-court-idAFL5E8KM29820120922>
- Reuters. (2019). Cameroon calls for freeze on Douala port contract over Bollore court case -

Reuters. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.reuters.com/article/us-cameroon-port/cameroon-calls-for-freeze-on-douala-port-contract-over-bollere-court-case-idUSKBN1X329O>

Richards, A. I. (1959). *East African Chiefs a Study of Political Development in Some Uganda and Tanganyika Tribes*. Frederick A. Praeger. Retrieved from <https://www.abebooks.co.uk/book-search/title/east-african-chiefs-a-study-of-political-development-in-some-uganda-and-tanganyika-tribes/author/richards-audrey-ed/>

Roniger, L., Briquet, J.-L., Sawicki, F., Auyero, J., & Piattoni, S. (2004). Political Clientelism, Democracy, and Market Economy. *Comparative Politics*, 36(3), 353. <https://doi.org/10.2307/4150135>

Rousseau, Jean-Jacques | Internet Encyclopedia of Philosophy. (n.d.). Retrieved November 24, 2019, from <https://www.iep.utm.edu/rousseau/>

Schraeder, P. J. (1994). Elites as Facilitators or Impediments to Political Development? Some Lessons from the “Third Wave” of Democratization in Africa. *The Journal of Developing Areas*. College of Business, Tennessee State University. <https://doi.org/10.2307/4192413>

Scott., J. C. (1972). Comparative Political Corruption. *American Political Science Review*, 70(4), 1368–1369. <https://doi.org/10.2307/1959475>

Scott, J. C. (1969). The Analysis of Corruption in Developing Nations. *Comparative Studies in Society and History*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.2307/178088>

Searcey, D., Schmitt, E., & Gibbons-Neff, T. (2019). U.S. Reduces Military Aid to Cameroon Over Human Rights Abuses - The New York Times. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.nytimes.com/2019/02/07/world/africa/cameroon-military-abuses-united-states-aid.html>

Siollun, M. (2018). An Arms Deal Won't Heal What Ails Muhammadu Buhari – Foreign Policy. Retrieved January 28, 2020, from <https://foreignpolicy.com/2018/05/11/an-arms-deal-wont-heal-what-ails-muhammadu-buhari/>

Southern Cameroons National Council (SCNC). (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from

<https://www.globalsecurity.org/military/world/para/scnc.htm>

Spagnol, G. (2019). Is France Still exploiting Africa? | IERI. Retrieved January 28, 2020, from <http://www.ieri.be/en/publications/wp/2019/f-vrier/france-still-exploiting-africa>

Stokes, C. S. (2011). *The Oxford Handbook of Political Science: Political Clientelism. The Oxford Handbook of Political Science*. Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199604456.001.0001>

Sylla, N. S. (n.d.). The Franc Zone, a Tool of French Neocolonialism in Africa. Retrieved January 27, 2020, from https://jacobinmag.com/2020/01/franc-zone-french-neocolonialism-africa?__cf_chl_jschl_tk__=61c9f90c0e19d2e96235a4d5f5f44bd3e1e94cb1-1580155674-0-AUopupUvxsDwu5nraKHw6xdHBvNxqLCmU8m66pzE1_noRWgBXdXjrTyRAqUDIfLXsj3DqCYvQE2RM_SscIZe8V6mVy1lrf3Vz2hGHXXTGIdxmIdqHolnBR5hTKf2qj6PTT9Cjkt_TcbRh1Y9K7LbwAZZNLX9cUuef8v6fq40oLeCUWehtuGaE1Tc7HjP76myFfKgihSPiLcdn_r0jsNisQ5rgWAQLjHiQE5bsGxIoyX3WH6DMZb1KNdMZj9up-q4s4Zk7JWxCLcH6EsJYUg8LgSzRn8yAfrZUj36oWq-78lgZRnYi1DhaxjyXT3tQv74V8RGhgVk_-CO3M8aF0JsLS37j5qVRelyqgjPH5nuXw3iUyeYU-LPCSuz2FCoplCZ5g

Takambou, M. M. (2019). Ministry of Finance: Former director of Salaries slammed 104 year jail sentence – Mimi Mefo Info. Retrieved January 28, 2020, from <https://mimimefoinfos.com/ministry-of-finance-former-director-of-salaries-slammed-104-year-jail-sentence/>

Takougang, Joseph & Amin, J. A. (2018). *Post-Colonial Cameroon: Politics, Economy, and Society*. Lexington Books. Retrieved from <https://books.google.com.tr/books?id=0FZaDwAAQBAJ&pg=PA395&lpg=PA395&dq=Synes+Buea+leaders+arrested&source=bl&ots=saQqWuYtBB&sig=ACfU3U2oCC6tH6m9-3h7DhgazyU0IF4ZVQ&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwi0zOSA-aTnAhXTw8QBHSanClQQ6AEwAHoECAoQAQ#v=onepage&q=Synes Buea leaders arrested&f=false>

Tarrow, S. (1967). *Peasant communism in Southern Italy*. Yale Univ. Press.

Tarrow, S. G. (2011). *Power in Movement Social Movements and Contentious Politic*. (R. H. Bates, H. Stephen, T. Iversen, S. Kalyvas, P. Lange, H. Milner, & S. Stokes, Eds.), Cambridge University Press. New York: Cambridge University Press.

The Leadership Challenge in Africa: Cameroon Under Paul Biya - Google Books. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from https://books.google.com.tr/books?id=5Bbr8Bno98sC&pg=PA280&lpg=PA280&dq=sdf+claim+presidential+victory+in+1992&source=bl&ots=MpMphrF1SA&sig=ACfU3U1M-mc5qArb8dLSJWSWqUtrcOppAQ&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwihovvnm_71AhXxl4sKHXJhC2AQ6AEwFnoECAgQAQ#v=onepage&q=sdf claim presidential victory in 1992&f=false

The Power Elite by C. Wright Mills 1956. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from <https://www.marxists.org/subject/humanism/mills-c-wright/power-elite.htm>

The Ruling Class : Mosca, Gaetano. : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from <https://archive.org/details/rulingclass031748mbp/page/n10>

Thousands of children out of school | NRC. (n.d.). Retrieved November 22, 2019, from <https://www.nrc.no/news/2018/june/thousands-of-children-out-of-school/>

Trading Economics. (2019). Cameroon GDP Annual Growth Rate. Retrieved January 28, 2020, from <https://tradingeconomics.com/cameroon/gdp-growth-annual>

Transparency International. (2018). International election observers in Cameroon are not affiliated with Transparency International - Transparency International. Retrieved January 29, 2020, from https://www.transparency.org/news/pressrelease/election_observers_in_cameroon_are_not_affiliated_with_TI

Vanhulle, P. (2009). Corrupt political elites block development in Africa | World | Breakings news and perspectives from around the globe | DW | 08.09.2009. Retrieved January 27, 2020, from <https://www.dw.com/en/corrupt-political-elites-block-development-in-africa/a-4643406>

- Watts, M., & Havnevik, K. J. (1988). The IMF and the World Bank in Africa: Conditionality, Impact and Alternatives. *African Economic History*.
<https://doi.org/10.2307/3601371>
- Weingrod, A. (1968). Patrons, Patronage, and Political Parties. *Comparative Studies in Society and History*, 10(4), 377–400. <https://doi.org/10.1017/S0010417500005004>
- Wirba, J. (2016). Hon. Wirba Joseph defending West Cameroon in Parliament - YouTube. Retrieved November 22, 2019, from <https://www.youtube.com/watch?v=1xWY-DPNqdM>
- World Report 2019: Cameroon | Human Rights Watch. (n.d.). Retrieved November 21, 2019, from <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/cameroon>
- Wunsch, J. S., & Leonard, D. K. (1992). African Successes: Four Public Managers of Kenyan Rural Development. *African Studies Review*, 35(2), 142.
<https://doi.org/10.2307/524890>
- Yanou, M. A. (2013). Democracy in Cameroon: A Socio-Legal Appraisal. *Verfassung Und Recht in Übersee / Law and Politics in Africa, Asia and Latin America*. Nomos Verlagsgesellschaft mbH. <https://doi.org/10.2307/43239698>
- Zaroli, J. (2017). Trump Relatives' Potential White House Roles Could Test Anti-Nepotism Law : NPR. Retrieved January 28, 2020, from <https://www.npr.org/2017/01/05/508382236/trump-relatives-potential-white-house-roles-could-test-anti-nepotism-law>

ÖZET

Kamerun'daki artan yolsuzluk ve klientelizm oluşan elit sınıfıyla beraber sadece politika yapanların dikkatini çekmemiş aynı zamanda akademik yazılarda da artışın görölmesini sağlamıştır. Akademisyenler elitlerin klientelizmi ve bunun rüşvetin bir formu olarak birleşmesi hariç olmak üzere Kamerun'daki yolsuzluğun ve klientelizmin farklı yönlerine çalıştılar. Klientelizmin, Yolsuzluğun ve Elitlerin davranışlarının etkisi sosyo-ekonomik ve politik gelişmeleri ile güçlü bağlantıları olan Batı Afrikalı uluslar için çok büyük bir tökezleyici blok oldu. Bu tez, sosyal, siyasal ve ekonomik kalkınmanın gelişmesi için elverişli bir ortam geliştirmek amacıyla seçkin sınıf içinde değişimi yönlendirmek ve etkilemek için sağlam bir politika tanımlaması yapıyor ve aynı zamanda yoksulluk ve Anglophone krizi gibi geçtiğimiz üç yıldır ülkeyi karanlığa sürükleyen sosyal hastalıklarla ilgilenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Elitler, Klientelizm, Yolsuzluk, Gelişme,

ABSTRACT

The rise of corruption and clientelism within the elites class in Cameroon has not only caught the attention of policy makers, but it has also seen a surge in academic writings. Academicians have studied different facets of Corruption and clientelism in Cameroon except for elites clientelism and its amalgamation into an elite form of corruption. The impact of clientelism, corruption and elites behavior is a huge stumbling block for socio-economic and political development in the poverty stricken West African nation. This thesis identifies, highlight and a sound policy to guide and effect change within the elite class in order to foster a conducive environment for the development of social, political and economic development and also deal with social ills such as poverty and the Anglophone crisis that has engulf the country for the past three years.

KEY WORDS:

- Elites
- Clientelism
- Corruption
- Development